

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Cornelii Hazart Societatis Iesv Theologi Discursus Morales In Selectiora Loca Genesis, Exodi, Levitici, Numerorum

Hazart, Cornelius

Antverpiæ, 1688

Pars IV. In Librum Levitici.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52700](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52700)

bernaculi cum omnibus suis partibus & ornamentis. Liber *Leviticus* qui sequitur, & est tertius liber Scripturæ, agit de Sacrificiis, earumque varietate & distinctione. 2. De personis offerentibus, earumque præparatione ac dispositione. 3. De temporibus Sacrificio destinatis, nempe de festis. 4. De votis. Hunc librum dictavit Deus *Moyfi* in deserto cum *Israelitæ* adhuc morarentur juxta montem *Sinai*. Ingentem habet materiam & variam; seligemus ea quæ maxime possunt servire ad mores.

P A R S I V.

In Librum Levitici.

D I S C U R S U S I.

Præscribit Deus Moyfi ritus holocaustorum primo ordinem, bonum &c.

Antequam veniamus ad rem ipsam, oportet scire quid sit Sacrificium. Dico igitur: Sacrificium est oblatio rei sensibilis à legitimo ministro facta Deo, per realem immutationem, ad testandum supremum illius dominium, & nostram subjectionem.

Dico *per realem immutationem*, quia in hoc distinguitur Sacrificium ab oblatione, quod in hac res integra offerebatur Deo, in Sacrificio vero res occidebatur si esset animata, si inanimata, confindebatur, conterebatur, comburebatur, vel effundebatur, & sic immutabatur, vel occidebatur.

Hinc sacrificare *Græcè* dicitur *θύειν*, *Hebraicè* *Zabach*, utrumque significat occidere, vel mactare.

Occisione autem ostendimus Deum esse omnium Dominum, ac præsertim necis ac vitæ quando offeruntur animata.

Res vero inanimatæ quæ offerebantur, vel erant liquidæ, ut sanguis, oleum, vinum, hæc effusione offerebantur: Vel erant solidæ, ut panis, similæ, sal, thus, manipulus spicarum virentium, triticum.

cum. Hæc levabat Sacerdos in altum, varieque immutabat. Nam panis difsecabatur in partes; simila, sartagine, clibano, vel craticula coquebatur, sal urebatur, thus fundebatur, manipulus spicarum urebatur, triticum conterebatur.

Denique Sacrificiorum tres erant species: Prima erat holocaustorum; secunda victimæ pacificæ; tertiâ hostia pro peccato. Quibus adde quartam, nempe Sacrificium similæ aut panis quod Hebræicè vocabatur *mincha*, & figurabat Sacrificium *Christi*.

Videamus modo quomodo Deus hæc omnia ordinaverit, & cum omnibus ceremoniis, ac circumstantiis dictaverit *Moyfi*: Incipit ab holocausto quod erat triplicis generis, primum in quo offerebantur boves, in secundo oves, & capræ, in tertio aves, scilicet turtures & columbæ.

Sic ergo incipit liber *Levitici*: Vocavit Dominus *Moysem*, & locutus est ei: Loquere filiis *Israel*, & dices ad eos: Homo qui obtulerit ex vobis boves & oves, si holocaustum fuerit, masculum immaculatum offeret ad ostium Tabernaculi testimonii, ad placandum sibi Dominum, & cætera quæ sequuntur.

Hic agit primum Deus de prima ac præcipua Sacrificii specie, hoc est, de holocausto, boum, ovium, vitulorum &c. in quo tota victima ita cremabatur ut nihil remaneret præter pellem, ut per hoc significaretur summum Dei in res omnes dominium, omniaque referenda ad ipsum, ipsiusque gloriam. 2. Per hoc offerentes testabantur se totos pertinere ad Deum, & se totos Deo consecrare.

Videamus 1, quod spectat ad litteralem sensum & ceremonias horum Sacrificiorum. Ac primum quidem, holocaustum debebat esse masculum, & immaculatum: Divites offerebant bovem vel vitulum, qui vero vitulum habere vel emere non poterant, offerebant, agnum vel hædum, pauperes qui nec agnum nec hædum, offerebant turturem, vel pullum columbæ.

3. Hostia debebat duci ad ostium Tabernaculi. 4. Offerens imponebat manus super caput victimæ. 5. Sacerdos eam mactabat & jugulabat, sanguinem phiala excipiebat, cumque fundebat per altaris circuitum, mox pellem detrahebat, deinde victimam concidebat in frusta, eamque altari imponebat, ac supposito igne & lignis comburebat. In hisce autem Sacerdos sacrificans aliorum Sacerdotum ac Levitarum operâ juvabatur præsertim cum multæ simul victimæ erant offerendæ.

Sed

Sed cum non sit dubium quin hæc omnia tantum essent figure, juxta illud *Pauli* dictum: *Omnia illis in figura contingebant*, non est etiam dubium quin multa pro futuro tempore spiritualiter significarent.

1. *Rodolphus* per holocaustum, dicit significari eos qui se corde & corpore totos mancipant divinis obsequiis, quorum, inquit, triplex est genus: Unum ipstar bovis corpore robustum, qui labores suos impendunt ad proximos juvandos. Alterum instar ovis, hoc est, eorum qui operum innocentia, morumque simplicitate alii prælucent. Tertium instar avium qui divinis scientiis & contemplationi vacant, ut Deum perfectiùs cognoscant.

Rupertus Abbas primos comparat cum *Iob*, qui totus erat in juvandis proximis sive pauperibus per eleemosynas, sive afflictis per solatia, sive viduis ac pupillis defendendo illos in judicio. Secundos comparat *Noë*, qui inter peccatores innocentia eminebat. Tertios comparat *Danieli* qui sapientia divina excelebat inter mortales.

Denique *Ribera lib. 4. de Templo cap. 3.* per holocaustum vituli intelligit *Christum*, qui, ut *Paulus* ait: *Tradidit semetipsum pro nobis oblationem Deo.* 2. Per oblationem agni intelligit oblationem & mortem Martyrum, quæ dignitate proxima fuit oblationi *Christi*. 3. Per holocaustum turturis & columbæ intelligit eos qui per jugem carnis macerationem, gementes ut turtures, innocentes ut columbæ, se totos Deo immolant.

Hi omnes sunt masculi per fortitudinem, immaculati per sanctitatem. *Christus* vero in particulari immolatus fuit ad ostium Tabernaculi, hoc est, juxta portam urbis *Ierosolymitana* in qua erat Templum Domini. 2. *Christus* offerendo se Patri sanguinem suum fudit in circuitu altaris Crucis suæ, ut sciremus omnes orbis partes & nationes participes futuras ipsius Crucis & sanguinis. 3. Pellis *Christo* detracta est, quando vestibus omnibus spoliatus fuit, corpus flagris & clavis concisum, & pellis dilacerata, & ossa denu data, juxta illud *Psalmi 21*: *Foderunt manus meas & pedes meos, & diriverunt omnia ossa mea.* 4. Ignis quo *Christus* quasi combustus fuit, erat charitas ipsius, quæ magis urebat interius, quam naturalis ignis urit exterius.

Sed quod præ cæteris hic appendo & confidero, est, quod Deus nullam sibi victimam in holocaustum offerri voluerit, sive esset
bos,

bos, sive vitulus, sive agnus, sive hædus, sive turtur, sive columba, nisi penitus immaculatam, quod sic explicatur *Levit. cap. 22: Omnis macula non erit in eo, si cacum fuerit, si fractum, si cicatricem habens, si scabiem, non offeretis.*

Hoc postea reprehendit *Malachias* Propheta *cap. 1* dicens: *Si offeratis cacum ad immolandum, nonne malum est? & si offeratis claudum & languidum, nonne malum est? offer illud duci tuo.*

Primæ quæ in orbe terrarum oblatae Deo primitiæ fuerunt, erant *Abelis & Cain*, sed dispares plane ac diversæ: *Cain*, inquit *Scriptura Gen. cap. 4, offerebat de fructibus terre*, sed vilioribus, meliores sibi reservabat, fortasse, inquit *Fernandus hoc loc. offerebat decidua & semi-putrida poma, vel grana minutiora: Abel vero, inquit Scriptura Gen. cap. 4, offerebat de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum, hoc est, optima quæque. Ideo, inquit Ambrosius lib. 1. de Cain & Abel cap. 10, respexit & acceptavit Deus munera Abel & rejecit munera Cain.*

Hinc trahit *Fernandus* hanc instructionem moralem: *Caino*, inquit, perfimiles mihi esse videntur, quicumque impiâ avaritia erga Deum viliora illi offerunt, sicut parentes qui filium aut filiam deformiorem specie, aut quovis alio naturæ vitio laborantem in Dei obsequium, ad spirituale in sæculo statum, vel religionem, quodam modo non offerunt, sed abjiciunt, aut detrudunt; cum tamen Deus ipse severe vetuerit ne *Indei* sibi victimas offerrent ne in minimo quidem defectuosas, aut ulla macula deformes. *Maledictus*, inquit *Malachias cap. 1, qui immolat debile Domino.*

Sed fusius hoc argumentum pertractat *D. Hieronymus*, peritissimus Virgines instituendi Magister: Sic enim scribit *Epist. 8 ad Demetriadem* nobilissimam ac speciocissimam Virginem: Solent miseri parentes, & non plenæ fidei Christiani, deformes, & aliquo membro debiles filias, quia dignos generos non inveniunt, virginitati tradere: Certe qui religiosiores sibi videntur, parvo sumptu, qui vix ad alimenta sufficiat, Virginibus dato, omnem censum in utroque sexu sæcularibus liberis largiuntur, ut scilicet dum alii serviunt Deo, illi in sæculo dominantur, genio indulgeant, ac lasciviant de portione, cujus partem detrahunt Deo.

Quod si ingens piaculum est vitiatam hostiam, aut mutilum aut scabiosum animal aris imponere, ut illos qui hoc faciunt, maledictos dicat Scriptura, quale nefas erit, sola mundi rejectamenta

Fff

Deo

Parentes
non pos-
sunt of-
ferre Deo
liberos de-
fectuosos.

Etos dicat Scriptura, quale nefas erit, sola mundi rejectamenta Deo donare? si quis inter liberos defectuosus, numini consecraret, & dicere, illis optime quadrabit cucullus vel velum ꝑ obolem vero primogenitam, vividam, ingeniosam, speciosam, ac solertem, ad generis splendorem servare & interdum vi retinere pro sæculo.

In hos parentes aut tutores sic invehitur Deus per *Malachiam*: si offeratis cæcum, nonne malum est? & si offeratis claudum & languidum, nonne malum est? offer illud duci tuo si placuerit ei.

Offer filium tuum claudum, vel cæcum, vel stupidum, Regi aut Principi, ut illi serviat inter Ephæbos, nonne illudi sibi putabit, & protinus cum indignatione à conspectu suo arcebit? Offer Regine filiam luscā, ac deformem, ut inter filias honorarias admittatur, nonne illam rejiciet? offer viro honorato equum strigosum, macer confectum, & vide quid inde gratiæ referes.

Te ipsum appello: Numquid tu similes famulos aut ancillas admittes? & non erubescas tu solos liberos tales offerre Regi Regum, ac Reginæ cæli Deiparæ? quod tu, inquit *D. Cæsarius Hemil.*, non vis pati in servo, hoc tu justum existimas ut facias Domino tuo?

Stupeo quando audio Regem *Nabuchodonosorem Danielem cap. 1.*, dicentem ad præpositum Eunuchorum, ut introduceret pueros in quibus nulla esset macula, decoros forma, eruditos omni sapientia, cætos scientia, doctos disciplina, ut illi servirent in Ephæbos: Itane vero non vult Rex terrenus alios servos nisi prorsus immaculatos, decoros, ingeniosos, & erunt parentes qui Deo non alios velint obtrudere nisi defectuosos, ut sibi ac pro sæculo servent, in quibus nullus defectus nec macula est? optima sibi, deteriora Deo? quis hoc concipiat alicui posse incidere nisi qui, ut *Hieronymus* ait, non est plena fidei Christianus?

Sunt quidem nonnulli parentes qui non recusant, etiam optima dare Deo, sed postquam viderint mundum, ut loquantur, hoc est, perdiderint innocentiam, animam impuris affectibus, corpus libidine macularint: Hoc Pater *S. Augustini* filio suo suadebat, ut scilicet moras ne ceteret, & juventuti indulgeret: Sed quid hoc est aliud dicere, inquit *Augustinus*, quam, prius vulneretur, postea curabitur. Et tamen quam sæpe hoc & audivimus, & adhuc interdum videmus ut persuadeatur adolescentibus, remaneant in sæculo, cum sæcularibus conversentur, probentur, & sæculum probent, an sint
fuerit

futuri constantes, interea amandantur in Galliam, vel alio, ut illic discant suo malo, quod in domo Paterna ignorabant. Hæc secum expendens magnus ille Theologus *Leonardus Lessius*, nullum, inquit, perniciosius consilium in hoc genere suggeri potest: Hoc enim non est aliud quam sub honesta specie probationis, spiritum velle extinguere, & eum qui in portum salutis, locumque securum parabat evadere, laqueis mundi implicare, & tentationum procellis exponere? qui enim sic suadent, perinde faciunt, ac si alicui maris inexperto, qui artem nauticam discere velit, suadent ut fragili cymba det se in altum, & probet utrum in illis fluctibus & tempestatibus, cymbam poterit ab interitu servare: Vel si mercaturam cogitanti suadeas ut prius fortunas suas aleæ jactu exponat, & periclitetur, quales in posterum eventus sint expectandi. Potestne stultius aut perniciosius quid excogitari?

Quid enim à recta ratione, & vera prudentia magis alienum, quam tanto periculo velle probare, quod multo certius, & absque periculo cognosci potest?

Si hortulanus aliquis accepto semine nobilissimo ex Oriente missio, quod summa cultura egeret, depangat illud loco saxoso & spinoso, solis ardori, & omnibus aëris injuriis exposito, ut probet an exrescere posset, stultum diceret; multo magis insanit qui adolescentibus aspirantibus ad statum ecclesiasticum, vel religionem, tale consilium suggerunt. Est enim inspiratio divina, & ad religionem vocatio divinum quoddam semen cælitus in terram transfusum, ut in omnem virtutem adolescat, & fructum vitæ æternæ producat.

Denique post omnia, quid sperandum nisi ut probando mundum sese commaculent, & si in proposito persistant cum istis maculis Deo offerantur, & sic directè peccetur contra Dei præceptum, qui ne quidem ullum animal cum macula voluit sibi offerri, quanto minus hominem qui se culpâ & instigatione parentum, commaculavit, cum se prius innocentem Deo poterat offerre.

Quod de adolescentibus dixi, hoc idem dicendum de senibus, qui cum omnes juventutis annos in deliciis egerint, tandem in ultima ætate incipiant cogitare de serviendo Deo, de quibus sic ait *Ambrosius in Psal. 118 Serm. 9*: Quid laudis potest habere si effatum corpus voluptatibus. & jam senectutis gelu frigidum, ad sera devotionis officia, deposito, jam seignior, vigore, convertat? ð rem indign-

Vita pars
deterior
Deo non
offerenda.

dignam! exclamat *Petrus Cellensis Epist. 6*: Fæces, inquit, senectutis vestræ immolatis altissimo, qui adolescentiæ vestræ florem in rebus nugatoriis (& voluptatibus, & fæditatibus) expendistis.

Potestne aliquid absurdius cogitari quam mundo & carni dare purissimum pollinem tritici, & furfures Deo? mundo propinare generosissimum vinum & mustum, Deo vero vappam & fæces? mundo dare purissimum aurum, scoriam Deo? mundo margaritas & gemmas, Deo conchylia? mundo fructus primævos, & succulentos, Deo putridos & corruptos? Mundo flores recentes, Deo marcidos? mundo Veris rosas, Deo devexæ ætatis aridas spinas?

Quærit *Dionysius Carthusianus in cap. 1. Levit*: Cur Deus prohibebit pisces offerri in sacrificium, cum id permiserit in cæteris animalibus? respondet: Quia morantur, & latent in aquis, & inde extracti protinus moriuntur. Hinc patet Deum respicere sacrificia illorum, qui se primum extrahunt vitii ac mundo in senectute, brevi morituri.

Idem argumentum prosequitur *D. Chrysostomus in Psal. 11*: Quis est, inquit, vestrum qui velit ancillam vel servum, vetulos, fractos laboribus, robore destitutos? nemo; tales enim inepti censentur ad serviendum: Quod si, inquit *Chrysostomus*, vos ejusmodi ne quidem velitis, putatis Deo gratos esse qui cum juventutem peccatis exhauserint, languidam & enervatam senectutem, ac vitæ faciem virtuti reservant?

Quid inde potest boni sperari? nam ut *Seneca ait Epist. 108*: Quænam admodum ex amphora primum quod effluit, sincerissimum est, quod gravissimum, & turbidum, subsidit, sic in ætate nostra quod optimum, in primo est, & hoc effundunt plurimi in suas delicias, & faciem sibi reservant. Meliora prætervolant, deteriora sequuntur: Quid ergo senes qui reliquam ætatem dedere mundo vel carni, aliud Deo offerre possunt quam fæces & deteriora.

Numquid *Iob dicit Cap. 20*, quod ossa nostra implentur vitii adolescentiæ nostræ? hinc senex, inquit *Hieronymus Epist. 3*, qui reliquo vitæ tempore malè vixit fasce peccatorum onustus progreditur, difficulter enim eraditur, inquit *Epist. 7*, quod rudes animi perhibeunt: Quis lanas nigro colore unctas, ad pristinum candorem revocet? Quisquis ergo virtutis fundamenta non jecerit in juventute, non facile virtutem ædificabit in senectute.

Ideo clamat *Ieremias Propheta Thren. cap. 3*: Bonum est viri cum

parauerit jugum ab adolescentia sua, ne, si post decursæ iuventutis annos, inquit *Gregorius*, in *Psal. 6 Pœnit.* jugum tulerit, peccandi consuetudine exagitetur, eosque patiatur impugnationum tumultus, quibus quotidie victus existat: Qui enim sanctitatem primum orditur in fine vitæ, luctari forte poterit, sed valde difficulter evadere.

Considerate arborem summo Vere germinantem: Hæc si flores ventorum vi, vel pruina superveniente amiserit, frustra fructus expectantur in autumnò: Licet enim imbres copiose fluant è caelo, licet stercora radici apponantur, licet tempora belle procedant, licet non desit solis influxus, nec cultoris industria, si Vere flores excussit, numquam proferet fructus: Ita agitur nobiscum: Quisquis enim primæ ætatis, innocentiaque flores projecit, in extrema ætate non proferet fructus, vel certe non dignos: Imbuatur optimis documentis, rigetur imbribus concionatorum, fecundetur justorum exemplis, frustra tamen fructus expectantur ex eo corde unde flos decidit.

Agit *Christus Matth. cap. 7.* De domo in quam venti fluviique irruerunt, & tamen non cecidit, quare? quia fundata erat supra petram: Agit deinde de domo quæ ceciderat, quid ita? quia fundata erat super arenam: Ergo victoria vel ruina pendet à fundamento.

Cogitate statuam *Babylonicam*, habebat hæc luteos pedes, ergo non diu stabit: Sed lutei illi pedes habebant ferrea crura, & ærea femora, deinde pectus ex argento, & huic pectori tam firmo ac solido impositum erat aureum caput: Quid timendum tam validæ statuæ? sed quid non timendum tam infirmis ac fragilibus pedibus? quid plura? unus exiguus lapis sponte devolutus è monte totam istam molem subvertit: Sic etiam si lutea fuerit adolescentia quæ totius vitæ fundamentum est, valde difficile erit reliquas ætates æreas vel argenteas facere, difficillimum omnium, facere auream senectutem.

Hoc satis significat *Isaias* Propheta quando *cap. 40* clamat: *Omnia caro fanum*: Quid erat opus hoc tam alte clamare? volebát ostendere nos omnes herbam esse, non arbores: Arbores inseri possunt, ita ut pomus ferre possit pyra vel cerasa, aliosve fructus pretiosiores: Sed quis unquam lactucam insevit rapis? quis lolium in frumenta convertit? Qualis herba oritur, ita moritur, ergo & homo

qui foenum vel herba est, sicut primos annos exegerit, ita & postremos traducet.

Ergone, inquiet aliquis, desperatum est de senibus qui se in ultima aetate convertunt? nequaquam, quia praestat semel quam numquam. Verum est, sed respondeo cum *Seneca de Brevitate vitae cap. 4.* Audies, inquit, plerosque dicentes: Anno quinquagesimo in otium secedam, sexagesimus annus ab officiis me dimittet: Sed quem tandem longioris vitae praedem accipis? quis ista sicuti disponis, ire patietur? non pudet te reliquias vitae tibi reservare? Quam seruum est vivere incipere cum desinendum est? quae tam stulta mortalitatis oblivio, in quinquagesimum aut sexagesimum annum differre sana consilia? & inde velle vitam inchoare quo pauci pervenerunt? Opus aliquod subtile ac pretiosum, quale est acu pingere, vel filum ducere per subtiliorem telam, non bene perficitur ad cereum lampademve nocturnam. Ita *seruum est*, inquit *Seneca*, ad cereum vitae nostrae jam fatiscentem, & brevi extinguendum, opus illud animae tuae pretiosissimum, vivis & Sanctis coloribus depingendae, caligantibus oculis velle elucubrare.

DISCURSUS II.

Præscribit Deus ceremonias quæ servari debebant in oblatione avium.

Ordinatis ceremoniis quas Deus servari volebat in offerendis animalibus quadrupedibus, delabitur ad ceremonias quæ servari volebat in offerendis volucris.

Hasce ita describit Scriptura: *Si autem, inquit, de avibus holocausti oblatio fuerit Domino, de turturibus aut pullis columbae, offeret eam Sacerdos ad altare, & retorto ad collum capite, ac rupto vulneris loco, decurrere faciet sanguinem super crepidinem altaris, vesiculam vero gutturis, & plumas projiciet prope altare ad orientalem plagam, in loco in quo cineres effundi solent, confringet ascillas ejus, & non secabit, neque ferro dividet eam, & adolebit super altare, lignis igne supposito.*

Nihil erat quod non mystice aliquid significaret. singulariter tamen unum hic inter cætera animadverto, quod plumæ columbarum deberent projici in locum ubi cineres recondebantur.

Hoc

Hoc certo certius aliquid significabat; quid ergo hic mysterii & audiamus quid dicant interpretes.

1. Columba est avis quæ præ cæteris propendet in venerem: Per hoc significantur luxuriosi. 2. Reflexere naturalistæ vix quidquam esse formosius propter colorum varietatem, quam plumas quas columba gerit in collo: Per hoc significantur vanitatibus dediti. 3. Per plumas volant aves in altum: Per hoc significantur superbi. 4. Per cineres significatur pulvis ille ex quo facti sumus, & in quem revertemur post mortem: Omnia simul, significant nihil esse efficacius ad frangendam luxuriam, ad tollendam vanitatem, ad deprimendam superbiam, quam projicere plumas in cineres, hoc est, interdum mortis memoriam refricare ut gratum nostri sacrificium offeramus Deo.

Christus, inquit *D. Gregorius*, *Hom. 32 in Euang.* cælestis medicus singulis quibuscumque vitiis obviantia adhibet medicamenta, nam sicut arte medicinæ calida frigidis, frigida calidis curantur, ita Dominus noster contraria opposuit medicamenta peccatis, ut lubricis continentiam, tenacibus largitatem, iracundis mansuetudinem, elatis præciperet humilitatem.

Ita est: Nullum est peccatum quod non habeat medicinam sibi particularem, qua possit sanari. Sed est quædam medicina generalis quam medici *Græco* vocabulo panaceam, *Hispani* *Sanatodos* vocant, hoc est, quæ possit omnes morbos curare: Si petam à *Sophocle* quanam sit illa medicina? respondet: Mors supremus omnium morborum medicus: Bonum inventum, quia omnes corporis morbi morte evanescent, sic nullum est vitium animæ quod non facile morte sanetur, si illam interdum serio recogitemus, & plumas nostras projiciamus in cineres nostros ex quibus constamus, & in quos debemus aliquando reverti.

Mortu memoria omnium vitiorum medicina.

Ac primum quidem luxuria. Quis enim rationis compos ita deliret ut iis succumbat illecebris, quarum & status nullus, & continens cursus, & incerta post cursum statio? magna est voluptatis & fluminis comparatio: Si enim *V. G.* incipias *Scaldim* navigare non procul à fonte, vehêris per amœnissima prata, inde venies ad fertilissimos agros, camposque omni arborum genere confitos, & aspectu procul montium ac silvarum deliciosos: Verum post omnia devenies tandem in pelagus, inveniesque te medias inter balanas, ventorumque ac fluctuum furias, & navis tua aliquando

doillidetur in scopulos, aut fluctibus haurietur. Eo evadit inter tot amœnitates & delicias priores inchoata navigatio. Ita cum luxuriosis agi certissimum est, nam post omnes delicias quibus frui sunt, omnia terminantur in mortem, omnia projiciuntur in cineres: Fallit libido mortales sui ostentatione vultus quem ita convestit ut initia appareant, finis vero tegatur: Tu finem detege, considera cineres, recogita mortem, & invenies præstantissimum pharmacum quo morbus ille sordidus animæ tuæ curetur: Suminus, desperatus es, nec enim video quid aut quis te possit curare.

Conjice oculos in eos qui hac medicina curati sunt, dum se in mortuorum cineres conjecere. Puella *Alexandrina*, teste *Cassiano de spiritu Fornic. cap. 3* ut libidinis flammam extingueret duodecim annos in sepulchro delituit, & morte sibi quotidie versante ob oculos, sic pura permanfit ut ne cogitatione quidem animam macularit.

Presbyter quidam *Nivellanus*, nomine *Guido*, ut refert *Cantipriatanus Lib. 2 cap. 3* sepulchrum adiit, & inter vermes ac putidas carnes se volutans, victor evasit.

Vivebat in eremo, inquit *auctor vite PP.* vir quidam religiosissimus; cui sæpe recurfabat femina illi olim non ignota, forma præstantis. Diu laboraverat ut hæc à se cogitationes amoliretur, animose certaverat, & variis modis superare contenderat, nec tamen aliud sibi videbatur quam quod victus esset. Contigit tandem ut intelligeret feminam illam mortuam esse: Quid agit? id tandem consilii reperit, tugurium suum Deo committit, & ad defunctæ feminæ sepulchrum properat, & noctu saxum à tumulo tollit, terram egerit, & ad cadaver penetrat, tum seipsum ita alloquitur: En, inquit, thesaurum tuum, en tuas delicias, quare non auferrem tibi carissimam? dixit, & fecit, partemque mortualis velaminis, sanie ac tabo fluentis secum abstulit, & regressus in casam suam, illam sub oculos posuit assidue aspiciendam: Ita generosus hic athleta tamdiu foetore se cruciavit, dum sordidas cogitationes animo penitus extirparet.

Hisce adjuuge sanctissimum virum *Iob*, qui de seipso testatur *cap. 31. Pepigi*, inquit, *sædus cum oculis meis, ut ne cogitarem de virgine.* Mira res! tantus princeps inter omnes delicias divitiarum mundi enutritus, tantum abest ut cum femina peccaret, ut no

unica quidem cogitatio de femina illi incideret: Quid fuit quod luxuriam à tanti principis animo tam procul abigeret? frequens cogitatio mortis, ac sepulchri: Audio enim illum non semel istorum mentionem facientem in scriptis suis, & fatentem se illorum memoriam sæpius renovasse: *Cap. 7. Ecce nunc in pulvere dormiam.* *Cap. 17 ait: Solum mihi superest sepulchrum:* Ibidem dicit: *Induta est caro mea putredine, & sordibus pulveris.* *Cap. 21 dicit: Homo ad sepulchra duceatur, & in congerie mortuorum jacebit.* *Cap. 14 dicit: Homo cum mortuus fuerit, ubi quæso est? homo cum dormierit non resurget à somno suo.* Rursum *Cap. 21 ait: Iste moritur robustus & sanus, alius vero moritur in amaritudine anime sue, & tamen simul in pulvere dormient, & vermes operient eos.* Non poterat non castissime vivere, qui toties mortis, & sepulchri, & pulveris meminerat: Et hic est medicus qui ultimam manum apponit peccato luxuriæ, juxta illud *Sophoclis: Mors ultimus morborum medicus, si ille te sanare non potest, nemo sanabit.*

Quid dicam de remedio vanitatum mundi? plumæ columbarum quæ offerebantur projici debent in cineres; quid sunt vanitates mundi nisi plumæ, leves, & omnia levitas? appone plumas illas cineribus in quos convertêris, & facile omnia contemnes, juxta illud *Hieronymi Epist. 103. Facile contemnit omnia qui se cogitat morturum.*

Vade, inquit *Augustinus, Serm. 66 ad fratres, vade puella & juvenis qui nihil aliud somniatis quam vanitates, & formas, & vestium, & sensualitatum, & recreatiuncularum, ite ad ossa arida quæ jacent in cœmeteriis vel sepulchris, illa tibi prædicabunt, & dicent: O miser! quantum pro cupiditate hujus sæculi discurris? attende ad me, & considera me: Hoc quod tu es, ego fui, & quod ego sum modo, tu eris. Omnia vanitas, quia ut vides, omnia morte evanescent.*

Quam potens hæc sit medicina curandis vanitatibus, aut certe moderandis, exempla docebunt.

Dixerat ad populum concionator quidam *Parisis* Missus, in quadam civitate per quadragesimam, quâ finitâ, Dominam quandam, non minus forma quam sanguine nobilem nec minus in omnem vanitatem effusam adivit, ut illi valediceret: Rogavit illa hominem, ut proxima qua rediret vice, speculum *Parisiense* secum conferret, ut promissit alter, secumque aliquot elapsis mensibus speculum tulit, contulitque se ad domum illius nobilis Dominæ: Ingressus domum,

G g

jubet

jubet convocari omnes domesticos, dicens se contulisse speculum *Parisiense* exquisitissimi artificis. Domina statim jubet adesse filias, famulos, ancillas, omnesque domesticos: Tum concionator, amoto quo speculum texerat velo, in omnium conspectum producit horrificam calvariam quam in cœmeterio ex multis selegerat, & sic illos affatus est: Tu, inquit, ô Domina, speculum effragitasti, et speculum non ad concinnandos crines, sed ad reformandos mores: Fuit illa olim quod tu es modo, ubi jam vides geminas cavernas evacuatas à vermibus, steterunt duo pulcherrimi oculi: Cranium illud jam depile exornavit crispata cæsaries: Ubi jam genæ illæ quæ instar rosarum, ubi labia quæ instar coralli rubebant? ubi dentes illi qui sua albedine superabant nives? Quod tu es modo, fuit illa, eris & tu brevi quod illa est modo. Obstupere ad hæc verba, & conticuere omnes: Tantoque præsertim in Domina aspectus ille cievit motus, ut præsentia sperneret, & inciperet cogitare futura. Unde jam non tantum sui dissimilis, sed jam plane alia, mundo ac vanitati mortua, talem ab illa die instituit vitam, qualem se duxisse optaret quando erat moritura.

Audi aliud. Refert *P. Petrus Cotton* in concione de morte, domine illam quandam vanitati impense deditam, ac meliori forma quam moribus, omnem quam Confessarius imponebat penitentiam respicere solitam, V. G. ut interdum modo uno die, modo altero abstinere à conversatione quotidiana, vel semel à comædia, vel à crispandis crinibus, aliquid interdum demeret de consueto crinatu, pauciores interdum horas se comendæ impenderet & similia, non poterat eo adduci: Tandem induci se passa est, ut quoties manus ablueret, secum ipsa cogitaret: Hæc caro comedetur à tineis, hæc niveæ manus, hi digiti esca vermium erunt: Fecit, & brevi mutata in aliam, omnibus vanitatibus mundi valedixit. Ecce, ultimus illius medicus erat memoria mortis.

Accipe tertium quod narrat *Vincentius Tom. 3 Spec. Moral. Fol. 699*. Adolescens quidam filius *D. de Mingorri*, adscriptus erat à patre militiæ ubi hoc unum spectabat ut mundo placeret per honores, & vanum nomen, quando casu ad monasterium *Clarevalle*se, *divi Bernardi* sanctitate celebre, venit, & illic omnia attente contemplantus, mortisque memor, omnes mundi vanitates contempsit, & ad *Christi* castra in religione ista confugit. Quod ubi parens intellexit, exardescens in iras, concito gradu advolat ad monasterium,

tium, eique minatur excidium, ni confestim dimittant filium suum. Advocatur filius, qui sic patrem affatur; Una, inquit, mi Pater, in regione vestra mihi displicet consuetudo, quod illic juvenes æque moriantur ac senes: Rogo ut illam consuetudinem abroges, sin minus, ego hic persistam vivere, ubi non timeam mori juvenis, senex exoptem: Stetit ad hæc verba attonitus pater, itaque permotus est, ut & ipse eandem quam filius religionem amplecteretur, ut ibi viveret, ubi non metueret mori. Tantam pauca verba de morte vim habuere, etiam in homine militari, ac mundi mancipio.

Ergo etiam homo ethnicus nempe *Martialis Poëta Lib. 2 Epigram.* 49 optime illos mundi assecras monet, dicens: *Pete vina, rosas cape, cingere nardo: Ipse jubet mortis te meminisse Deus ut omnia ista contemnas, & cureris: Mors enim ultimus morborum omnium medicus.*

Denique tu superbe, projice plumas illas tuas quibus volas in altum ut cæteris emineas, projice, inquam illas in cineres tuos, & dic cum *Ecclesiastico cap. 10.* *Quid superbis terra & cinis? omnis potentatus brevis vita, rex hodie est, & cras morietur: Et cum morietur homo hereditabit serpentes & vermes.*

Hic tibi dicitur quod *Job* ait Deum dixisse ad mare cum illud crearet, nempe: *Hic confringes tumentes fluctus tuos.* Ubi? ad montes saxosos qui verticem attollunt in cælum? non: Ad durissimas rupes aut scopulos qui sese efferunt usque ad nubes? nequaquam: Ubi ergo? ad arenam & pulverem: Hic confringes tumorem tuum.

Cor hominis est mare tumens, juxta illud *Isaiæ cap. 57.* *Quasi mare fervens, cujus fluctus redundant.* Quos fluctus non tollit superbia hominis, quot ventis inflatur? quid illos poterit frangere, quid frangere? arena & pulvis: Audi *Damianum Opusculo 15 cap. 23.* Si, inquit, superbiæ spiritus inflat, sepulchrum ad mentem revoca, necessario illic rigida cervicis tumorem ponimus, ubi cinerem nos procul dubio, pulveremque pensamus.

Memento ergo homo quia pulvis es, & in pulverem reverteris. Hic videbis quod *Seneca*, ait *Epist. 91.* Impares nascimur, pares morimur: Dum vivimus conditione distinguimur, dum mortui in sepulchro jacemus, nullum discrimen: Quid ergo superbis terra & cinis? si dives es, non minus pulvis es quam mendicus, si nobilis es,

& tu pulvis eris sicut & rusticus; si in magna dignitate constitutus es, quid habes amplius quam pauper mechanicus? uterque pulvis eris post mortem; si omnes te adorant ac reverentur, omnia ista tandem in pulverem recident, ergo nihil habes amplius, quam qui in mundo contemnitur: Quid ergo superbis? post mortem, simul in unum dives & pauper, inquit David Psal. 48, inspice sepulchra, obambula cœmeteria & templa, & vide si magnum dignoscere possis à parvo, divitem à paupere, regem à mendico, doctum ab idiota, omnia isthic jacent mixta inter se: Quid ergo tibi persuades quod non sis sicut cæteri hominum, sed cæteris major & excelsior: Non enim, inquit Seneca, quis major est quia in alta basi consistit, nec nanus ideo major quia in alto monte stat: Mors nos alia ulna metitur: Illa nos exuit dignitatibus, honoribus, divitiis, atque ita exutos omnes calceat eadem mustricula, omnes tondet, ut loquimur, super eundem pectinem ad calvariam usque, atque adeo, ut inquit Seneca, de Consolat. cap. 20, mors, ubi res fortuna male divisit, exæquat omnia: Fortuna enim multis male divisit, divitias avaris, formam luxuriosis, honores superbis, plurima bona pessimis, dignitates ineptis, sed mors, finita vita, omnes facit æquales: Nullæ in sepulchris apparent coronæ, nulla sceptrâ, nullæ purpuræ, nullæ pretiosæ vestes, nullæ divitiæ, hoc unum omnibus omnino mortalibus cujuscumque status aut conditionis fuerint commune est, vestis mortuaria, ligneus loculus, & locus quinque aut octo pedum, & tandem nihil omnino ex omnibus superest nisi pulvis & cinis. Quis superbiet, quis dicet, non sum sicut cæteri hominum, si hæc recogitet?

Vel ipsi gentiles hac consideratione altos spiritus demisere, & tumentes superbiæ fluctus hic confregere: Philippus enim Macedo, cum aliquando in Palæstra inter luctandum prolapsus surrexisset, & in pulvere corporis sui formam impressam vidisset: Papæ: inquit, quam parvam terræ partem sortiti, orbem appetimus. Severus etiam, Romanorum Imperator, totus ambitiosus, jam moriturus urnam ad se deferri iussit, in qua cineres erant recondendi, & diu contrectans & contemplatus, dixit: Tu virum capies quem totus orbis non capit.

Si gentiles ad hosce pulveres fregere tumentes fluctus suos, quid Christiani? lego apud Lipsium in Monitis cap. 14 de Maximiliano Imperatore quod triennio ante mortem, capulum fenebrem ex

querno ligneo arcæ Viatoriæ inclusum circumferri secum iusserit, ut assidue monumentum illud præ oculis haberet, seseque humiliaret, dicens. Cogita mori: Quid te dilatas & extendis? quem tot Provinciæ & Regna non capiunt, hic locus capiet.

DISCURSUS III.

De oblationibus simila.

PRIMO, de oblatione simila sic loquitur Deus Moysi: Qui obtulerit similam, fundet super eam oleum, & ponet thus, ponentque filii Aaron Sacerdotes, pugillum simila & olei ac totum thus super altare & offerent. Si vero panes obtulerit, erunt absque fermento, conspersi oleo, nec quidquam fermenti ac mellis adolebitur in Sacrificio Domini: Quidquid obtuleris Sacrificii, sale condies, in omni oblatione tua offeres sal. Si autem obtuleris munus primarum frugum tuarum Domino, de spicis adhuc virentibus, torrebis igni, & confringes in modum farri, & sic offeres, fundens supra oleum, & thus imponens, & offeret Sacerdos.

Quis credat Deum tam exoticas & minutas in hisce Sacrificiis ceremonias instituisse, nisi aliud ad instructionem nostram voluisset significare? sic est, inquit Paulus Rom. cap. 15: Quaecumque enim scripta sunt, inquit, ad nostram doctrinam scripta sunt.

Ego igitur sic existimo i. per oblationem simila, Deum voluisse significare, oblationem cordis sive animæ nostræ: Sicut enim in farina nihil præstantius simila, sic in homine nihil præstantius anima. Sed volebat Deus similam sibi offerri vel coctam in clibano, vel tostam in craticula, vel frixam in sartagine, & sale conditam: Omnia hæc nihil significant aliud quam mortificationes animæ nostræ de quo sic ait David: Cor contritum & humiliatum Deus non despicies.

Hanc præ cæteris oblationem ab homine exigit Deus tanquam sibi gratissimam, sic iussit proclamari per Salomonem Prov. cap. 23, ubi ait: Præbe, fili mi, cor tuum mihi, in quæ verba sic discurret Hugo de S. V. lib. 3 de Anima: In omni creatura, inquit, quæ sub sole est, nihil humano corde sublimius, nihil nobilius, nihilque Deo similis, quapropter nihil aliud quærit à te nisi cor tuum: Non victimas pecudum, non vestes tuas pretiosas, non villas & prædia, non inanes aut monilia, non divitias tuas postulat, quia ut ait David,

Mortifica-
tum cor
petit Deus.

Ggg 3 bono-

bonorum nostrorum non eget, sed hoc unum. *Præbe fili mi, cor tuum mihi.* O mirabilis Deus! Tua est plenitudo terræ, & universa quæ cæli ambitu continentur, quid petis, à quo expectat omne animal benedictionem? Pete non ab homine, sed à Patre tuo, ille dabit tibi Regnum, dicit enim apud *Davidem Psalmo 2: Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.* Quid ergo adhuc petis à nobis? Hoc unum peto ut præbeas cor tuum mihi in Sacrificium. Hoc petit ab omnibus quod quis potest dare, & omnibus commune est: Si enim ab omnibus peteret elemosynam, pauperes non possent dare; si jejunium, infirmi non possent dare, si longas orationes, ægri non possent dare, hoc petit quod nemo non possit dare, cor nostrum, animam nostram, hanc sibi offerri vult in Sacrificium, sed sicuti olim simila, offerebatur, quæ prius vel coquebatur in clibano, vel torrebatur in craticula, vel fixa erat in sartagine, talem animam & cor vult sibi offerri juxta illud *Davidis Psal. 50: Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum non despiciet.* Non petit cor sensuale, non commodis deditum, non voluptuosum, non iracundum, non invidum, non superbum, non vanum, sed contritum & mortificatum, quod fortiter passionibus illis resistit, & quantum potest, superare conatur. Nihil illo sacrificio gratius *Christo.*

Patet hoc præsertim in Sponfa, quæ quoties in Canticis mentionem facit Myrrhæ, toties significat mortificationes suas, quia vix ulla herba acerbior Myrrha. *Cap. 4.* dicit *vadam ad montem Myrrhæ,* hoc est, mortificabo me in summo gradu. *Cap. 1* dicit: *Fasciculus Myrrhæ dilectus meus mihi,* hoc est, omnes sponsi mei mortificationes in unum colligo, ut illas simul cum illo patiar. *Cap. 5* ait: *Messui Myrrham meam,* hoc est, tantas mortificationes subivi ut illas possim demetere, & colligere in multos manipulos sicut agricolæ in melle metunt & colligunt triticum. Quam gratum fuerit hoc Sacrificium sponso suo *Christo,* hinc patet quod ultro ad illam accurreret non media die, sed media nocte, non sereno cælo, sed inter nimbos & pluvias, pulsaverit ad ostium, vocaverit illam verbis blandissimis, ut aperiret seque intromitteret, diu steterit sub frigido cælo, inter tenebras, & hæc omnia ut tam sibi gratis sponsæ Sacrificiis frueretur.

Non ignorabat hoc etiam *David:* Cum enim quadam vice *Psal. 115* secum ipse disquireret, dicens: *Quid retribuam Domino pro omni-*

has qua retribuit mihi? Tu, ô magne Deus! è campo ad Regnum, è casa ad solium, ex caula in aulam me vocasti, pedum in sceptrum, petasum in diadema, fagum in purpuram commutasti? *Quid retribuam?* tu mihi vires dedisti in Leones & ursos, & tua ope immanem illum gigantem prostravi: *Quid retribuam?* tu me toties ex hostium insidiis, & crudeli Saulis manu eripuisti. *Quid retribuam?* tandem post omnia exclamat *Psal. 72: Deus cordis mei offero tibi cor meum, sed mortificatum, calicem enim salutaris accipiam*, potabo me illo calice amaritudinis ac mortificationis quem Salvator mundi bibet in Passione sua, hoc præstantissimum *David* Sacrificium existimavit quod offerret Deo, pro omnibus quæ ab illo acceperat.

Adeoque sicuti Deus volebat sibi à *Judeis* offerri, simillam, quod est præstantissimum in farina, sed costam, vel tostam, vel frixam igne, sic dum per *Salomonem*, petit cor nostrum, vult sibi offerri quod in nobis præstantissimum est, sed mortificatum, confractum, & contritum, quod potissimum consistit in domandis Passionibus nostris.

Ab hoc Sacrificio Deo offerendo nullus non modo status, sed nec ullus homo excipitur. Quia sicuti nullus homo est qui liber sit à Passionibus, sic nullus est qui illas non debeat mortificare. Propterea quando *Christus* dixit *math. cap. 10: Qui non accipit Crucem suam, & sequitur me, non est me dignus*, non dixit hoc ad Apostolos, aut septuaginta discipulos tantum, sed ad cunctos fideles, inquit *Leo Serm. 9, de Quadrag.* patet ex *Marco* qui *cap. 8*; dicit *Christum* hoc etiam dixisse ad turbas, hoc est ad homines cujuscumque conditionis sicut vel status.

Solent quidem aliqui sæculares sic loqui quasi mortificationes ad solos religiosos spectent; turpissimè errant: Ego enim existimo quod magis spectent ad conjugatos quam ad alios, quia illi habent pane quotidie majores ac plures occasiones in quibus Passiones contra ipsos insurgunt, & vincunt nisi mortificentur, & frangan- tur: Quot illic occasiones iracundiæ jam ex parte uxoris, jam ex parte mariti, jam ex parte liberorum, jam ex parte aliorum domesticorum? quot occasiones tædij quando aliqua non succedunt ex voto? quot occasiones odii in inimicos qui vel lites intentant, vel aliis modis persequuntur? quot occasiones invidiæ dum fortuna aliis nobis similibus fovet, & nobis contraria est? quot occasiones avaritiæ dum aliqui etiam ditissimi tanta cupiditate pecu- niis

niis inhiant ut vix cogitent de pauperibus, vel de alio bono opere faciendo, & sic de ceteris.

Interea Deus non minus cor petit à sæcularibus quam à religioſis, aliisque ſpiritualem vitam agentibus, ergo illi non minus debent Paſſiones ſuas mortificare quam hi, nec enim Deus vult cor habere immortificatum, ſed contritum, humiliatum, fractum inſtar illius ſimilæ quæ offerretur in veteri Teſtamento.

Quod ſi aliquis dubitet an tale cor vel anima Deo oblata, vere ſit Sacrificium, audiat quid dicat D. Apoſtolus *Paulus Rom. cap. 12: Obſecro, inquit, vos fratres per miſericordiam Dei, ut exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viventem, Sanctam, & Deo placentem.* Per hanc hoſtiam nihil aliud intelligunt Patres quam mortificationem qua cor noſtrum, & anima noſtra, & corpus noſtrum redduntur pura ac Sancta, & digna quæ Deo offerantur. Si enim, inquit *Chryſoſtomus Hom. 20 ad Rom.* Cor noſtrum & membra noſtra hoſtia ſunt quæ ſibi Deus offerri vult in Sacrificium: Ergo mortificandæ ſunt, neque enim offerri illi poteſt oculus niſi qui mortificatus eſt in petulantia, neque manus niſi quæ ſe abſtinet ab iniuſtitia, neque lingua niſi quæ ſe abſtinet à turpibus colloquiis, neque caro, niſi quæ mortificavit concupiſcentias ſuas, & illicitas voluptates, neque cor niſi quod fregit impetus iracundiæ, & flammam impuri amoris: Nihil ergo mali reſpiciat, oculus, & factus eſt hoſtia, nihil turpe loquatur lingua, & facta eſt Sacrificium, nihil iniqui committat manus, & facta eſt holocauſtum. Ita *Chryſoſtomus*: Igitur mortificatio Paſſionum vere eſt Sacrificium Deo.

Hanc veritatem adhuc magis confirmat illud quod lego *lib. 1 Reg. cap. 23*: Optabat *David* ſitibundus bibere ex aqua ciſternæ quæ erat juxta portam *Bethlehem*, mox aliqui generoſi milites cum periculo vitæ perrumpentes caſtra hoſtium qui *Bethlehem* obſidebant, hauſtam ex illa ciſterna aquam, attulerunt ad *David*, at ille accepto calice, *noluit bibere*, ſed ut ſe mortificaret, effudit in terram, & mox addit Scriptura: *Libavit eam Domino*: Audin? iſtam mortificationem *Davidis*, ipſamet Scriptura Sacrificium vocat. Quod ſi tam exigua mortificatio à Scriptura laudatur ut Sacrificium, quantum & quam dignum offerret Deo Sacrificium qui omnes ſenſus ſuos ac Paſſiones mortificat?

Hoc tam gratum Deo eſt Sacrificium, ut *Ludovicus Bloſius Abbas* dicat *Inſtit. Spirit. cap. 2*: Quando quis propter Deum, ſenſuali-

tati voluntatique propriæ, etiam in rebus minimis reluctatur, ac se mortificat, rem Deo magis gratam facit, quam si multos mortuos ad vitam revocaret.

Hinc fit, ut, sicut olim simila quæ Deo offerebatur tosta vel frixa, oleo debebat conspergi atque perfundi, numquam etiam desit oleum suavitatis ac consolationis, animæ quæ per mortificationem Deo sacrificatur.

Quid in hanc rem clarius dici potest, quam quod ait *David* se esse expertum *Psal.* 93: Domine, inquit, secundum multitudinem dolorum meorum, consolationes tue letificaverunt animam meam. Erat *David* vir mortificationum; *Psal.* 34 dicit: Ego inducbar cilicio, rursus: Humiliabam in jejuniis animam meam. *Psal.* 76 inquit: Nocte surgebam, & meditabar. *Psal.* 118 ait se frænasse oculos suos ne videret vanitatem.

Psal. 37 dicit quod inimici sui multa mala adversum se dicerent, sed mortificabat linguam suam ne obloqueretur, factus sum, inquit, sicut mutus non aperiens os suum, mortificabat aures suas quasi nihil audiret, tanquam surdus non audiebam. *Psal.* 103, dicit se panem & cibos suos cinere aspersisse ut mortificaret appetitum suum: Quoties mortificavit Passionem iracundiæ ac vindictæ cum *Saul* illum persequeretur, cum *Absalon* filius ejus illum eijceret aula, cum *Semai* illi malediceret: Denique tota vita *Davidis* erat quasi continua mortificatio, sed numquam, inquit, in ulla mortificatione mihi defuit oleum divinæ suavitatis: Nam juxta numerum mortificationum mearum, inquit, erat numerus consolationum quibus Deus lætificabat animam meam.

Habet quidem omnis mortificatio amaritudinem suam in se, quia molesta est carni & repugnans appetitibus nostris: Ideo, inquit *Bernardus Serm.* 1 de Dedicat: Multi illas abominantur & fugiunt, quia Crucem quidem vident exterius, sed unktionis oleum quæ interius latet, non vident. Agit hic *Bernardus* de illis Crucibus quas in aliquibus Templis ab Episcopis dedicatis pictas videmus, Cruces quidem sunt in forma exteriori, sed oleum quo Episcopus illos inunxit, non apparet. Tunc suos religiosos sic *Bernardus* alloquitur: Crux, inquit, nostra inuncta est, suavis & delectabilis est mortificatio nostra, & ut ita dicam, amaritudo nostra dulcissima.

Cum ergo Deus hoc unum petat à nobis ut demus illi in Sacrificium, simillam naturæ nostræ, hoc est, animam nostram, dicens:

H h h

Præbe,

Præbe, fili mi, cor tuum mihi sed contritum, mortificatum, humillimum, quis hoc recuset? si enim arduum est sensus suos frangere, si durum Passiones frænare, numquam deerit Deus quin omnia illa oleo suavitatis suæ ac consolationum cælestium perfundat.

DISCURSUS IV.

Voluit Deus in omni Sacrificio offerri Salem.

PRæter ea quæ hætenus enarravimus de triplici Sacrificiorum genere, eorumque ceremoniis, voluit Deus ut in omni Sacrificio offerretur sal; sic enim *Levit. cap. 2* imperat *Moyse*. *In omni oblatione tua offeres sal.* Rursum: *Quidquid obtuleris Sacrificii, sale condies.*

Si res ipsa tantum inspiciatur, mirabile videtur quod Deus tam minutum quid imperarit, quasi nullum Sacrificium aut munus sine sale posset subsistere: Mirabile tamen non est, si velimus attendere quid Deus per hoc voluerit significare.

Quid hoc est? respondent *Theodoretus, Procopius, Radulphus, Beda, Rupertus, Eucherius, Cyrillus, Bernardus*, alique, Deum per salem voluisse significare prudentiam & discretionem.

Hinc etiam Ethnici, ut *Plinius* testatur *lib. 31 cap. 7* nullum Sacrificium absque sale offerri volebant, tantoque in honore salem habebant ut irreligiosum putarent si quid laberetur in terram, idque cum respectu ad prudentiam quam præ ceteris virtutibus æstimabant.

Hoc Poëtæ illorum hac fabula declaravere: *Peleum*, inquit, virum fortem, dii variis muneribus honoravere in nuptiis: *Vulcanus* enses illi dedit, *Venus* scyphum aureum, *Neptunus* equos, *Jovis* pallium, *Minerva* tibias, denique post omnia, tanquam munerum omnium præstantissimum, *Nereus* illi Salem dedit.

Confirmant hæc & *Christus* ipse, & *Paulus* Apostolus: *Christus Marci cap. 9* dicit Apostolis suis: *Habete in vobis sal*, ubi nihil aliud ab illis hic exigit quam prudentiam & discretionem in omnibus: *Paulus* vero *Coloss. cap. 4* dicit: *Sermo vester semper in gratia* *sal* sit conditus, & ut ostenderet se agere de prudentia, rationem addit cur hoc velit, *ut sciatis*, inquit, *quomodo vos oporteat unicuique respondere* Quasi diceret prudentiam esse regulam omnium actionum nostrarum. Denique communi *Latino* proverbio de imprudente homine, qui caret iudicio, dicitur: *Non habet micam vel granum salis.*

De virtute prudentiæ magna volumina confici possent, nos præcipua & breviter seligamus ea præsertim quæ spectant ad mores & praxim.

Sed ante omnia videndum quid sit prudentia & quotuplex. *S. Ambrosius lib. 1. Offic. cap. 25* dicit esse investigationem veritatis, sed hoc etiam vel magis convenit scientiæ: *S. Thomas 2.2. q. 47* dicit esse qua futura ex præteritis & præsentibus judicamus, sed hoc potius spectat ad providentiam. *S. Augustinus lib. 83 qq. quest. 32*, rem propius attigit dicens: Prudentia est cognitio rerum appetendarum & fugiendarum. Consentit *Aristoteles lib. 6 Eth. cap. 5*. Prudentia, inquit, est habitus cum ratione activus circa ea quæ bona & mala homini sunt.

Continet prudentia in se duas potissimum alias virtutes, nempe discretionem & providentiam: Discretio est quasi statera qua actiones nostras expendimus ne quid vel præcipitanter, vel quid nimis agamus. V. G. in jejuniis, aliisque corporis asperitatibus assumendis. Quid sanctius voto, quid augustius Sacrificio, & tamen *leptie* & vovendo impius, & impius in Sacrificando fuit, cum enim pergeret ad bellum, vovit si Victoriâ obtineret, se oblaturum Deo quod primum sibi de domo sua occurreret: Et ecce primum quod ei occurrit post relatam Victoriâ erat filia ejus unigenita quam in Sacrificium obtulit. Votum sine discretionem, & ideo stultum.

Providentia, ut ait *Cicero*, nomen habet à providendo futura, ut si noxia sint, ea fugiat, si utilia, amplectatur, qui enim in quocumque negotio futura non prævidet, & secundum ea negotia non disponit, præceps est, & temerarius.

Prudentia vero omnibus omnino statibus necessaria est: Defectu enim hujus virtutis florentissimæ quondam respublicæ, ac familiæ perire, sive quod sine discretionem regerent subditos, sive absque providentia rem familiarem. Sic ait *D. Chrysostomus in cap 3 Isaiæ*: Prudentia est robur civitatum: & illarum protectio non tam consistit in muris, quam in prudentia civium, & eorum qui regunt. Hac disponuntur ordines in bello: Ejus ductu floret Religio, & Sacerdotes in sanctitate serviunt Deo, & retinent inter homines dignitatem.

Non est hic locus ostendendi quam necessaria sit prudentia Regibus, Magistratibus, ducibus in bello: Incipiamus ergo à prudentia œconomica quæ in omnibus familiis est necessaria, sive a dea

quæ spectant totam dispositionem atque ordinem domus, sive quæ educationem liberorum.

Primæ partis exemplum nobis erit Rex *Salomon*, qui non minus sapiens Pater familias erat, quam Rex magnus: In ejus domo nihil erat extra ordinem: Sic enim disposuerat, ut ait Scriptura *lib. 3. Reg. cap. 10.* cibos mensæ, *habitacula servorum, & ordines ministrantium, vestesque eorum, & officinas omnium operariorum*, ut cum Regina *Saba* singula conspexisset, non haberet ultra spiritum, & exclamaret: *Major est sapientia tua, quam rumor quem audivi.*

Prudentia
parentibus
necessaria.

Quoad liberos, habemus exemplum in *Iobo*, qui in familiæ gubernatione prope erat incomparabilis. Habebat is cum adhuc felix esset, tres filios, & duas filias, quorum adolescentiam cum honestissimis moribus & continuis sapientiæ monitis, quæ ab illis retinerent in omni vita, & in praxim revocari cupiebat, excoluisset, hoc prudenter excogitavit, ut cuique proli familiam instrueret, propriasque domos haberent. Miratur hoc consilium *Origenes*, aitque hoc prudentissime factum à *Iobo*, ut unusquisque alterius imitatione præclaram familiæ suæ gubernationem disceret. Hoc etiam instituerat ut certis temporibus, & per vices, se mutuo invitarent ad mensam, non ad luxum, nec ad gulam, nec ad dissolutionem, sed ad amorem mutuum fovendum, & ad animorum conjunctionem, & simul uniuscujusque familiæ considerationem, in qua sola virtus & pietas spectabatur, ad honesta omnia incenderentur. Erant enim, inquit *Origenes* ista convivia, aliud nihil nisi frugalitatis temperantiæque disciplina, & schola fraterni amoris. Propterea ad ista honesta convivia non tantum filii, sed etiam filiarum Virgines advocabantur, quam honestatem non ferens diabolus domum evertit, ubi simul accumbabant, & omnes una ruina oppressit.

Singulare etiam est quod hic annotavit *Lucianus Martyr* apud *Origenem*, de prudenti familiæ regimine *Iobi*. Ait enim illum & liberos & uxorem docuisse ut Deum timerent, & justi essent inter se mutuo, adeo ut ista familiam nihil esset religiosius, nihil divinius. Propterea illa verba uxoris *Iob*, *benedic Deo & morere*, quæ aliqui sic interpretantur, quasi illa vellet ut *Iob* malediceret Deum, sic intelligi volebat ut illa diceret: Vides, & care marite, te mecum omnibus bonis spoliatum, greges abactos, palatia cum suppellectili incensa, liberos interfectos, nosque affligi inconsolabili calamitate, nec quidquam esse cur diutius in vita esse velimus; roga ergo Deum

Deum (sic enim *Vatablus* vertit) ut per mortem nos hac calamitate eripiat: Neque enim *Lucianus* probabile existimabat nobilissimam illam matronam, quæ tot annos usa fuerat marito præceptore, & ad omnem ab eo virtutem erat instructa, repente tam sui omniumque monitorum fuisse oblitam, in tantam impietatem incidisse ut vellet maritum maledicere Deo.

Scio quod Scriptura dicat, *Iobum* illi respondisse: *Quasi una de stultis mulieribus locuta es*: At non ideo quod vellet illum maledicere Deo, sed quod vellet illum & se istis calamitatibus liberari, ubi debuisset optare diutius vivere, ut tanto majora merita patiando colligeret.

Ex dictis videmus prudentiam *Iobi* hoc effecisse ut familia ejus esset Sancta, & quasi officina omnium bonorum operum atque virtutum.

Quid dicam de domo Senioris *Tobie*: Si Scripturam legas, nihil illa sanctius, nihil pudicius, nihil magis alienum à fordibus avaritiæ, & improbitate. Ita filium instituerat ut comitem posset habere angelum, & diabolum impudiciæ, suâ castimoniâ superaret. Nullum habebat domi famulum quem non mallet Dei servum esse quam suum. Deus illi aderat, & vires dabat, invictamque patientiam, & animi consolationem, ut cæcus videret bona cælestia, & pauper, omnibus gratiarum donis abundaret.

Denique ut paucis absolvam, si qua familia non recte sit constituta, si conjuges discordes, si liberi dissoluti, inspice rem, & videbis quod pœne unica & maxima causa sit, defectus prudentiæ ac discretionis, vel in marito, vel in uxore inter se mutuo, vel alterutriu respectu liberorum.

In marito, si erumpat statim in verba injuriosa, & excandescat in iras, quando uxori verbum aliquod excidit quod videtur asperius: Magna imprudentia! prudens enim vir aut dissimulabit propter imbecillitatem naturæ foemineæ, aut certè aliquo suavi responso rem moderabitur, ne uxorem magis irretet.

Hoc omnibus maritis inculcare conatur *D. Chrysostomus Hom. 26 in 1 ad Corinth.* Considera; inquit, mulierem debile vas esse, tu autem propterea caput familiæ es, ut uxoris feras imbecillitatem: Si ergo uxor quidquam, præsertim parvi momenti peccaverit, quod prudentis viri coleram non meretur, consolare illam, & noli mærorem augere.

Sic fecerunt Sancti ac prudentes viri: *Abraham* inprimis, cui improperebat uxor eius *Sara* quod ipse in causa esset quod *Agar* ancilla sua, contra se tam audax & insolens fieret. Hæc injuria, inquit tibi imputanda est, quia illam non castigas; quid ad hæc *Abraham* Quare, inquit, te turbas? *Ecce ancilla tua in manu tua est, utere ea ut libet.* Hæc indulgentia in uxorem, inquit *Chrysostomus*, *Hom. 38 in Genes. pace domum replevit.*

Sic cum uxor *Tobie* acerbis animo, & lingua acerbiori diceret marito suo: *Manifestè vana facta est spes tua, & elemosina tua modo disparuerunt:* Ne verbo quidem *Tobias* respondit, sed, *ingemuit*, inquit Scriptura, & *cæpit orare cum lachrymis*, & ad Deum confugit, cui rem totam commisit, ne majoris furoris daret occasionem. Hæc prudentia si desit in marito, nemo mirabitur familiam plenam esse discordiis, & paulatim omnem inter conjuges amorem sæpè verti in odium, quia prudentia falsus est: Sicuti ergo necesse est carnem corrumpi quæ non salitur, sic familiam corrumpi necesse est ubi maritus caret prudentia.

Idem est de uxore: Si enim illa nihil possit, aut velit dissimulare in marito, si non norit tacere dum vel ipse in colera est, vel bene potus, si impropere illi quando aliquod negotium sine ejus culpa non bene successit, & sic novam afflictionem addat afflicto; quid hoc est aliud quam hominem ad desperationem adigere? magna imprudentia & indiscretio: Prudens mulier considerabit tempora quibus possit cum fructu alloqui virum: Quis fructus alloqui hominem mentis impotem vel præ furore, vel præ potu? silebit ergo pro illo tempore: Si non possit, totam domum turbat, & pejora inde sequuntur, quia Maritus non ferens mulieris imprudentiam, sæpè faciet pejora quam prius. Mulier prudens considerabit dolorem mariti, si quid illi sinistri euenierit, quamvis omnem adhibuerit diligentiam ut res bene succederet, adeoque solabitur illum, & cum dolente dolebit.

Hanc prærogativam dedit feminis natura præ viris, ut passim innatam sibi habeant quandam blanditiem, qua aptiores sunt ut aliquem consolentur, hoc dono naturæ debent uti potissimum cum maritum vident mœrentem; quod si contrarium faciant, signum est magnæ indiscretionis, dicit enim Scriptura: *Noli afflictionem addere afflicto.*

In hac prudentia præ cæteris excellit *D. Monica* mater *Augustini*, de qua ipse scribit, quod numquam obloqueretur marito irato,

ro, erat enim in summo gradu furiosus: Quod semper sileret dum potus rediret domum, quod sæpissimè contingebat, sed expectabat opportuna tempora, ut illum suaviter ac blande moneret cum jam rediisset ad se. Hac sua prudentia tantum effecit, ut ex furibundo leone fecerit agnum, ex ebrioso temperantem, & ex Ethnico Christianum.

Denique maxima prudentia ac discretione opus est & Patri & Matri in educandis liberis. Certa enim mensura necessaria est ad iuventutem regendam, & discernendum indolem unius & alterius: omne lignum non est aptum ut duros ictus sustineat: Sunt enim ligna tam tenera ac fragilia ut ad primum ictum frangantur, alia tam dura ac lenta, ut nihil inde boni confici possit nisi validis ictibus cædantur. Omnes liberi non ejusdem indolis sunt, aliqui natura flexibiles sunt, ac mites, alii vero capitosi & pertinaces: Primi regi non debent sicut postremi, nec postremi semper æque severe: Hæc parentes, si prudenter procedere velint, considerare debent, ne liberos suos, inquit *Paulus, Coloss. cap. 3*, suâ imprudentiâ & indiscretione, ad iracundiam provocent: Modo ad curanda illorum vulnera, vino est opus ut mordeat, modo oleo ut leniat. Semper blandiri est illos corrumpere, sic simiæ pullos suos occidunt; semper severum esse, est illos irritare, sic parvi leunculi verberibus aguntur in furias. Hæc parentes judicare debent juxta suam prudentiam. De hoc satis.

Jam videamus quæ prudentia unicuique homini in particulari necessaria sit in iis quæ ipsum solum spectant. Audio in primis *Salomonem* passim & ubique in suis scriptis clamantem, quod omnes peccatores sint stulti, vel imprudentes: Sic *Prov. cap. 1* ait: *Vsq. quo stulti quæ sibi sunt noxia cupient, & imprudentes odibunt scientiam* *Cap. 10* ait: *Filius stultus mæstitia est matris suæ. Cap. 17* dicit: *Natus est stultus in ignominiam suam. Cap. 7* stultum & vecordem vocat qui se sinit abduci à femina lasciva. Denique nullum est genus peccatorum quos stultos non vocet, & expertes omnis prudentiæ. Ratio est, quia cum omnia reliqua cordi habeant, hoc unum non curant quod est summum animæ bonum, scilicet in hac vita virtutem, æternam salutem in altera. Homini enim ad æterna creato, elaborandum est ut, præ omni re Deum ac salutem intueatur, atque ad illum omnia sua vota, omnia consilia, omnes dirigat actiones. Hoc est quod *Christus* omnibus voluit inculcatum, cum dixit A-

Es unicuique homini in particulari.

post-

postolis: *Estote prudentes sicut serpentes.* Serpens, inquit *Epiphanius*, totum corpus periculis objicit ut tueatur & seruet caput, in quo scit vitam suam & salutem positam esse. Quemadmodum, inquit *Chrysostomus*, in *Psal. 114* serpens reliquum corpus projicit ut caput seruet, ita oportet te quoque alia omnia dare pro salute animæ, ut neque inopiæ timor, nec ambitio, nec forma, nec voluptas, nec ullæ pompæ mundanæ te ab eo avertant, quod ad salutem conducatur: Illa enim est caput, & palmare hominis bonum, in quo bene fideliterque tuendo prudentia Christiana posita est.

Igitur qui prudens est tenebit viam regiam mandatorum Dei quæ ducit recta ad cælum, si enim inde deflectat vel à dextris vel à sinistris, perit: Utrunque enim via cæli duas habet abyssos; à sinistris, abyssum tormentorum inferni, à dextris abyssum voluptatum ac sæcularium desideriorum. Quanta stultitia, vel quæ prudentia, hæc certo scire, & tamen à via deflectere ut in abyssum alterutram ruat, in unam ex qua difficillime possit evadere, in alteram, ex qua numquam in omnem æternitatem evadere possit? quis non dicat hæc esse hominis non prudentis, sed insani.

2. Homo prudens appendet animam suam quasi in bilance contra omnia quæ sunt in mundo, & omnibus bene expensis, videbit omnes divitias, honores, voluptates, & quidquid in mundo magnum ac pretiosum apparet, omnia simul sumpta non esse nisi, ut ait *Sapiens cap. 11* guttam roris antelucani quæ descendit in terram, & totum orbem terrarum non esse amplius quam momentum statera, vel, ut ait *David Psal. 1.* Tanquam pulvis quem projicit ventus à facie terræ, vel, ut ait *Salomon Sap. cap. 5.* Tanquam spuma gracilis quæ à procella dispergitur, & tanquam fumus qui à vento diffusus est. Unde cum diabolus ostenderet *Christo* in deserto omnia regna mundi, omnemque ejus gloriam, non diutius, inquit *Lucas*, illa ostendit quam momento temporis, quia omnia quæ mundus habet non sunt aliud nisi minutum, & omnia in momento pertranseunt. Animam vero hominis nihil dignius, nihil pretiosius, nihil divinius, tanti pretii est ut *Christus* dicat *Matth. cap. 16.* Quid prodest homini si mundum universum lucretur, anima vero suæ detrimentum patiatur? ergo sola anima pluris valet, ac gravioris ponderis est quam universus mundus simul cum omnibus quæ possidet: Et erit aliquis qui dicat hominem illum esse prudentem, aut sanæ mentis, qui animam suam projicit ut mundo fruatur?

3. Homo prudens abstinebit se ab omni consortio malo, ne illius vitia contrahat quibus anima inficiatur: Hinc tam sollicitè nos admonet *Salomon Prov. cap. 1. Fili mi, inquit, si te lactaverint peccatores, ne acquiescas illis, ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum à semitis eorum, pedes enim illorum ad malum currunt, & ducunt ad interitum. Quis prudens, qui hæc audit, non cavebit sibi ab impiis quibuscum debet perire?*

Ad extremum, sicut Deus voluit, & præcepit *Moyse* ut in omni sacrificio offerretur sal quod est genuinum prudentiæ signum, sic non est homo qui vivit, cui in omnibus actionibus non sit opus prudentia ad recte sancteque vivendum, ac serviendum Deo.

DISCURSUS V.

Præcepit Deus ut in altari semper ignis arderet.

Sicuti Deus præceperat ut in omni sacrificio sal offerretur, sic etiam voluit ut ignis in altari semper arderet: Sic enim ait: *Ignis in altari semper ardebit quem nutriet sacerdos, subjiciens ligna mane per singulos dies: Ignis est iste perpetuus qui numquam deficiet in altari.*

Amorem divinum esse instar ignis, est omnium fere Patrum & S. Scripturæ doctrina; & recte, quia proprietates quas habet ignis, easdem habet & amor.

1. Sicuti ignis scoriam aliasque sordes separat ab auro, sic ignis charitatis, inquit *Franco Abbas, Tom. 4 de gratia Dei*, extrahit noxios carnalium affectuum humores è corde ut purum sit.

2. Sicut ignis semper tendit in altum, sic amor, inquit *Augustinus, in Psal. 121 ad superna elevat, & ad æterna inflamat, & ad ea quæ non transeunt, animam excitat.*

3. Sicuti nihil est quod ignem lædere possit, sic nihil est, inquit sponsum *in Cant. cap. 8 quod vero Dei amori possit nocere: Aqua multa, inquit, non poterunt extinguere charitatem, neque flumina torquent illam.*

4. Sicuti ignis devorat omnia, sic nihil est in mundo quod amor non superet: Non tribulatio, inquit *Paulus*, non angustia, non gladius, non mors, non vita, non persecutio, denique nihil.

5. Sicut inter elementa nihil præstantius igne, sic, inquit *Hugo*

de S. Victore lib. 2. Miscell. Tit. 48 charitas regina virtutum est.

6. Sicuti ignis quæ dura sunt mollia facit, sic amor, inquit *Themius*, *Hom.* 23 dura & aspera levigat.

Denique quando Scriptura vel nos loquimur de amore alicujus, dicimus ardet amore, sic & duo illi discipuli in *Emaus*, de scriptis dicebant: *Nonne cor nostrum erat ardens in nobis, cum loqueretur nobis in via?* & quando describitur amor sponsæ in canticis, dicitur: *Lampades ejus lampades ignis.*

Ergo jam patet ad oculum quod amor divinus in effectibus suis non differat ab igne: Hic est ille ignis de quo dicit *Christus Luc. cap. 12. Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi ut accendatur?* Per hunc ignem intelligunt Patres, & passim omnes interpretes, Spiritum sanctum in forma ignis missum de cælo super Apostolos: Atqui Spiritus sanctus amor est inter Deum Patrem & Filium, ergo *Christus* dicit se venisse ut mitteret amorem divinum in mundum, & hoc unum optare ut amor ille in omnium cordibus ita accenderetur ut numquam deficeret, juxta illud quod sub figura voluit Deus significare cum dixit: *Ignis in altari semper ardebit: Altare*, inquit *Gregorius*, *Lib. 25 Moral. cap. 7* cor nostrum est, in quo jubetur ignis semper ardere, quia necesse est ex illo ad Dominum charitatis flammam indefinenter accendere.

Hoc est quod *Paulus 1 Thessal. cap. 5* clamat ad omnes fideles: *Spiritum nolite extinguere*: Facite ut amor Dei semper ardeat in cordibus vestris: Nam sicuti spiritu deficiente in corpore nostro, morimur, sic Spiritu sancto sive amore divino extincto in corde nostro, perimus. Ostendam ergo. 1. Spiritum illum posse extinguui. 2. Illum aut esse in summo flore, aut si non sit, penitus interire. 3. Nostra dumtaxat culpa posse extinguui: Quæ omnia *Paulus* tribus hisce verbis complexus est: *Spiritum nolite extinguere.*

Spiritum
sanctum
posse ex-
tingui.

Quod ad primum, scilicet spiritum posse extinguui, quis hoc non videt clare in *Gedeone*, *Saule*, *Davide*, & *Salomone*?

De *Gedeone* dicit Scriptura *Judic. cap. 6. Spiritus Domini induit Gedeonem*, sed spiritum illum extinxit, quando paulo post adoravit idola.

De *Saule* etiam dicit Scriptura *Lib. 1 Reg. cap. 10*, quod *insurrexit in eum Spiritus Domini*, & jam versabatur inter Prophetas eratque unus ex eis: Postea tamen sic spiritum istum extinxit ut 85 Sacerdotes innocentes simul in conspectu suo jussit occidi.

De

De *Salomone* inquit Scriptura *Lib. 3 Reg. cap. 3* quod diligeret Dominum, & ambularet in præceptis *David* patris sui, & ille tamen sic amorem istum divinum extinxit ut se effunderet in omnes amores impuros cum feminis alienigenis, & illarum idolis ferviret.

De *Davide* quid dicam? *David* virorum erat mitissimus, cum haberet *Saulem* hostem suum capitalem in manibus, eumque posset occidere, vitæ illius pepercit, sed idem innocentem *Uriam* iussit interfici.

Plena est Scriptura ejusmodi exemplis: Sponsa tanto amore febrebat in sponsum ut etiam media nocte curreret per plateas, nec verbera curaret nec vulnera, modo posset illum invenire; & cum sponsus paulo post, ultro, etiam de nocte, ad domum illius accederet, & pulsaret ad ostium ut intrmitteretur, non aperuit sponsa, nolebat enim surgere è lecto ne pedes suos inquinaret. Huc reciderat primus ejus amor ut pluris faceret pedes suos quam Deum.

Moses magna in Deum fiducia, virga percusserat mare rubrum, & diviserat undas, postea dubitavit an eadem virgâ aquas elicere posset de petra, cum Deus tamen illi dixisset se illi adfuturum.

Nonne jam vides ignem amoris in altari cordis nostri posse extinguui, adeoque merito *Paulum* Apostolum omnibus acclamare: *Spiritum nolite extinguere?*

Dico 2. Spiritum amoris extinguui penitus, & non flaccescere, est enim instar illius statuæ quam *Nabuchodonosor* videbat in somno, aut enim illa stabat in pleno suo decore ac fortitudine, aut ita ruebat ut vix superesset pulvis è mole tanta.

Duo nos hoc docebunt exempla, unum *Adami*, alterum *Lothi*: Tantus æstuabat in innocente *Adamo* spiritus, ut Deus revelaret illi in somnis *Christi* matrimonium cum futura Ecclesia, ostenderetque illam prodituram è suo latere, sicuti *Eva* prodibat, & formabatur è latere *Adam*. Quis tamen turpius spiritum illum plane extinxit? peccavit, aufugit à Dei conspectu, latuit, negavit, non doluit, maluit exulare, quam petere veniam. Est ne ille *Adam*, qui non multis ante diebus, vel forte horis, Dei præsentia & alloquio fruebatur, etiam cum dormiret? quomodo ergo nunc fugit à Deo? eône deductus est, ut nec Deum dilexerit accedentem ad se? nec scelus falsus nec detestatus sit, etiam rogatus à Deo quid fecisset? quid miraris? sic enim illius amor

erat extinctus ut ne scintilla quidem una amplius superesset.

Alterum exemplum habemus in *Loth*. Quam strenue hic vir hi- nos inter angelos medius, pudicitiam *Sodomis* propugnavit: ipse solus toti civitati sese opposuit ut castitatem angelorum, qui erant in forma humana, contra cives, qui in domum illius volebant ir- rumpere, propugnaret: Quale spectaculum Deo, videre hominem tam castum, & quidem *Sodomis*, civitate, in qua à minimo usque ad maximum omnes ardebant flammis libidinis: quid ager in monte qui sic triumphavit in *Sodomis*? Vix est credibile quomodo spiritus *Lothi* fuerit extinctus: Nam qui tam strenuus & impavi- dus fuerat in castitate tuenda, egressus urbe tam detestabili, cum duabus filiabus suis peccavit in monte, atque ita spiritus ejus non intepuit, sed ita prorsus extinctus est ut ne scintilla quidem rema- neret. Quod malum ut averteret *Paulus* clamat: *Spiritum nolite extinguere.*

Ex hisce verbis denique patet quod spiritus ille nostra propria culpa extingatur.

Tuum enim est servare spiritum Deo adjuvante, tibi soli adser- bendum si perdas, neque enim vi raperis in præceptis, sed ipse te agis per abrupta. Num abreptum in scelus dices *Cainum*, quem Deus monuit ne peccaret? Quo studio architectatus est *David* ne- cem *Vrie*? Arcessit illum, litteras scripsit, excogitavit qua ratio- ne nec ille hostium tela evaderet, & ipse met linguis hominum non vapularet. Vaferrimi *Babylone* senes, quamdiu expectarunt opportunitatem peccandi? quibus se artibus instruxere ut pudici- tiam *Sufanne* expugnarent? omnia cum summa voluntatis liber- tate peracta, nihil coactum, adeoque quemadmodum illi sua cul- pã Spiritum extinxere, sic & nos, propterea dicit *Paulus*: *Nolite ex- tingueret spiritum*: Vos ipsi nolite, in vestra enim potestate est, Deo adjuvante, non extinguere, & facere ut ignis amoris divini semper ardeat in altari cordis vestri; & *ignis iste*, ut ait Deus *Mosè*, *sit perpetuus*: Quia ut ait *Bernardus Lib. de Dilig. Deo*: Modus dili- gendi Deum est, sine modo diligere. Similiter *Origenes Hom. 3. in Cant.* Mensura charitatis hæc sola est, ut tantum diligatur Deus quantum ipse vult: Voluntas autem Dei semper eadem est, nec unquam mutatur, numquam ergo mutatio aliqua, aut finis ullus esse debet, in charitate Dei. Denique *Gilbertus Abbas Serm. 19. in Cant.* Amor immensitatem æmulatur, dum nescit metam ponere affe-

affectibus suis: Sequitur ergo quod assidue nova nutrimenta habere debeat quibus foveatur: Hinc cum Deus vellet ignem in altari semper ardere, statim subjunxit: *Sacerdos illum nutriet subiciens ligna mane per singulos dies*: Nam, ut ait *Salomon Prov. cap. 26*: *Cum defecerint ligna, extinguetur ignis*: Audivimus supra *D. Gregorium* dicentem, quod altare sit cor nostrum, tu vero Sacerdos es, tuum est ergo nutrire ignem amoris in corde tuo: Quomodo hoc facies? assidue ligna subijcies, ligna autem, sunt opera tua, hæc si deficient, ignis extinguetur.

Audiamus *Gregorium*: Amor, inquit, magna operatur, si renuit operari, si otiaur, amor non est. Quocumque me verto in Scriptura, hoc unum audio, vel aperte, vel sub figuris, vel exemplis expressum, amorem divinum conjunctum debere esse labori & operi.

Numquid apertis verbis dicit *Christus Ioan. cap. 14*: *Qui diligit me servat mandata mea*? quasi diceret: Sicut ex fructu dignoscitur arbor, sic ex operibus dignoscitur amor. Si opera pereunt, perit amor: Propterea dicit *Ioannes Epist. 1 cap. 3*. *Filioli, non diligamus verbo neque lingua, sed opere & veritate.*

Videamus quid primum optet sponsa in *Canticis cap. 7*. quæ tanto amore diligebat sponsum suum ut aliquando audita sit dicere: *Nunciate dilecto meo quia amore langueo*, agra sum vel morior præ amore: Magnus amor! propterea dicebat dilecto suo: *Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis*. Vide quid quærat tam amans sponsi. Non petit otiaur, non deliciis frui, non commoda sectari, sed excurrere ad labores, & agros excolere, metere triticum, colligere manipulos, sudare sub cælo: Non enim dixit tantum: *Egrediamur in agrum*, sed etiam addidit. *Commoremur in villis*, nec enim sufficiebat egredi foras, & illico repetere urbem, hoc enim potius recreationis fuisset, sed volebat commorari in villis, ut continuo labori vacaret: Noverat enim perfectum amorem esse non posse qui non strenue laboraret pro Deo.

Nec mirum videri debet si amor sponsæ, labores quærit in campis, quando etiam in cælo, qui locus quietis est, otiaur non potest: Narrat *Isaias Propheta cap. 6*, volasse ad se unum de Seraphim, qui carbonem habebat in manu, & tetigit os Prophetæ. Hinc intelliges quam sit pronus amor in opus. *Seraphimi* in cælo supremi Angeli sunt qui thronum Dei ambiunt, & tanto amore feruntur in Deum, ut inde *Seraphim* appellentur, hoc est, toti ardentis amore:

Amor Dei
labores
quærit.

Et ecce hic *Seraphinus* qui volabat ad *Isaiam*, mallebat solum Dei deferere, & quasi divinitate carere, quam opere, reliquit enim caelum & descendit in terram, arripuit forcipem, & tulit carbonem de altari, applicuit illum ori *Prophetæ*, & purgavit labia illius; ut que adeo amor appetens est actionis.

Mira erat *Babylonica* statuæ structura, aureum caput habebat, perfectus brachiaque argentea, fæmora ærea, ferreas tibias, & partem pedum etiam ferream: Omnia membra æque solida ac pretiosa, sed non audio ullam mentionem fieri manuum, ergo vel iis caruit, vel certe tam debiles fuere ut dignum non fuerit illarum meminisse; inde conjicio statuam illam non diu staturam: Sic factum est, unus enim lapillus totam deiecit, & omnem illam pretiositatem corrumpit, & pulvere ac luto sædavit. Statua illa referre poterat animam amore divino pretiosissima omnium virtute, ornatam, sed manibus carentem; per manus autem passim in Scriptura opera significantur, quia manibus operamur: Si amor careat manibus, hoc est operibus, non potest subsistere. juxta illud *Gregorii*: Si amor magna non operetur, amor non est. Hoc jam vos docuere tres illæ figuræ quas attuli.

Discite jam hoc ab exemplis. 1. *Christus* post Resurrectionem suam agens cum Apostolis *Ioan. cap. 21*, petit inter alia à *Petro*: *Diligis me plus his?* respondit *Petrus*: *Etiam Domine, tu scis quia amo te.* *Pasce ergo*, inquit *Christus agnos & oves meas*. Quid hoc est dicere, nisi, si amas me, applica manum labori, sequere oves meas per frigus & æstum, defende illas contra lupos, discurre per montes & valles, per spinas & silvas ut quæras errantes & reducas ad caulam.

2. Quoties *Christus* oraverat Patrem suum in montibus? quam frequenter egerat cum Deo in solitudine? numquam tamen *Ioannes* Evangelista mentionem fecerat de ejus amore: Tandem *cap. 13* dicit: *Iesus dilexit Discipulos suos, & dilexit eos in finem*. Unde hoc colligit? ex eo quod addit: *Cenâ factâ*, inquit, *surgit à cenâ, posuit vestimenta sua, & cum accepisset linteum, præcinxit se, deinde misit aquam in pelvim*. Manifestum signum quod se accingat ad aliquod opus: Quod illud? *capit lavare pedes discipulorum, & extergere linteis quo erat præcinctus*. Ingens ac mirabile opus, Deum se prosternens ad pedes piscatorum, Dominum lavare sordidos pedes servorum suorum, magistrum extergere pedes Discipulorum suorum! Ex hoc opere collegit *Ioannes Christi* amorem erga Apostolos, ostenditque

que opera esse certissima signa veri amoris, adeoque amorem non esse qui operibus caret.

3. De *Magdalena* dicitur *Luc. cap. 7: Dilexit multum*. Unde hoc patet: an ex eo quod sederet ad pedes Domini audiens ejus doctrinam, & nihil ageret, adeo ut *Martha* diceret *Christo: Relinquit me solam ministrare, dic ergo ut me adjuvet?* Tunc non dixit Scriptura de illa: *Dilexit multum*: Quando ergo? forte cum sederet ad sepulchrum Domini lachrymis suffusa? ne quidem tum: quando ergo? quando passis capillis, nudis pedibus, abjecto omni mundo muliebri, vili vestitu exiit domo sua in publicum, & per plateas in omnium conspectu recta abiit ad domum ubi *Christus* accumbebat inter *Phariseos* & scribas, omnium irrisores, nec tamen ludibria curans, ingessit se in convivium virorum, & coepit *Christi* pedes lavare lacrymis suis, & tergere comis. Tunc ait Scriptura: *Dilexit multum*: Nec mirum; tunc enim illud præstantissimum opus prodebat in lucem, summus illius amor quem gerebat in corde: Ergo verum est quod dicit *Gregorius*. Ubi amor est, ibi necesse est illum magna operari.

Hinc jam luce meridiana clarius patet stultitia & insania illius sectæ quæ hoc nostro tempore in *Belgio* & alibi, se altioris sensus homines, & contemplantes appellat; qui totam sanctitatem nescio in qua Contemplatione sic statuunt, ut quasi mente abrepti, aliud nihil respiciant nisi cælum, ad cætera omnia insensibiles. Putant charitati non licere vel ad punctum temporis, oculos, faciemque mentis à cælo defletere, quasi charitas tum abunde functa sit munere suo, si cælum spectet.

Primo enim, tunc non fuit habitus *Abraham* amasse, cum cælum, jussu Dei suspexit, stellasque posterorum suorum designatrices recensuit, sed cum ferrum strinxit in filium, illum Deo oblaturus, quo nullum præstantius opus viderat orbis: Tunc enim dixit illi Angelus Domini: *Nunc cognovi quod ames Deum*, sic enim legunt plerique interpretes: Unde hoc noverat Deus? non quod *Abraham* oculos defixisset in cælum & stellas, sed quod tale opus fecisset pro Deo, quale numquam antea vel visum fuerat vel auditum. Hoc est amare.

2. Quid clarius dici potest quam quod sponsus de amore sponsæ dicit *Cant. cap. 8: Lampades ejus*, inquit, *lampades ignis atque flammæ*: Septuaginta vero sic vertunt: *Ala ejus, ala ignis, flammæ ejus*.

Stulta con-
templatio-
nes.

eius. Hinc patet quod non amas nisi luceas, neque luces, nisi *deas*: Lampas est amor, ergo debet lucere, sed hoc non sufficit, quia debet amor habere alas ignitas & flammeas, ignitas ut ardeat, & alas ut evolare possit è corde: Tu amorem in Contemplatione constituis, sed non volas, ergo non amas.

Amor absque alis hypocrisis potius dicendus est quam amor: Hinc videmus illos qui præ se ferunt aliud nihil agere se nisi loqui cum Deo, passim pessime loqui de aliis, neminem æstimare præter se, omnes contemnere præ se, omnia carpere, omnibus contradicere, omnium aliorum doctrinam proclamare ut hæresim, suam solam ut divinam & veram; monstra superbiæ! dum uni cælo ac Deo adherere videntur, non semel merguntur in lutum & sordes. Hoc scilicet est amare Deum.

Verum sunt qui dicant: Non admodum opus est magnis operibus, modo cor ardeat amore, per hoc enim etiam minima opera maximi pretii sunt apud Deum. 1, inquit: De *Sardicensi* Episcopo dicit *Ioannes Apoc. cap. 3*, quod quamvis opera ipsius essent valde magna exterius, tamen non fuisse plena apud Deum, quia destituta erant spiritu interiori.

Respondeo, quod si Deus, etiam magna opera externa non respicit, sed tantum delectetur sanctimonia & amore interno; Quare ergo iussit dici per *Ioannem Apoc. cap. 2*, Episcopo *Ephesino*: *Prima opera fac?* quare laudavit Episcopum *Philadelphium*, dicens: *Scio operatua?* quare utrique coronam promisit?

2. Dicunt: Horologii index æstimandus non est, sed rotæ quibus illud movetur interius.

Respondeo: Sic est: Rotæ in horologio pluris fiunt, sed si index horas non designaret exterius, & si sono æris non moneremur de cursu temporis, quid juvaret procurfus rotarum?

3. Dicunt quod illa mulier de qua *Salomon* agit in proverbii *Cap. 31*: Fortis ab eo vocetur & summis laudibus efferatur propter minima opera: *Manum suam*, inquit, *misit ad fortia*, scilicet opera; quænam illa? *Digitus eius apprehenderunt fenum*: An hoc unicum est quod mulier ista agebat? ubi ergo manent cætera quæ *Salomon* narrat? nempe, quod de nocte surgeret ut gereret curam domesticorum, quod manum aperuerit inopi, & palmas suas extenderit ad pauperem, quod os suum aperuerit sapientiæ ut familiam suam in omni virtute instrueret, quod consideraverit semitas domus suæ, ne quis

poc-

peccaret, denique quod bonis operibus superaverit omnes reliquas feminas.

Quid amplius dicam? si nihil externa juvant, sed solus amor in corde in pretio est apud cælum, exurantur ergo cilicia, flagella, nemo cubet in assere, nemo vigilet de nocte, nemo se à carne abstineat, nemo jejundet, projiciat *S. Ioannes Baptistæ* suas locustas, & vescatur exquisitissimis cibis.

Quis dicet tales non insanire? Non potest amor divinus subsistere sine magnis operibus, si enim magna non operetur, amor non est. Et hic primus modus est quo ignis ille nutriri debet, ut semper ardeat in altari, & nunquam extingatur. Subjicienda sunt quotidie ligna bonorum operum quibus possit ardere.

Alterum medium quo naturalis ignis flammæ magis excitantur & crescunt, est ventus, sive flatus: Ventus adversitates significat, *Adversitas* vis ergo ignem amoris tui quotidie crescere? fortis esto inter adversitates, & ignis tuus numquam extinguetur, sed magis semper *facit Dei* magisque ardebit. Amor enim, si fictus non est, quo sibi duriores *amore* sentit dilectum, eo suavius illi blanditur: *Job* numquam uberius laudavit Deum, quam cum ab eo satanæ traditus est: Sic *Abraham* non Deum dilexit cum filii *Isaac* nativitatem prædiceret, sed cum illi imperaret Sacrificium istius filii: Crevit amor inter adversa: Sic & *Maria* Deum dilexit cum filium pareret Virgo, sed magis cum illo filio orbaretur, & gladius doloris ipsius animam pertransiret: Tunc enim de illa dici poterat quod in figura ipsius dicebat olim sponsa *Cant. Cap. 1*: *Fasciculus myrrha dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur*: Numquid & dixerat quod sponsus illam duxerat in celaria sua? plâne, sed nusquam dilectum majori amore strinxit, quam cum versus esset in Myrrham, plus amavit cum illi esset amarus quam cum esset suavis; crescit amaritudine amor.

At quando de sponsa agimus, consideremus illud quod ait *Cant. cap. 5*: Cum per plateas noctu discurreret ut quæreret sponsum: *Invenerunt, inquit, me vigiles civitatis, percusserunt me, vulneraverunt me, tulerunt pallium meum. Adjuro vos filia Ierusalem, si inveneritis dilectum meum, ut nuntietis ei quia amore langueo*. Nota. Non ait: Nuntiate dilecto quia percussa sum, quia vulnerata sum, quia spoliata sum, quia frustra illum valde diu quæsi, sed nuntiate ei quia amore langueo. Inter vulnera, solum amoris vulnus experior: Non quæro pallium quod amisi, sed *Iesum* quæro quem diligo:

K k k

Lan-

Langueo, sed præ amore. Hæc summa amoris est inter vulnera carnis, tantum amoris vulnus sentire, dilectum quærere etiam post vulnera & jacturas: Miramur illam vulneratam vulnera non sentire? *Christi* amor, inquit *Augustinus Serm. 30 de Sanct.* persecutoris pœnam non sentit, quia charitatis flammæ non tantum dolores extinguunt, sed dolores etiam ipsas flammæ amoris magis accendunt.

Beatus vir, inquit *D. Iacobus cap. 1, qui suffert tentationem, quoniam accipiet coronam vitæ quam repromisit Deus diligentibus se.* Quid ait *Apostolus* & excitat ad labores, confirmat patientes, ostentans coronam quam promisit Deus diligentibus se. Quid animi ad patientiam potest adferre corona quæ non patientiæ destinata est, sed amoris? multum sane: Quia is apud Deum vere diligit qui patitur, amare enim est pati: Ideo de *Christo* dicitur: *Dilexit nos, & lavit nos sanguine suo.* Profusio sanguinis, & pati, signum amoris est: Sic etiam ait *D. Ioannes cap. 13: Cum Iesus dilexisset suos, in finem dilexit eos,* quasi diceret: Tunc vere dilexit cum in extremo passus est crucem. Propterea etiam *David* fortitudinem amoris conjunxit, cum dixit *Psal. 17: Diligam te Domine fortitudo mea,* significans, amorem nihil aliud esse quam pati, quemadmodum ad patientiam, singulari opus sit fortitudine.

Tandem ex omnibus hætenus dictis apparet, si velis ut ignis amoris semper ardeat in altari cordis tui, necesse est ut assidue illum nutrias magnis operibus, & inter adversa stes firmus, sic enim amor quotidie crescit magis ac magis, adeoque numquam, aut certe difficillime extinguetur.

DISCURSUS VI.

Varia Sacrificia pro variis peccatis.

Ordinaverat Deus primum Sacrificia quæ vel solo honoris ipsius respectu, vel ex mera offerentis devotione offerri debebant: Nunc incipit varia Sacrificia ordinare pro variis peccatis tam in communi, quam in singulari.

1. In communi: *Sacerdos*, inquit *cap. 4, qui peccaverit per ignorantiam, offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Domino: Si peccaverit Princeps per ignorantiam offeret hircum: Si quis de plebe, offeret capream immaculatam.*

2. In singulari. Si quis, inquit *Cap. 5.* audierit vocem jurantis, & non indicarit, vel aliquid immundum tetigerit, sive quod occisum à bestia est, sive per se mortuum, sive aliquod reptile, Si quis iuraverit se aliquid facturum, & non fecerit, rei erunt peccati, & offerent agnam sive capram. Sin autem non possit offerre capram, offeret duos turtures, vel duos pullos columbarum. Quod si nec illa possit offerre, offeret partem simillam, orabitque pro eo Sacerdos, & pro peccato ejus, & dimittetur ei.

Præterea. Si quis per errorem prætermiserit aliquas ceremonias à Deo statutas, offeret pro delicto suo arietem.

Denique si quis negaverit se depositum accepisse à proximo quod tamen ei creditum erat, vel si rem perditam invenerit, & negaverit se invenisse &c. convictus delicti, reddet, & pro peccato offeret arietem: *Et dabit eum Sacerdoti juxta estimationem, mensuramque delicti.* Quod ita explicant *Iosephus* qui fuit Sacerdos *Judaus*, & *Philo* qui in ceremoniis experientissimus: Si inquit, confessus fuerit peccatum suum, & veniam petierit, merebitur peccati remissionem.

Hæc omnia clare nos docent fuisse Confessionem apud *Judeos* vel reipsa, vel verbo. Reipsa: Cum enim pro variis peccatis in particulari varia essent Sacrificia, vel vituli, vel capræ; vel hirci, vel agni, vel turturum, vel arietis, qui tale vel tale Sacrificium offerrebat, confitebatur reipsa se tale vel tale peccatum commisisse: Verbo vero, ut clare patet ex *Numeror. cap. 5.* ubi expresse dicitur: *Vir sive mulier cum fecerint ex omnibus peccatis qua solent hominibus accidere, confitebuntur peccatum suum.*

Hæc Confessio figura erat Confessionis nostræ Sacramentalis de singulis peccatis in particulari, quam hæretici abrogarunt, contra institutum *Christi*, contra praxim Apostolorum, contra consuetudinem omnium sæculorum, imo contra & mores Ethnicorum, qui naturæ ductu docebant Confessionem aliquam delicti necessariam esse.

1. *Christum* Confessionem instituisse manifestum est, 1. ex *Matth. cap. 16.* ubi dicit *Petro*: *Tibi dabo claves Regni caelorum, & quodcumque ligaveris super terram erit ligatum & in caelis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in caelis.*

2. Ex *Ioan. cap. 20*: Ubi dicit omnibus Apostolis: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: Quomodo*

Confessio
nū vis.

poterant Apostoli peccata remittere nisi scirent quæ & qualia essent? & quomodo poterant illa scire nisi ipsi peccatores illa dicerent & confiterentur? alioquin absq; eo, cæco modo processissent, & remisissent quæ forte erant liganda, & ligassent quæ forte debebant remitti. Et hoc est quod ait Sapiens *Prov. cap. 28: Qui scelera sua confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur.*

Hanc etiam fuisse præxim tempore Apostolorum patet ex *Act. cap. 19*, ubi *Lucas* ait: *Multi credentium veniebant confitentes & annuntiantes actus suos: Multi autem ex eis, qui fuerant curiosa sectati, conulerunt libros, & combusserunt coram omnibus.*

Et quid hoc significat quod ait *Iacobus* Apostolus *cap. 5: Confitemini alterutrum peccata vestra.*

Quod attinet ad consuetudinem omnium sequentium sæculorum, longum esset omnes Patres recensere, audiamus aliquos.

D. Ambrosius lib. de Instit. Virg. cap. 4. Peccati, inquit, medicina, Confessio est.

Tertullianus lib. de penit. Confessio, quam peccator scit institutam à Domino, gehennam extinguit.

Pacianus in Paranesi ad penit. Vos peccatores, inquit, peccare non erubescitis, & erubescitis confiteri.

S. Isidorus lib. 1, cap. 12. Nulla tam gravis est culpa quæ per Confessionem non habeat veniam.

D. Hieronymus in tradit. Hebraic. Peccator confitendo quasi per scalam ascendit in cælum.

S. Chrysostomus Hom. 3 ad Pop. Deus promittit ignoscere peccatoribus, si peccata confiteantur.

S. Augustinus Serm. 49 de verb. Dom. Appareat in Confessione macula cordis tui, & pertinebis ad gregem *Christi*, quia Confessio peccatorum invitat medicum ut sanet.

S. Zeno Serm. 2, ad Neophyt. Novum, inquit, iudicii genus in quo reus damnatur si excusaverit crimen, & absolvitur, si confitetur.

S. Bernardus Epist. 113: Peccata in Confessione lavantur: Cum mala tua confiteris Sacrificium est Deo spiritus contribulatus, hæc sufficient quoad Patres.

Concludo cum Ethnicis *Senecalib. de Moribus* ait: Ubi est Confessio ibi est remissio: *Pythagoras* dicebat peccata esse detegenda, ut reprehensionibus curarentur. *Aristoteles* dicebat non multum differre ab eo qui peccare non potest, is qui peccata confiteretur.

De-

Denique ab omni tempore habuit *Iaponia*, instinctu naturæ suam confessionem, ubi in particulari sua peccata confitentur.

Ergone sola *Christi* lex hodie careret confessione quam in lege naturæ docuit Deus quando voluit *Adamum*, & *Evam*, & *Cainum* confiteri sua peccata quamvis ipse illa optime nosset? non haberet confessionem lex *Christi* quam semper habuit lex *Moyssis*, quam usurparunt qui à *Ioanne Baptista* baptizabantur? quæ fuit in usu tempore Apostolorum & omnibus sequentibus sæculis? quam ipsa natura etiam docuit gentiles?

Pro omni genere hominum dederat *Christus* medicinam particularem in variis Sacramentis: Baptismum pro parvulis nondum ratione utentibus, Confirmationem pro pueris qui jam ratione uti incipiunt; matrimonium pro illis qui procreare liberos volunt, Sacerdotium pro illis qui iuvare animas volunt, Eucharistiam pro omnibus qui ad annos discretionis pervenerint, extremam unctionem pro illis qui ægro sunt corpore; estne credibile quod nullam talem medicinam reliquerit pro illis qui maximè indigebant, nempe pro iis qui ægri sunt animâ, hoc est, pro peccatoribus? Singulæ virtutes habebant sibi contraria vitia quæ sanarent; sed cum hæc esset longa via, & sæpè tempus non suppeteret ad illam conficiendam, oportebat esse aliquod generale remedium, quo omnia simul peccata curarentur, ne sæpè periculum foret in mora. Ad hoc *Christus* confessionem istam quæ semper fuerat in veteri testamento, elevavit ad dignitatem Sacramenti: Noluit tamen nos, sicut passim fiebat in veteri lege, peccata nostra publice, & coram populo confiteri, sed clam coram uno Sacerdote, tanto suavius ac facilius, quanto minus subiectum erubescentiæ; & adhuc inveniuntur Christiani qui confiteri clam erubescunt, cum *Iudeos* non puderet publicè confiteri?

Et quinam sunt Christiani isti quos pudet confiteri? qui vel se excusant, vel silent: Silere sacrilegium est, excusare est magna hypocrisis dum nolunt videri peccatores, sed innocentes, juxta illud *D. Bernardi*: Peccatores sumus sed nolumus æstimari: Orabat *David* Deum *Psal. 140* particulariter, ut hoc malum à se averteret, dicens: *Non declines cor meum in verba malitia, ad excusandas excusationes in peccatis.*

Duplex est potissimum hoc hominum genus. Primum, qui confessionem incipiunt sicut *Phariseus* suam orationem in templo:

Kk k 3

Deus,

Excusatio-
nes in pec-
catis.

Deus, inquit, ego non sum sicuti cæteri hominum, non sum injustus, non sum raptor, non sum adulter, sed jejuno bis in hebdomade, largas elemosynas do pauperibus &c. Sic multi incipiunt suam confessionem: Laus Deo: De nemine male locutus sum nemini detraxi, nemini injuriam feci, nemini precatus sum malum &c. Audio quotidie sacrum, observo jejunii dies &c. Ad quid ista præambula? non enim petitur quid non feceris, sed quid feceris mali: Ad quid ergo ista? nam sæpe contingit ut graviora peccata sequantur. Itaque se primum laudare, hoc non est aliud quam tantum peccatorem non velle videri quantus es, sed per laudes tuas colorem addere peccatis sequentibus: Et hæc quidem excusationes sunt in peccatis, sed non ita palam, nec aperte.

At alterum genus hominum se aperte excusant. Ajunt se fornicatos quidem fuisse, sed ætati, levitati, amicitia, seductioni alterius hoc adscribunt: Sic maritus interdum peccata quæ fecit, uxori imputat, vel uxor marito, plane sicut *Adam* uxorem suam accusabat ut causam peccati sui, & *Eva*, serpentem: Quomodo tales, qui dicunt se non libidine sua, sed alieno impulsu seductos, verum possunt habere dolorem? hinc tam facile relabuntur: Non debes accusare socios tuos, non tempora, non mores civitatis, ut tuo sceleri velum appendas, sed concupiscentiam tuam, illa te abduxit, ut ait *D. Jacobus cap. 1. Unusquisque tentatur à concupiscentia tua abstractus & illectus*. Hanc rapere debes in jus quæ te abripuit ad flagitium, alioquin numquam verè & serio dolebis.

Verum ne longiores discursus super hac re faciam, hominem tibi depingo, qui licet *Judeus* fuerit, te tamen doceat confiteri: Est is unus de principibus *Israël*, nomine *Sechenias*, qui, ut dicitur, *Lib. Esdræ cap. 10*, coram omni populo hanc confessionem instituit.

Nos, inquit, *1. Prævaricati sumus in Deum nostrum*. Ita accusat seipsum ut non excuset peccatum, aperte enim, & sine ullo involucro se fatetur peccasse.

Quod illud peccatum? *duximus*, inquit, *uxores alienigenas*, contra Dei præceptum, prohibuit enim nobis matrimonia inire cum ejusmodi feminis: Sed forte hoc vos fecistis, ut arma vestra vicinorum armis conjungeretis, & illi vobis auxilio essent in tempore necessitatis; vel concupiscentia æstu abducti, duxistis uxores alienigenas; vel certe coëgit forsitan vos rex *Babylonia* ubi fuistis captivi.

Nolo,

Nolo, inquit *Sechenias*, velum addere peccato. Esto illexerit nos aut spes auxilii ut alienigenas duceremus, vel coegerit nos rex, vel forma illecebra nos eo deduxerit, quæ etiam *Davidem* seducere potuit, an ideo calcanda erat lex Dei? frustra involucro teguntur peccata, quia nullum tam grande velum est quo esse licitum possit.

Hoc unum dicit *Sechenias*: *Duximus uxores alienigenas*, quidquid denique sit, sive propter hoc, sive propter illud, peccavimus, *duximus uxores alienigenas*, violavimus legem Dei.

Adeoque, inquit, *Si est pœnitentia in Israël super hoc*: Nota modestiam viri: Diu antea cum omni populo, & multum fleverat, obtulerat sacrificium, intulerat in templum vasa aurea, & adhuc videtur subdubitare de vera pœnitentia. Ubi nunc sunt illi, qui ne guttâ quidem ex oculis profusâ, vix luto peccatorum per confessionem emerfi, putant, se tabernaculum suum posituros in sole extra omne periculum?

Si est, inquit *Sechenias*, *pœnitentia in Israël*; quare times? aut quid dubitas? Nonne flevistis? flevimus: Nonne sacrificastis? omnino: Et adhuc times an Deus tibi possit esse propitius?

Dicis: *Duximus uxores alienigenas*: At illæ fuerunt vestræ uxores: Timeo tamen, inquit *Sechenias*, ut labecula illa queat extergi: Quapropter *percutiamus fœdus cum Deo nostro, & projiciamus universas uxores*.

Optant pacem cum cælo, & Deum placare, quis modus? non alius quam ut tollamus scandalum, fugiamus deinceps occasiones & projiciamus à nobis omnes uxores alienigenas.

Projiciamus, inquit, ne quidem illas alloquamur, aut ad discessum hortemur, nec rogemus eas, vel blandiendo, vel rationibus commovendo, sed inconsultas projiciamus.

Hic vides rursus vere confitentem & pœnitentem. Amor enim surdaster est, & audire rationes nescit. Quare *Sechenias* non tantum sibi à mulieribus istius alienigenis abstinendum dicit, sed eliminandas esse, ne illarum amore irretiti, peccato inhæreant.

Forte aliqui inter Christianos dixissent: Domi sint, sed extra thalamum: Impleamus legem, eis non utendo: Et caveamus ne, si illas ejciamus, ipsarum nationes provocemus ad arma: Si non sint uxores nostræ, sociæ erunt & adjutrices. Nihil simile dixit *Seche-*

Seche-

Sechenias, quia sciebat non diu abfuturas à lecto, si mansissent in domibus.

Libido est ignis, si corripiat stipulas, etiam frumenta aduret.

Itaque si illi qui fleverant fletu magno, & inierant foedus cum Deo, ita se separant à feminis alienigenis, ut eas ejciant: Tu qui vix unquam doles, & pactum inivisti cum morte, staturum te putas, si domi vel alibi retines *Dalilam* aliquam, quam illicito amore prosequeris? frustra confitetur qui hoc agit, ejciendum est malum ne rursus excrescat. Confitebatur *Sechenias* peccatum suum, sed cum firmo proposito tollendi deinceps omnem occasionem peccandi.

Habet ergo perfectam hic methodum confitendi etiam Christianus, quamvis in *Judæo*: Fleverat ille multum, confitebatur aperte ac plane sine ambagibus, sine excusationibus, & post omnia timebat non satisfactum nisi alienigenæ uxores, occasio peccati & scandali, ad unam omnes ejicerentur.

DISCURSUS VII.

Recensentur animalia immunda quæ non vult sibi Deus offerri.

1. De Cygno.

Postquam Deus decem primis *Libri Levit* Capitibus recensuerat animalia, quæ, tanquam munda sibi offerri volebat in sacrificium, tandem *cap. 11* recenset aliquot species animalium, quæ vocat immunda, prohibetque non tantum sibi illa offerri, sed etiam comedi. Quia autem hæc distinctio inter animalia munda & immunda in ordine ad sacrificium, peregrina videtur, primo & ante omnia inquirenda est causa, quare hæc Deus præceperit?

Respondeo: Primam causam dat nobis *Tertullianus de cibis Judæis cap. 1*. Multa, inquit, à *Judæis* ciborum genera sublata sunt, non ut illa damnarentur, sed ut isti coërcerentur servituri uni Deo, quia ad hoc assumptos frugalitas decebat, & gulæ temperantia, quæ semper religioni deprehenditur esse vicina. Sanctitati enim inimica luxuria est. Hæc est ergo causa prima juxta *Tertullianum*, quod Deus munda & immunda animalia distinxit, ut populus iste

iste rudis continuum haberet exercitium tum temperantiæ, tum obedientiæ, tum religionis, vescendo mundis, & abstinendo ab immundis, in honorem & reverentiam Dei ita iubentis, atque ita semper coleret Deum.

Secunda causa fuit ut à sordibus & immunditiis idololatrarum, & immundis eorum sacrificiis . cibusque longius abstraheretur.

Tertia & potissima fuit, ut per hæc ad munditiem animæ excitaretur ex una parte, ex alia ad detestationem peccati: Erant enim ista animalia immunda quasi emblemata, sive symbola, quibus varia vitiorum genera exprimebantur, aliud enim apparebant exterius, aliud significabant interius. Hanc causam dat *Clemens Alexandrinus Lib. 6 Stromat. Moyses*, inquit, qui eruditus fuit in omni scientia *Aegyptiorum*, subinde in suis legibus utitur hieroglyphicorum ratione, easque tradit per symbola & ænigmata. Eiusdem mentis est *Augustinus Lib. contra Adimanium cap. 15.* Cum enim hic *Manichæus* oppugnaret vetus testamentum, tanquam à malo Deo datum, ac nominatim illas leges de abstinendo ab immundis animalibus ex illo *Matth. cap. 15. Quod intrat per os non inquinat animam*, respondet *S. Augustinus*, hos cibos *Iudeis* non fuisse vetitos, quod per se coinquinant animam, sed præcepta ista illis data fuisse ad significationem humanorum morum, & ut futuram disciplinam spiritualis populi Christiani prophetarent.

Sed nihil clarius ad hoc confirmandum, quam quod narrat *Aristoteles Tract. de 70 Interpret. Missus*, inquit, fui à *Prothomæo Philadelpho* rege *Aegypti*, ad *Eleazarum Pontificem Iudeorum*, ut eum rogarerem cur *Moyses* quædam animalia vetuisset comedi vel sacrificari, quibus aliæ gentes utebantur? respondit Pontifex illa præcepta esse Symbolica, qualia sunt Symbola *Pythagoræ: V. G. Stateram ne transis*, hoc est, ne prætergrediaris justitiam. *Ignem gladio ne fudas*, hoc est, noli iratum verbo lacerare: *Cor ne comedas*, hoc est, dolore ex animo projice: *Per viam publicam ne ambules*, hoc est, noli sequi errorem multorum: *Hirundinem in domum ne recipias*, hoc est, noli admittere garrulos, & plurima talia: Eodem modo cibi illi vetiti vocabantur immundi, ut significarent immunditiem vitiorum, & animæ quæ per vitia deturpatur.

Veniamus ad rem: Inter alia animalia immunda quæ nec licebat offerri, nec comedi, ponitur cygnus.

Merito mirantur hic aliqui quare Deus hoc animal prohibuerit:

Quid enim, inquit, ista ave nitidius est? quid illius plumis candidius? quid gratius ipsius cantu, quo, ut ajunt Naturalistæ, suavissime canit cum moritur? nihil refert, inquit *Origenes*, in *cap. 11 Levit.* Quia quamvis tam albus sit foris, intus nigra carne est, vel, ut ait *Hugo Cardinalis*, Exterius in pluma habet albedinem, interius in carne nigredinem: Quid hoc? hoc, inquit, significantur hypocritæ, qui cum virtutem exterius prædicant, in animo pleni sunt vitiis: Sic etiam *D. Bonaventura Serm. 1 de S. Marco*: Plumæ, inquit, habent albas ut cygnus, probi enim apparent exterius, sed occultam habent nigram carnem, hoc est, animam peccatis infectam.

Christus alia nobis similitudine expressit hypocritas quando dicit *Matth. cap. 23. Ve vobis Scribæ & Pharisei hypocritæ, quia similes estis sepulchris dealbatis, quæ à foris parent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia*: Exterius nitidi, inquit *Hugo Cardinalis*, interius fœtidi: Exterius longas faciebant orationes in angulis platearum ubi maximus erat concursus populi: Et sub illa sanctitatis specie depauperabant in occulto divites viduas: Exterius dabant largas eleemosynas in Synagogis & vicis: Interius nihil aliud quærebant quam gloriam apud homines: Exterius ibant pallido vultu, demisso capite, quasi multum jejunantes, interius erant pleni superbia, & aliis passionibus: Exterius præ se ferebant magnam observantiam legis *Mosæicæ*, nolebant jurari per aurum templi, nolebant accumbere mensæ nisi prius manus lavissent, toties volebant mundari calices, quoties biberent in mensa, clam vero abstrahabant liberos ab obedientia parentum: Exterius nitidi, interius fœtidi, hoc est veri hypocritæ, plumis albis, nigra carne.

Nescio an hoc malo magis noxiura mundo infernus protulerit: Nam inprimis, si rem attente consideremus, Hypocritæ Filium Dei cruci affixit, & occidit: Quotquot enim huic tragædiæ manus apposuerit, unica armati hypocritæ ad exitum perduxerit. Exordiamur à *Juda*: Carpebat hic homo *Magdalenam* quod unguentum effunderet in caput *Christi*, dicens: Poterat unguentum hoc vendi, & pretium dari pauperibus: Ecce *Judam* exterius misericordem, & sollicitum de Pauperibus, dum in animo tam immisericors est ut paret effundere sanguinem *Christi*: Vult pauperes vivere, ut ait, & vult interius patrem pauperem interficere.

2. Tam religiosus vult videri, ut non audeat omittere ceremonias agni Paschalis, interfuit enim illi cœnæ *Iudaicae*: Imo in alia Cœnâ, sacrificio corporis *Christi* interfuit, & communicavit brevi Dominum proditurus. Quid quod osculum pacis ne tum quidem neglexit cum Domino injiceret vincula.

3. Quasi scrupulo conscientiae ductus pecuniam retulit qua *Christum* vendiderat, falsus se sanguinem innocentem fudisse quando jam paraverat laqueum ut se suspenderet. Quid poterat hoc homine externa specie esse religiosius? sed quid poterat in animo esse scelestius? Hic homo primus fuit qui viam aperuit & stravit ad *Christum* crucifigendum.

Rem promovère Sacerdotes. Quid illi? retulerat *Indas* pecuniam pro qua illi *Christum* vendiderant, vix illam audebant attingere quia pretium sanguinis erat ut ajebant, & sanguinem ipsum fundere non erubescabant. *Non licet*, inquebant, *pecuniam istam mittere in corbonam*, quare? *quia pretium sanguinis est*. Timent inquirere arcam templi pretio sanguinis, & non timent maculare corda cruore innocentis.

Pergamus à Sacerdotibus ad Pontifices. Conquirunt undique testes, nolunt *Christum* condemnare nisi convictum ut videantur velle servare justitiam, interea non rejiciunt falsos testes: Dicunt *Christum* blasphemasse, & scindunt vestimenta sua, qui erat actus religionis: Nolunt intrare Prætorium *Pilati* die Azymorum ut viderentur servare legem *Moyse*, & non contaminarentur, interea non curant si *Christus* irridetur, conspuitur, & condemnatur die Paschatis. Denique cum fieret eis potestas à *Pilato* damnandi *Christum*, recusant, dicentes: *Nobis non licet interficere quemquam*, quid? non licet interficere, & licet magnis clamoribus & minis postulare ut crucifigatur?

Hypocrisis vestra in duplum peccatum vestrum auxit: Si occidissetis, soli peccassetis, nunc vero & vos & *Pilatum* reos facitis numinis trucidati.

Tu vero *Pilate*, quid aquam petis? abluis manus, & maculas animam: Quid proderit eluisse carnem, quando conscientiam foedas? Non audet *Christum* reum pronuntiare, ne sit injustus, & audeat crucifigere ne videatur populo reluctari.

Imo tam vult videri pius, ut cum intelligeret *Christum* esse *Galileum*, hoc est, de potestate *Herodis*, ad regem illum transmisit,

veritus alienam ditionem invadere, si *Christum* condemnasset, & non facit scrupulum illum ad crucem, supplicium latronum, damnare, quem paulo ante pronuntiaverat innocentem.

Quid plura? tunc maximè voluerunt videri religiosi in specie externâ, cum essent in animo maximè impii: Ergo omnibus auditis, tota tragedia passionis & crucifixionis *Christi*, ab initio usque ad finem, per hypocrisim subornata, incœpta, promota, & executioni mandata est. Igitur malum est quo nullum detestabilius.

Propterea *S. Ioannes* cum *Apoc. cap. 22* recenset peccata quæ homines cælo excludunt *Foris*, inquit, *canes, & venefici, & homicidæ, & idolis servientes, & omnis qui amat & facit mendacium*: Quid hoc est facere mendacium? mendacium enim loquimur, non facimus: Per hoc intelligit *Ioannes* hypocrisim, illa enim non loquitur tantum, sed etiam facit mendacium, mentitur enim vultu, animo, incessu, habitu, sacrificio, & hoc est facere mendacium: Ubique fallax. *Iezabel* jubet innocentem *Naboth* occidi ac lapidari, sed prius indicit commune jejunium, ut videretur *Naboth* ab ipso met Deo condemnatus; sic sanctitate jejunii innocentis mortem velat. *Herodes* se venturum, ait regibus, in *Bethlehem* ut *Christum* adoraret, noli credere, gladium parat infanti, non thura, nec aurum. Audio *Saulem Lib. 1 Reg. cap. 15* dicentem: *Peccavi, quia pravaricatus sum Sermonem Domini*: Non erant hæc signa animi contriti, sed magnæ superbix, quia sic loquebatur, ut *Samuel* illum coram populo honoraret, & ita evaderet ignominiam quam merebatur propter suam inobedientiam. Sic denique *Abjalon*, cum haberet in animo Patrem occidere, sacrificium Deo obtulit. Hypocrisis tota quanta est mendacium, propterea *Ioannes* inter peccata quæ cælo excluduntur, illam loco postremo posuit tanquam præcipuam quæ præ cæteris cælo excluditur.

Si hypocrisim cælo præ cæteris excluduntur, ergo nec templa ingrediantur, non in altari immolentur, cygni sunt, albas plumas habent, sed nigram animam, noluit sibi propterea Deus cygnos offerri, nec ingredi templum, nec poni in altari, habebat enim illas aves ut immundas: Non sustinet Deus in templo tales hostias.

Imo puto ego quod *Christus* ad hoc respexerit quando proposuit parabolam de rege illo qui instruxerat magnum convivium ad quod invitaverat obvios quosque quos servus invenerat in plateis, cum-

cumque jam mensæ accumberent, ingressus Rex locum convivii, vidit inter alios ibi sedentem hominem non vestitum veste nuptiali: Hoc miror quod solus Rex hoc animadverterit postquam notabili tempore accubissent.

Erat ingens numerus convivarum, & nullus hoc reflexerat? si ita, quomodo nullus illum monuit, aut apud Regem accusaverat? faciamus convivas dissimulasse; ubi manebant tot ministri mensæ, qui omnia perspiciebant?

Existimo ego hominem istum significare hypocritam, qui exteriori virtutis specie non carebat, qui fulgebat ad oculum, fordebat in corde. Ideo quamdiu fuerat inter homines, cultus apparuit, sed ubi Rex intravit, per quem *Christus* significabat Deum, qui scrutator est cordium, deprehensus est sine veste, & sine virtute: Ideoque iussit illum Rex apprehendi, & ligatis manibus ac pedibus extra convivium projici in tenebras exteriores.

Si ergo hypocritæ non tantum arcentur à cælo, sed etiam à nuptiis, cur non arceantur à Templis, ne Deo Cygni offerantur exteriori candidi plumis, interiori nigri carne? Si vetus hæc lex in vigore esset hoc tempore, quot deberent excludi Templis, & arceri ab altaribus? tot nempe qui ad Confessionem veniunt ut peccata confiteantur, & retinent in corde quod maximè dictum oportebat, tot qui veniunt *Christum* quasi osculo excepturi in Eucharistia, sed instar *Jude*, animo fætido illum prodituri; tot qui videntur *Christum* externa sua devotione avulsuri à Cruce, Deumque placaturi, dum intus pleni sunt odio erga proximum, & implacabiles, tot denique qui scrupulum faciunt in nugis, & etiam graviora passim peccata non curant, excolant culices, inquit *Christus* de *Phariseis*, & camelos deglutunt.

Optimam praxim nobis suppeditat *Augustinus* in cap. 7 *Matth.* ad similes lupos sub ovina pelle latentes, detegendos: Cum cœperint, inquit, similibus hominibus ea ipsa subtrahi vel negari quæ sua hypocritæ consecuti sunt, vel consequi cupierunt, tunc apparebit utrum lupus sit in pelle ovina, an ovis in sua.

Verissimum esse quod *Augustinus* hic ait, experti sunt duo gravissimi viri: Primus est *Discipulus*, celebris ille Concionatorum Magister, qui refert *Serm.* 100, de pœnitente filiâ quæ coram Confessario suo passim ita se humiliabat ut diceret se multorum scelerum ream esse, ob quæ non ipsa modo, sed & alii à Deo plecterentur:

Hypocri-
tarum sum-
perbia.

Confessarius hypocrisin subodoratus, in hæc ei verba respondit: *Revera*, inquit, credo quod ais, nam hoc idem ab aliis de te narrari audivi: Tum illa in tantam iram exarsit, ut Confessario diceret: Et, tu, & illi qui hoc tibi dixerunt, mentiuntur per collum. Enhumilitatem hypocrisis.

Simile pæne quid narrat *Nicolaus Cusanus* Cardinalis *Tom. 2. Exercit. lib. 7*: Mulier, inquit, fuit externa specie moribusque Sancta ac pia, quæ frequenter confitebatur, & peccatricem se atque improbam, nequam Dei servam, ore plenissimo profiteri non desinebat: Confessarius tractandarum animarum peritus, veritus ne, ut *S. Augustinus* loquitur, simulata sanctitas foret duplex iniquitas, post plures iteratas ejusmodi Confessiones, subjunxit Confessarius se quoque audivisse ab aliis eadem de ea dici à notis & cognatis, proinde tempus esse ut se corrigat & emendet. Quo audito illa ita turbata, irasci, ac convitia in illos spargere qui hoc dixerant, & asserere omnes splendide fuisse mentitos. Respondit illico Confessarius se nunc experiri illam vere esse improbam ac Versipellem, hominum oculis, instar sepulchri dealbati, mundam videri velle, sed tempus esse ut tandem ex illo sepulchro resurgat.

Sic seipsam sæpe prodit hypocrisis; dum enim virtutis tantum imago est, & non virtus, dum virtutem simulat quam nullam habet, dum fucos comparat ut tegat deformitatem, totum venenum in corde est, serpentes alit in animo, ideo cum *Christus* *Pharisæos* repetitis vicibus consequenter appellasset hypocritas, tandem dixit illos esse *genimina viperarum*. Quid pulchrius serpente si pellem aspicias tot colorum varietate ac macularum distinctam, sic apparet exterius, sed venenum latet interius; tange serpentem, flammæ spirabit & ignes, & tunc videbis quanta fraus sit in pelle, quæ tantum venenum habet in corpore.

Noli mihi loqui de illis qui ordinario orandi modo contempto, nescio quam contemplationem affectant, raros invenies qui non sint hypocritæ; vis hoc videre? tantum illos digito attinge, ostende ineptias, mox erumpet virus superbiæ, iracundiæ, & videbis animum omni Passionum genere plenum, qui prius tot speciosis coloribus relucebat in vultu. Non vult tales homines sibi offerri Deus, quia Cygni sunt, plumis candidi, nigri carne. Hac de re satis pergamus ad alia.

DISCVRSVS VIII.

Prohibet Deus sibi offerri Aquilam, Gryphem, & Milvum.

Mirantur hic etiam Interpretes aliqui, cur Deus hasce aves non voluerit sibi offerri in Sacrificium, cum inter omnes alias excellere videantur & volatu & dignitate; aquila præsertim, quæ vocatur Regina avium, & propter excelsum volatus dicitur à Poëtis proximè appropinquare ad solem; quid ergo Deus in istis avibus reperit ut censuerit illas esse immundas?

Respondet D. *Ambrosius lib. 3. in Hexameron cap. 18*, quia illis avibus natura prædandi munus inolevit, nec tam sollicitæ sunt ut pullis suis cibum quærant, quam ut illos doceant rapere.

Præterea quantumvis alte volaverint, si prædam aliquam de longe conspiciuntur in terra, mox ex alto advolant ut illam rapiant; Denique rapaces volucres sunt, inquit *Isidorus*, ideoque immundæ, nec capaces ad Sacrificium, nec dignæ ut admoveantur altari.

Per hasce ergo aves designari avaros, in genere, & superiores in particulari, communis est interpretum opinio. Habent enim avari *Avaritia sordes.* magnos unguis ut aquilæ vel milvi, semper paratos ad rapiendum, & vix unquam mentem elevarunt in Deum quin statim advolent ad prædam.

Hoc tamen, inquit *Augustinus de verb. Dom.* inter avaros & beluas discriminis est, quod hæ tantum rapiant quando esuriunt, parcunt vero prædæ cum senserint satietatem. Avaritia vero sola insatiabilis est, semper rapit. Unde avaritia rectè vocatur insatiabilis cupiditas plura & plura semper habendi, omnia retinendi, & nemini quidquam dandi, ne quidem, inquit *Augustinus*, cum opus est, liberis: In hoc maximè similes milvis & aquilis, quæ pullis denegant alimenta, interea dum ipsæ sibi consulunt per plurimam prædam, ut ait Magnus quidam Scriptor modernus.

Hoc potissimum volo latius deducere in particulari. verbis alterius Scriptoris nostro sæculo celeberrimi, & maximæ dignitatis Ecclesiasticæ, ne, si ego propriis meis verbis discurrerem, politico- rum quorundam obloquia in me concitarem. Ferat vir ille tantus obloquia, qui scripsit, & publice coram nobilissimis auditoribus dixit de Cathedra.

Au-

Audite ergo illum loquentem & invehentem in avaros quosdam parentes, qui ne liberis quidem concedunt, quod natura, & jura concessere.

Postquam acriter in illos investus est qui filios prius mundum experiri volunt quam religiosam vitam amplectantur, quo, inquit, non explorata, sed oppressa adolescentis constantia est, seducto scilicet juvene à bonorum consuetudine, à præceptorum institutione, à frequentatione usuque Sacramentorum, & in sinum voluptatis, otii, licentiæque coniecto, tandem potestas ei fit abeundi in cœnobium; sed illa talis potestas est quam melius oppressionem & servitutem diceremus: Illis enim conditionibus in domum *Christi* adolescens secedit, quo *Jonas* in ventrem Ceti coniectus est. Arcesso tabellione, *Christique* nomine implorato, abdicare se bonis omnibus, juribusque jubetur, ut non modo fortunis se exuat quibus instruitur, sed iis quoque se omnibus abdicet, quæ ad eum pertingere aliquando possent. Nec ea transfert in sorores aut fratres tantum, sed iis quoque extinctis, recuperandæ hæreditatis jus nullum retinet: Imo quamvis consanguinei, & affines decissent, qui quovis titulo etiam remotissimo hæreditatem adirent, redire ad religiosum numquam hæreditas potest. Adeo plus substantiam suam ad exteros malunt, & ignotos pervenire, quam redire ad illos qui sunt propria ipsorum caro. Vidi ego, inquit, cum quidam ad cœnobium accessisset, litteras à parentibus nobilibus ac valde divitibus accepisse ut ocreas quantocyus ad se remitteret, quas induerat cum è domo parentum discederet: Alius è primaria *Italia* nobilitate cum *Christo* nomen dedisset, nondum elapso primo sui tyrocinii mense efflagitavit superiorem, ut familiari suo pileum, quem gestaverat cum intraret novitium, remitteret: Poterit, inquit, Superior, asservari in vestiario; tunc adolescens factus est se ad monasterium venisse cum pileo accommodato, quod parentes non satis honestum ei dedissent: Ergone aut nudati, aut nudandi sunt liberi qui accedunt ad Deum, interea dum alii qui mundum sequuntur, & sua hæreditate, & illa quæ aliis crepta est, perfruuntur?

Non ita agendum cum liberis esse mulierum prudentissima docuit *Anna*, quæ *Samuelem* filium suum obtulit Deo: *Adduxit eum*, inquit Scriptura *lib. 1. Reg. cap. 1.* ad Templum cum vitulis tribus, & tribus modis farinae, & amphorâ vini. Sed quia non satis ei erat semel liberalem

valem fuisse, per annum renovabat oblationis diem, & novis muneribus filium honorabat: *Fecerat enim illi parvam tunicam, quam afferebat statutis diebus, ascendens cum viro suo ut immolaret hostiam salentem.* Viden' ut hæc Mater non levatam onere domum suam existimaret filii sui oblatione in Templo? Obtulit eum, non abiecit, invisit proinde illum, vestivit, recreavit: Non dixit: Vivat de altari, qui ministrat altari: Si famulatur *Heli* Sacerdoti, is sua eum chlamyde vestiat. Non ita, sed filium splendidius habuit, coluitque in Templo, quam domi fecisset.

Interea parentes etiam ditissimi tam avari sunt cum Deo, ut vix ullus, ac ne ullus quidem quod sciam id pro filio religioso assignet, quod pro filio prodigo expromeret. Tandem exclamat vir ille: O portentosa avaritiæ! qui filios non norunt dum Deo serviunt, consequenter nec Deum cui se illi penitus tradidère, etiam pauper vidua duos obolos daret in cultum Dei, quos illi non semel manu versarent antequam in Deum expenderent.

Quam multi etiam retinere volunt filios suos vocatos à Deo ne abeunt in domum Dei, sicut *Laban* volebat retinere *Jacob* ne abiret in domum avi sui *Abrahe*: Mane, inquit, mecum, *experimento enim didici quia benedixerit mihi Deus propter te.* O sordidam avaritiam! tegeter saltem cupiditatem suam, & diceret: *Jacob*, noli à me discedere, ne caream te. & filiabus meis, quas duxisti in uxores: Sed avaritia dissimulari vix potest: Hinc liberi quos à Deo vocatos nolunt abire parentes, intelligere facile possunt quis illorum sit erga eos amor: Remane, *Jacob*, quia Deus benedixit mihi: Audis hoc? mihi, inquit: Putasne quod *Laban* te retineat apud se quia te diligit? Tui quidem meminit, sed seipsum diligit & opes suas, non vult privati pecunias: Sperat per te familiæ suæ stemma cohonestandum infans: Cæterum, si etiam servus aliquis hoc illi posset præstare quod à te sperat, non faceret difficultatem ut ires ad *Christi* obsequium.

Hi aquilæ sunt & Milvi, qui dum nihil aliud agunt quam rapere, nihil de rapina pullis suis participant, ergo tales indigni sunt ut adducantur ad aram, & Deo immolentur.

DISCVRSVS IX.

Deus prohibet sibi offerri Asinum in sacrificium.

HOc Sacrificium prohibuit Deus *Exodi cap. 13*, cum ageret de offerendis sibi primogenitis ovium, boum, caprarum, exclusit pullum asini, voluitque loco ipsius offerri ovem. Ratio autem cur noluerit sibi offerri asinum, est, quod quamvis forte animal sit, & natum ad labores, tamen tardum & pigrum. Per hoc voluit Deus significare ejusmodi homines qui ista vitia habent, ineptos esse ad suum obsequium, nec dignos qui sibi offerantur in victimam.

Duplex invenio ejusmodi hominum genus: De primo sic loquitur *Salomon Prov. cap. 26*: *Sicut, inquit, ostium vertitur in cardine suo, ita piger in lectulo suo.* Tales pigri sunt maximi peccatores de quibus sic ait *Hugo Cardinalis hoc loco*: *Habitant, inquit, in domo ruinosa, in corpore senio confecto, & vident ruinam, hoc est mortem quotidie ante oculos, & nihil agunt ut bene moriantur: Alij vident domum suam ardere, animam vident in igne libidinis, & tamen manent in lecto pigrity, nec curant illum extinguere lacrymis, & presens periculum, & futurum inferni incendium evadere. Alij vident fures intrantes in domum, cogitationes impuras, desideria inhonesta, nec semel clamant, nec movent ut illas abigant. Hoc primum genus.*

Pigrity & tepidity in cultu divino.

Alterum est eorum, qui prius ferventes fuerunt in obsequio Dei, & colenda virtute, & sensim eo delapsi sunt, ut pre tadio rerum spiritualium, nihil illis libeat agere ut ait *S. Thomas 2. 2. q. 55*, non orare, non legere, non sacrum audire, non conciones frequentare. De hoc ait *David Psal. 118*: *Dormitavit anima mea pre tadio.*

Quando hic torpor, inquit *D. Bernardus Serm. 63 in Cant.* Animam spiritualementem semel invasit, vigor lentescit, spiritus extinguitur, refrigerat fraterna charitas, derelinquitur timor Domini, & tandem inquit *Bernardus*, ruunt de excelsis in abyssum, de pavimento in sterquilinum, de folio in cloacam, de celo in coenum, & nisi ex illo torpore emergant, de Paradiso in infernum: Atque ita tepidity ad ima prolabimur: Dum enim fervor animæ nostræ languescit,

cit, ait nihil agimus, aut non agimus quod debemus, & tandem facimus quod non licet.

Posuerat Deus hominem, inquit Scriptura Gen. cap. 2 in Paradiso voluptatis ut operaretur & custodiret illum. Incepit *Eva* deambulare per Paradisum, & vagari per virentia prata, & valles amœnas, & garrere cum serpente, cum deberet laborare; defecit à suo fervore, pigra facta est, & aliud agebat quam debebat, cessabat à labore, & sequebatur delicias suas, & ecce in quæ scelera statim prolapsa est: Primo dixit Serpenti Deum sibi prohibuisse ne arborem tangeret, mendacium erat, tantum enim prohibuerat Deus ne de fructu illius comederet; mox ubi ex serpente audivit se fore ut Deum si comederet, exarsit cupiditate divinitatis, ex cupiditate aspexit arborem, & vidit quod esset pulchra oculis aspectuque delectabilis, ex visu venit ad manus, & tulit de fructu ejus, ex tactu venit ad esum, & tandem delapsa est in abyssum miseriarum, & facta est rea ignis æterni: Unde hoc? quia pigritiæ se dedit cum laborare deberet.

2. *David*, inquit Scriptura lib. 2 Reg. cap. 11, surgit de strato suo post somnum meridianum, ascendit in solarium domus suæ, & dum illic nihil agens, spatiatur, videt mulierem se lavantem, & primo peccat desiderio, deinde re ipsa: Ex quo fonte hæc scelera fluxere? ex mera tepiditate, tunc enim, inquit Scriptura, se otio dedit, cum deberet ad bella procedere, & arma tractare, sed fervor ille jam elanguerat: Hinc istæ miseriæ.

3. Filij *Israel* in deserto coeperunt ludere, & bibere, cum deberent desistere peccatum Idololatriæ quod illo ipso loco commiserant, & gravissime puniuntur à Deo.

4. *Sampson* homo prius tam fervidus, tam animosus ut Leonem discerperet, ita intepuit, ut cum deberet pugnare contra *Philisthaos*, se conjecerit in sinum *Dalila* meretricis: Quænam isthinc mala consecuta sunt?

5. *Petrus* Apostolus quanto fervore promiserat *Christo* in cæna se moriturum cum illo?

Paulo post ita deferbuit in horto, ut cum deberet orare, dormiret, & factus est perjurus. Verbo ut dicam, quisquis incipit torpere, perit: Quando enim optima quæque incipiunt depravari, pessima fiunt.

Hinc non est mirum, quod Deus legatur, nonnumquam

minora gravius punivisse quam majora.

Aspice fratres geminos in Evangelio, ambos à Patre se junctos: Alter abierat in regionem longinquam, ubi se effudit in omne genus libidinis, hic erat ille qui passim vocatur filius prodigus. Alter non longe domo in agros secesserat venaturus, & hic erat frater ipsius major.

Verum qui substantiam cum meretricibus dissipaverat, nunquam est Patri oblocutus, sed inter suos & glandes adhuc meminere: Patris cum honore, & ad illum redit, ante illum provolvitur, ejus non jam dici filius, sed mercenarius optat. E contrario Senior, quamvis minus peccarit, contumacius tamen rebellat Patri; quem non modo non convenit, sed etiam accedentem ad se rejicit inurbanè, ausus objicere parenti quod sibi filio morigero nunquam hædum dedisset, cum fratrem suum redeuntem à lupanaribus, stola nova convestivisset, & lauto excepisset convivio, Fratri invidet, irascitur Patri, non vult intrare domum.

Uter hic tibi videtur è fratribus contumacior, is ne qui omnem pecuniam tam foede dissipavit, an qui parenti sic restitit cum tanta irreverentia? proculdubio gravius peccaverat junior quia foedius & diutius, quam senior, qui semel, & non tam scandalosè: Promptius tamen, & majori cum humilitate se subjicit junior qui gravius peccaverat, quam senior qui tepidus erat & aliquid retinuerat pietatis. Hinc patet difficilius sæpe esse tepidum ad meliorem frugem converti quam pessimum. Quapropter non debemus mirari quod Deus tepiditatem interdum gravius puniat, quam majora peccata, ut jam in exemplis patebit.

Agar ancilla *Abraha* tam superba evaserat ut despiceret *Saram* dominam suam, quæ illam expulit domo, cumque venisset in solitudinem, occurrit ei Angelus Domini, dixitque: *Revertere ad dominam tuam, eamque solatus, ecce, inquit, paries filium, & vocabis nomen ejus Ismael, & multiplicabo semen tuum.* Reversa, denuo peccavit, nam videns *Ismaelem* filium suum petulanter ludentem cum *Isaac*, non correxit immorigerum, tunc jussu ipsius Dei, rursus domo ejicitur sed, nunquam amplius reditura: Ecce gravius punitur dum colludit cum puero, quam dum superbit in dominam: Ergone ludus gravius scelus est quam superbia? nequaquam: Sed voluit Deus ostendere quod difficilius sit curare tepentem quam superbientem, propterea volebat in domo *Abraha* tolerari superbiam, quia

quia major spes erat illam curandi, quam teporem qui difficilius aut raro curatur.

Hinc quoque videbis quare Deus gravius puniverit *Nabuchodonosorem* cum se jactaret de magnificentia *Babylonis*, regiae civitatis à se aedificatae, quam cum tres juvenes principes in fornacem ardentem conjiceret igne cremandos: Nam cum innocentes damnasset ad mortem, terruit eum Deus dumtaxat in somniis, quando autem se jactat de urbe sua, sceptrum ei arripitur, deturbatur è folio, & pellitur in silvas ut vivat cum bestiis, non quia tunc gravius peccaverat, sed quia tepidus erat.

Quid dicam de *Aarone*? & hic duo peccata commiserat: Fece- rat vitulum aureum in idolum, & *Israëlitis* proposuerat adorandum; quid poterat gravius fieri à Sacerdote? peccaverat etiam quando Deus jusserat virga percuti petram, ut fluere aqua, dubitabat tantum an hoc posset fieri: Propter hanc dubitationem, forte non admodum gravem, sed animae languidae signum, mortuus est in deserto, & exclusus terram promissionis.

Quid denique non est passa Sponsa in Canticis propter unam tepiditatem & pigritiam? Veniebat sponsus noctu ad januam domus illius cum illa jaceret in lecto, pulsat ad ostium bis terve, sed cum illa non aperiret, clamat *Aperi mihi*, cum ne tum quidem aperiret, blanditur, vocat illam sororem suam, amicam suam, columbam suam, immaculatam suam. Denique cum illa nec tunc se moveret ut aperiret, ærumnas suas exponit, dicit se perplutum, & nebula nocturna perfusum, stare in tenebris: Nec tamen sponsa se movet: Quid tandem hoc erit? an forte sponsa aliis curis distenta non poterat interrumpere quæ agebat? vel non audiebat pulsantem, aut clamantem? aut vocem illius non agnoscebat? an forte orabat, aut ægrotabat? nihil horum: Quid ergo? pigritabat in lecto, & sibi ipsi dicebat: *Expoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?* O sponsa! fierine potest? tantine moliminis est induere vestes ut aperias dilecto? quid interest si inquines pedes tuos jam lotos, modo sponsum tuum admittere possis in domum? frustra est, jacebat in lecto, non dormiebat quidem, sed tantum jacebat, & pigritabat, eoque teporis devenerat ut pluris faceret lectum quam dilectum, pedes quam sponsum. Hæc est illa sponsa quæ tot laudibus prius sponsum extulerat, quæ toties anhelaverat ad ejus adventum, toties illum in-

vitaverat in suum hortum, toties clamaverat, ubi est dilectus meus? quæ aliquando tantum non præ amore moriebatur cum abesset, quæ ultro per noctes illum in lecto quæsierat, quæ flo-ruerat sicut lilium inter spinas, quæ toties abierat ad montes Myrrha ut se mortificaret, & extra tumultum hominum viveret inter leones & pardos, vacans in solitudine exercitiis spiritualibus. Ubi modo est ille fervor? prorsus elanguit.

O quam caro stetit illi hic languor! ipsam audite quid passa sit. Surrexi, inquit, nempe quando ferius erat, ut aperirem dilectus meo, at ille declinaverat atque transferat, egredior domo, curro per plateas media nocte inter tenebras, quæsevi illum, & non inveni, vocavi, & non respondit mihi: Invenerunt me custodes qui circumveniunt civitatem, & percusserunt me, & vulneraverunt me, & tulerunt palium meum.

Adeone dure ac severe egit sponsus cum sponsa propter unum teporem? quid miraris? audi quid Christus iusserit dici per Joannem Apoc. cap. 3. Episcopo Laodicea: Utinam, inquit, frigidus esses aut calidus, sed quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo.

Ergone pejus est esse tepidum quam frigidum? ex hoc textu apparet quod sic: Mavult enim Deus frigidum quam tepidum. At frigidus inquis, est qui nihil agit, tepidus, qui aliquid agit, sed negligenter: Nihil refert. Nam 1. ait Salomon Prov. cap. 18. Qui mollis est in opere suo, frater est sua opera dissipantis. Et Eccles. cap. 4. Noli esse remissus in operibus tuis, quia maledictus vir, inquit Jeremias cap. 48, qui facit opus Domini negligenter, ut aliqui vertunt. Numquid malles ancillam aut servum nihil agere, quam aliquid negligenter agendo, totum opus corrumpere?

2. Qui opus Dei tepide faciunt, similes illis sunt qui Christo vinum obtulere felle mixtum. Quando enim bonum opus faciunt, vinum illi propinant, sed quando tepido ac negligenti hoc animo faciunt, pretiosum vinum felle commiscunt. Adeoque sicut Christus vinum felle mixtum noluit bibere, sic dicit Deus se ex ore evomere qui tepide bona opera faciunt.

3. Tepidus calorem aliquem habet virtutis, & sæpè ex priori fervore quem habuit, majorem habet notitiam bonitatis ac majestatis divinæ, propterea majorem ab eo Deus habet averfionem, quod illum non amet prout bonitas ejus meretur, nec reveretur prout exigit ejus majestas.

4. Tepor à minimis incipit, ut supra vidimus, non enim fervidus homo facile statim in majora prolabitur, sed sensim; vel quia de minimis non ita dolemus, aut non ita curamus, sive quod in minimis gravissimorum criminum semina delitescant, juxta illud *Ecles. cap. 19. Qui spernit modica paulatim decider:* Minora enim fervorem minuunt, & sic firmus tepidi, robur animæ labefactant, & sic firmus debiles, & fervore diminuto, & viribus labefactatis ad majora disponimur, nec valemus tentationibus diaboli ita resistere. Tepidus ergo est, qui, ut ait *D. Dorotheus Serm. 3*, dicit: Quid refert si recreationis causa verbum impurum protulero? quid refert si in die jejunii aliquantum plus comederō? quid refert si orationem matutinam aut vespertinam neglexerō? ex hoc, quid est hoc, & quid est illud, inquit *Dorotheus*, quid refert hoc, quid refert illud? datur initium ut etiam gravissima tandem contemnamus.

Denique tepidi valde difficulter curantur: Quia tepiditas, nec propriè peccatum est, nec innocentia: Similis mihi videtur aurore, quæ cum nec nox sit, nec dies, sole caret & stellis. Peccatorem jacentem in luto multis modis possumus inde extrahere: Tepidum nullus audet movere, quia non jacet, sed stat, adeoque aut nihil curandum censemus, aut si quid sit, tam leve putamus, ut non videatur operæ pretium illi manum admovere, & sic difficilis est illius curatio.

Propter omnes illas rationes jam allatas dicit Deus se tepidos, & tardos, & pigros evomere ore suo, adeoque sicut prohibuit primogenitum asini sibi offerri in sacrificium, sic rejicit à se homines illos qui tarditate & pigritia, isti animali similes sunt.

DISCURSUS X.

Deus prohibet sibi offerri Lepores.

Vix ullum inter animalia timidius lepore est, etiam tremit ad minimos strepitus, numquam occurret venatoribus ut se contra vim illorum defendat, sicuti faciunt leones, apri, urfi, tauri &c. Ipsi cervi aliquando, quamvis valde timidi, etiam cornibus audent resistere, sed lepus semper fugit. Ergo per leporem significatur

cantur hominés timidi, adeoque sicuti Deus leporem tamquam animal imbellem reiecit à sacrificio, sic voluit per hoc significare homines imbelles & timidos ineptos esse ad suum obsequium.

Sunt autem multæ timidorum hominum species, nulla quæ valet. Prima est eorum qui scrupulis aguntur. 2. Qui timent clamari si vexantur impuris cogitationibus. 3. Qui despondent animum si semel labantur. 4. Qui timent se nihil proficere. 5. Qui timent bene agere propter homines. 6. Qui timent ubi nihil profus timendum est, &c.

scrupuli
& scrupulosi.

Incipiamus à prima specie, & videamus timorem scrupulorum. Hi plerumque omnia perditâ putant, si vel minima tentatione pulsantur, omnia habent suspecta, in omnibus etiam minimis se turbant & timent.

Petebat olim à se Propheta David Psal. 42. *Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me?* non dicit se turbari à malo spiritu, sed à tristi anima, adeoque si quis læto animo sit, nullum esse à tentatione periculum. Propterea addit: *Confitebor tibi Domine in cythara.* Dolorosa debet esse confessio, sed cum cythara, hoc est, non debet carere lætitiâ. Dicit ergo David Deum, etiam in confessione, requirere & planctum & gaudium. Quid ergo est confiteri in cythara? hoc est, plorare sine timore, in ipso dolore gaudere. Vis jam scire quis sine cythara Domino confiteatur? scrupulosi, qui post confessionem numquam securi sunt, semper timent ne male confessi sint. Mirum diaboli inventum, ut incipiant confessionem horrere, cum deberent lætari se esse confessos.

Audi rursus quid dicat David Psal. 57. *Vim, inquit, faciebant quæerebant animam meam: Ego autem tanquam surdus non audiebam, & sicut mutus non aperiens os suum: Videtne quomodo Propheta doceat conflegendum cum dæmone? Non audire, nec loqui: Et ne putes Prophetam non fuisse exauditum à Deo, quia filebat, è contrario dicit: Factus sum sicut mutus: Tu tamen exaudies me Domine Deus meus: Ergo vox Davidis qua in tentatione clamabat ad Deum, silentium ejus fuit: Non sic scrupulosi: Auscultant dæmoni, multa secum, & cum dæmone loquuntur lingua, oculis, manibus, nutibus, & ideo semper timent, ne male fecerint etiam optima quæ fecerunt. Dæmon timore non vincitur, sed lætitiâ, non multis verbis, sed silentio: Ridendus hostis qui fremere potest, nocere non potest nisi tu velis, tunc autem vis, quando times.*

Ego

Ego, inquit diabolus, efficiam ut iste homo nec dormiat, nec manducet; persuadebo illi quod non semel dubitaverit de fide, quod non satis pie interfuerit sacro, non satisfecerit præcepto quia toties distractus, quia Sacerdotem non viderit, vel non audierit, quod conscientiam suam non bene examinaverit, quod se in confessione non bene explicarit, & ubi incœperit turbari propter umbras peccati, mox occurrent peccata alia super alia, ut plenus timore nihil agat quod valet. Quapropter nisi quis dæmonem explodat propter similes nugas, in periculo est ne gravius cadat. Ubi dæmon, præsertim animam piam, videt timentem & turbatam propter nugas, novas quotidie infanias ac inventiones excogitat, ut habeat quibus semper cum tentatione confligat, & interea negligat ea quæ ad profectum in virtute ac pietate necessaria sunt. Non sunt hæc viæ quibus perveniatur ad Deum, inter vias enim Domini non numerantur vani isti timores, & turbationes animi, quia nullæ viæ Domini sunt absque pace, fiducia, & quiete.

Altera Scrupulorum species priore deterior est, qui timent se damnandos quia malis cogitationibus vexantur. Quid ? tu- ne times excludi à cælo, & ideo turbaris cum tentaris ? quæ ratio ? quia, inquis, captivus trahor obscœnis phantasmatum imaginibus in lutum : Egone ejusmodi phantasiis tam crebro vexatus, possim salvari ? ut video, nondum bene edoctus es in schola Dei ; *David* enim dicit extorres fore è cælo, non qui cogitationibus rapiuntur, sed qui errant corde : Nisi enim turpitudinem quam cogitas, diligas corde, potes dicere cum sponsa in *Canticis cap. 1. Nigra sum, sed formosa*, quamvis nigræ cogitationes versentur in capite, propterea non desinit anima esse formosa : Quid ergo times excludi è cælo ? Non potest *Christus* odisse tentatum, qui non semel tentatus fuit à dæmone in deserto. Sponsa non reperit dilectum suum in lectulo contemplationis, sed in plateis tentationum, cum percussa & vulnerata longius abesse videbatur à sponso, Cogitationes illæ quæ te vexant, triumphum parant. Tam enim imbecillis est hostis noster, inquit *David Psal. 67*, ut si vel capillum verticis tangas, vincatur, sufficit, inquit, tangere *verticem capilli perambulantium in delictis suis*. Quasi diceret : Ego didici tantam esse meorum hostium imbecillitatem, ut vinci possint si tantum unus capitis capillus tangatur. Ficta enim est & imaginaria illorum fortitudo.

*Puffillanti-
mitis.*

N n n

Quod

Quod ut clarius intelligas, nota verba *Davidis*: *Perambulavit*, inquit, *in delictis suis*. Tu ambulas in innocentia tua quando illi veniunt oppugnatum animam tuam: Quid habes quod timeas, quando vincere potes si tangas tantum unum capillum? Quando vero audis *Davidem* dicentem quod *perambulent*, adhuc minus habes quod timeas: Perambulare enim nihil aliud est quam in exiguo spatio se exercere, adeoque idem spatium sæpius percurrere per transfennam, non enim audet diabolus hærere si tu generoso animo sis; si vero times, ex illo tuo timore diabolus audacior fit, & ubi tantum venerat ut per transfennam animum tuum perambulet, fixam sedem figit ut fortius te oppugnet. Noli illius vires timere, & non timebis damnari.

Tertia species timidorum est illorum qui animum despondent, si semel labantur. Invenies quidem homines severos qui dicant: Virtus si semel titubet, frangitur. Audiant illi quid dicat sponsa *Cant. cap. 2. Sicut Malus*, inquit, *inter ligna sylvarum, sic dilectus meus*. Quænam est ista similitudo, comparare dilectum suum Malo, quæ frondes amittit in hyeme, & tot mensibus quasi arida est instar trunci? quare non potius comparat illum Cyparisso vel Cedro, quæ numquam virorem suum amittunt?

Nihil minus, Malo arbori comparat, ne illi animum desponderent ex quibus interdum folium defluit.

Propterea sponsus se florem campi appellat, ubi pleraque modo arent, modo virent, ubi nullus flos videtur in hyeme, & nihil non floret in vere.

Et sane si Deus illam sanctimoniam tantum probaret quæ numquam labitur, rari scripti essent in libro vitæ *Petro* dicitur *Matth. cap. 16. Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam*, & tamen petra illa frangitur ad vocem unius ancillæ, non ideo tamen petra esse defuit, aut Ecclesia super eam fundata labat. *Myses* dubitavit an ex petra posset educere aquam, non ideo tamen defuit esse Sanctus. *Ioannes* qui in cæna recubuit supra pectus Domini, hauserat inde divinitatis arcana, in horto, orante *Christo*, dormitavit, post, victo *Christo*, aufugit, & tamen eo crucifixo, perstitit sub cruce intrepidus. *Ionas* post revelationes fugit à Deo, & timuerat prædicare in *Ninive*, postea tamen summo ardore oravit in ventre Ceti, & inter Sanctos, ac Prophetas Domini numeratur. Audio *Davidem* clamantem *Psal. 9. Tu Domine exaltatus*

de portis mortis, sed addit: *Vt annuntiem omnes laudationes tuas in portibus filia Sion.* Non solum labitur *David* post innocentiam, sed etiam jacet in medio mortis; inde tamen non eruitur solum, sed etiam exaltatur, & statim dicit se transpositum in montem *Sion* quo nihil est sanctius, & post adulterium ac homicidium eo sanctitatis pervenit ut nullus illo rex fuerit sanctior.

Humanum est labi, quid ergo despondemus animum, omniaque perdita existimamus si forte semel labamur? ipse *Deus* non spernit sanctitatem labantem. *Apostoli* omnia reliquerant propter *Christum*, & tamen ex ambitione inceperunt disputare quis eorum esset primus, non ideo desierunt gaudere quod publicè in concilio, propter *Christum*, cæsi fuissent flagellis: *Noë* sua pietate mundum servaverat, & non servavit se ab ebrietate, postea tamen & Prophetat, & Deo sacrificia offert. *Magdalena* post tot lacrymas amoris, nimio dolore abripitur ut mortuum lugeat fratrem, iterum tamen & *Christum* audit loquentem, & summo cum amore, & lacrymis quærit illum in sepulchro: Dies me deficeret si singula percererem.

Hoc ad extremum notandum est quod Sancti si cadant interdum, non diu hærent in luto, & ut exsurrexerint, clarius refulgebunt, & ferventiores fient. Quare si lapsus es, noli equidem timere, nec desperare, potes enim ex *Saulo* fieri *Paulus* & ex *Publicano* fieri *Apostolus*.

Quarta species timidorum est illorum, qui metuunt bene agere propter homines, aut difficultates occurrentes in via virtutis: Propterea vel non audent facere bona propter obloquia hominum, vel desistunt ab eo quod semel bene inceperunt.

Respectus
humani in
exercenda
virtute.

Quoad primum, quid stultius quam timere dicta hominum in exercenda virtute, quidquid enim agas, semper erit quod aliqui maximè probant, alii improbabunt, quod hi efferunt usque ad cælum, illi depriment usque ad infernum, & ego propter hominum dicta tam stulta, & sibi mutuo adversantia, non audebo facere bonum? Cum *Christus* faceret miracula, quidam, inquit *Ioannes cap. 7.* dicebant quia bonus est, alii autem dicebant, non, sed seducit turbas, non ideo desistebat *Christus* facere miracula: Si *Magdalena* hominum obloquia & dicta timuisset, numquam *Magdalena* fuisset, sed semper peccatrix mansisset; ut autem *Magdalena* fieret, non tantum non obloquia timuit, sed contra audacior ivit.

Diu illa peccaverat, & nemo loquebatur, convertitur, & nemo de ea non obloquitur.

Prosternitur ad pedes *Christi*, & adversarios patitur. Plorat, & peccatrix dicitur, epulas parat, & prodiga dicitur: Sive lacrymas effundat sive unguentum, non potest compefcere susurrone. Habet sibi infestos non tantum Phariseos, sed etiam Apostolos.

Vultis videre quam parum hoc *Migdalena* curaverit? Sæpè per famulos exploraverat quò *Christus* divertisset. Audivit abyssc in templum, non accurrit, dixit enim intra se, qui luget in templo, potest laudari: Intellexit illum secessisse in sylvam cum suis Apostolis, non ivit; potest enim peccatrix lugere in solitudine, sed non potest ubi non est turba hominum, pudore suffundi: Nuntiaverant famuli *Christum* esse in domo matris suæ: Absit, inquit, ut eo Vadam, mater enim me plorantem consolaretur. At ubi intellexit *Christum* in domo Pharisei accubuisse, hominis tam impudentis ut nec Deo parceret, tunc exclamavit: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis*. Jam non lugebo tantum, sed etiam pudore suffundar: Quantum effundam unguenti in pedes Domini, tantum famuli in me profundent injuriarum: Ergo eo ivit, ibique sui doloris theatrum extruxit, ubi & Pharisei audacia, & famulorum impudentia dolentem disteriis impeterent. Sed quid ad me si multi ibi obloquentur? dummodo *Christo* placeam, quid mihi cum hominibus? garriant illi, ego plorabo: Dicant illi fanda atque nefanda, ego *Christi* pedes osculabor & ungam: Numquid præstat *Christo* placere bene agendo, quam timere displicere hominibus si bene agas? Ergone quidem, si totus mundus tibi obloqueretur, desistendum à bene inceptis, alioquin timidum animal es quod Deo non meretur offerri.

Via virtutis non est difficilis.

Tu vero quid times? difficultates quæ occurrunt in via virtutis? Ego autem dico nullas esse difficultates in exercenda virtute: Scio antiquos Philosophos & Poëtas contrarium docuisse. *Hesiodus* enim ait *Ode 7. Virtus continuus labor est*. *Plato Lib. 2 de Repub.* dicit viam virtutis esse valde difficilem ac laboriosam. *Simonides* propterea sedem illius statuit in arduis rupibus.

Ego autem dico cum Philosopho *Seneca Lib. 2 de Ira cap. 13*. Non est, inquit, arduum ad virtutes & asperum iter, ut à quibusdam dictum, plano adeuntur: Non enim sunt majores difficultates quam tu ipse facias; si timidus es, *frangis laborem in præcepto*, inquit *Davies*.

David, timido enim ac pusillanimi omnia difficilia sunt, si generosus es, nullæ sunt difficultates, animo enim generoso etiam difficilissima facilia sunt, & gravissima, levia: Ergo ut via virtutis facilis sit vel difficilis pendet ex tuo arbitrio.

Vis hoc clare videre? experieris ex illis quæ quotidie fiunt in mundo. Quid vis? numquid difficile est in se noctem integram vigilare, & postredie capite laborare, & fracta habere membra? quid vis? difficile est, inquires. Rectè: Hoc tamen non est difficile domesticæ, sed jucundum, dum publico tripudio interest: Quomodo hoc potest esse jucundum quod difficile est? quia libenter facit, & ideo facile est.

2. Numquid difficile est, totos dies invigilare negotiis sæcularibus, studere, scribere, discurrere, timere jacturam, prævertere pericula, mille curas habere? &c. difficile est, inquires, rectè, ideo enim conjugium præsertim, magnum onus vocatur: Et tamen hoc non est difficile iis qui inhiant lucro: Unde hoc? quia amor lucri omnia facit facilia.

Quid difficilius quam agere militem? quam cubare in dura humo, dormire sub dio, pati ardores, frigora, famem & sitim, proficisci per nives & grandinem, pugnare, vitam exponere? & tamen plurimi suam inde capiunt voluptatem: Quomodo hoc fieri potest? amor gloriæ omnia facit facilia.

Sic singula quæ difficilia sunt in mundo, si percurras, reperies nihil tam difficile esse quod non jucundum aut facile videatur, quia amatur, & libenter fit, pro quo? pro mundo: Quid ergo tam difficilia videntur quæ fiunt pro virtute & Deo? tædium parit Missa si diutius durat, horremus mortificationes, timemus adversitates, non ferimus nobis contradici, non habemus animos ut frangamus Passiones nostras, ideo ista difficilia videntur; si vere Deum ac virtutem diligeremus, faciliora longe illa forent quam omnia quæ fiunt pro mundo: Tales homines tam timidos ac pusillanimes non vult Deus admittere ad suum obsequium.

Postrema denique species timidorum est illorum, qui timent ubi nihil prorsus timendum est, nec ulla timoris apparentia. Audi hæc de re pulcherrime differentem Philosophum *Senecam Epist. 13 ad Lucilium*: Plura, inquit, sunt *Lucili*, quæ nos terrent quam quæ premunt, & sæpius opinione quam re laboramus: Illud tibi præcipio ne sis miser ante tempus, cum illa, quæ velut imminencia ex-

N A 3

payisti,

pavisti, fortasse numquam ventura sint, certe numquam venerint. Quædam ergo nos magis torquent quam debeant; quædam ante torquent quam debeant, quædam cum omnino non debeant. Aut augemus dolorem, aut fingimus. Quomodo, inquires, intelligam an vana sint an vera quibus angor? accipe hujus rei regulam. De præsentibus facile est judicium: Quod futurum est, hodie nihil habet negotij: Si futurum est, primum dispice an certa sint argumenta venturi mali, plerumque enim suspitionibus laboramus.

De hujusmodi hominibus ait *David Psal. 13: Illic trepidaverunt timore ubi non erat timor.* Bene ait *Seneca: Suspicionibus ducimur, & ideo etiam umbras timemus. Ut præ oculis quasi videas quid hoc sit: Propono tibi quod narrat *Famianus Strada de Bello Belg.* pag. 397: Cum Dux *Albanus*, inquit, *Daventria* esset in *Transsilvania*, aliquos exploratores emisit; hi non multum profecti, strepitum tympanorum audiunt, mox quatuor vexilla conspiciunt, & illico ad *Albanum* redeunt, referuntque adventare hostem, & in proximo esse: Vix poterat *Albanus* adduci ut crederet, quia tamen à speculatoribus diversæ nationis id asseverabatur, propere tribunos, præfectosque admonet ut sint parati ad pugnam, & aciem instruit, simul alios qui propius observent hostium vires & numerum emit, quibus inde digressis in conspectum veniunt quatuor vexilla, prælata totidem curribus velo ac fronde intectis in quibus nova nupta magno agrestium circumludentium comitatu in vicinum pagum vehebatur; & sicut tota trepidatio versa est in hilaritatem, præteriensque sponsa ante aciem festo sceloporum plausu confalutata est. Vides hic quid sit trepidare ubi non est timor? quoties nos tristitia timemus, sed vanè, quia sæpe desinunt in hilaritatem. Timentur, inquit *Hilarius in Psal. 54*, quæ non timenda sunt, sic & fit ut non timeantur quæ timenda sunt: Dum enim vanè timeamus futura quæ forte numquam evenient, præsentia quæ timenda sunt, non curamus.*

Quotquot jam vidistis species hominum timidorum ac pusillanimum, naturam leporis habent, adeoque sicut Deus noluit sibi lepores offerri in Sacrificium, sic & timidos homines non vult admittere ad suum obsequium, magnis enim animis opus est ad illi serviendum.

DISCURSUS XI.

Deus prohibet sibi offerri corvos.

Veterum proverbium est, *Vox corvina*; quænam illa vox? *cras*, *cras*: Notum est illud *Augustini* dictum: *Cras, cras*, corvi vox est, & illud quod ait *Sophonias* Propheta *cap. 21*: *Vox cantantis in fenestra, corvus in superliminari*; audio canentem avem, inquit Propheta, in fenestra, super liminare: Quam avem? corvum: Quid canit? *cras, cras*, hæc enim illi vox naturalis est.

Quinam per corvum significantur, docet *Augustinus Serm. 16 de verb. Dom.* Vox corvi, inquit, multos occidit, dum enim dicunt: *Cras, cras*, subito clauditur ostium: Ego ipse, inquit in *Confessionibus*, aliquando talis etiam fui in præterita vita. Sentiebam me teneri à meis cupiditatibus, & jactabam miserabiles voces: *Quamdiu, quamdiu? cras & cras*: Et quare non potius hac hora finis turpitudinis meæ? Per Corvum ergo significantur peccatores qui de die in diem differunt agere penitentiam: Merito tales homines reperit à suo obsequio Deus.

O miserum *cras*, & plenum periculis! Cui enim exploratum est, inquit *Cicero de Senect.* se ad Vesperum esse victurum? *Sera nimis* vita est *crastina*, inquit *Martialis Poëta lib. 1.* Hoc inculcant etiam *Dilatio penitentia* omnes sacri Scriptores, inprimis *D. Iacobus Apostolus cap. 4*: *Ecce, & convertimini.* inquit, *qui dicitis cras ibimus in illam civitatem, & faciemus ibi quidem munus, & mercabimur, & lucrum faciemus, qui ignoratis quid erit in crastino*: *Qua enim est vita nostra? Vapor est ad modicum parens*: *Ne glorietis in crastinum*, inquit *Salomon Prov. cap. 27, ignorans quid superventura pariat dies*. Propterea cum quidam nomine *Messodamus* in crastinum invitaretur ad epulas: Cur me, inquit, vocas in crastinum? ab aliquot jam annis crastinum diem mihi numquam polliceri, sum ausus, quia in horas singulas mortem expecto: Spondit quidem Deus, inquit *Gregorius Magnus Hom. 22 in Evang.* Veniam penitenti, peccanti vero diem crastinum non promisit.

Quapropter clamat *Paulus Apostolus Ephes. cap. 4*: *Sol non occidat super iracundiam vestram*: Quod de iracundia dicit, multo magis de aliis gravioribus peccatis dicendum est: *Sol non occidat super luxuriam tuam, super injustitiam tuam, super inimicitias tuas, super detractiones tuas &c.*

Om-

Omnia denique paucis verbis complectitur *Salomon Eccles. cap. 5* dicens: *Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem* quare? quia subito, dum minime cogitas, venire potest ira illius, & disperdere te.

Numquid hoc verissimum est? quanto enim spatio distat anima tua à morte, & æternitate? non amplius quam unico halitu: Non magno apparatu opus est ut mors dividat animam tuam à corpore: Neque tota telorum pharetra exhaurienda est ut transfigat cor tuum: Unus aër malignior & corruptior afflat te, vel humor aliquis è cerebro cadit in pectus, aut cordis calor suffocatur, & mox nihil superest vitæ, & prius te ad æternitatem abreptum esse mitaberis, quam metueres abripiendum: Mille sunt mortis numquam prævisæ viæ, mille causæ, tot quot sunt in corpore non tantum sensus, sed etiam fibræ, & nervi, & pori; ipsam mortem ubique circumgestamus in sinu: Ergo, inquit *Salomon*, non differas de die in diem agere pœnitentiam ne subito obruaris à morte.

Hinc passim in Scripturis reperio illos rejici à Deo vel *Christo*, qui loquebantur pro futuro tempore, dicentes, faciam hoc vel illud. *Matth. cap. 8* veniebat ad *Christum* quidam legisperitus, qui dicebat: *Magister, sequar te quocumque ieris: Christus* noluit illum admittere in discipulum, debebat enim dicere, jam, jam sequor te, nolo differre quod jam possum facere; ne forte postea non habeam tempus.

Eodem modo veniebat alius cui dicebat *Christus* sequere me, at ille respondebat: Permite me prius sepelire Patrem meum: Quid hoc est opus? inquit *Christus*, quare differs me sequi cum possis modo? *Dimitte ergo mortuos sepelire mortuos suos, & sequere me* hoc momento: Quia nolo discipulos sequuturos, sed diligo sequentes, propterea nolo tibi tantum temporis concedere ut Patrem sepelias.

Sicut *Christus* fecit, sic etiam *Deus*. *Isaia cap. 1*, clamat ad *Judeos*: *Lavamini, mundi estote, auferite malum cogitationum vestrarum, quiescite agere perverse, discite benefacere*. Nihil pro futuro hic imperatur, sed omnia pro præsentis; non enim dicit *Deus*, volo ut postea lavemini, ut post aliquod tempus desistatis male agere, ut cras benefaciat, sed hoc momento.

Sic & *Oseas* ex ore Dei *cap. 14* clamat: *Convertete Israel ad Dominum Deum suum: Dixerunt: Reddemus vitulos labiorum nostrorum, Nihil*

mihî, inquit Deus, cum tempore futuro, volo ut jam sine ulla dilatione convertamini, & statim desistatis agere perverse.

Eadem vestigia tenuere Apostoli. Cum enim D. Paulus in celebri illo Concilio Atheniensium, de Resurrectione mortuorum differeret *Act. cap. 17*; Quidam, inquit Scriptura, dixerunt, audiemus te de hoc iterum: Statim Paulus, nullo addito verbo, egressus est è Concilio, illosque contempsit, quia dicebant: Audiemus te postea; sciebat enim postea non audituros, qui jam non audiebant, conversio enim non patitur dilationem.

Sed audiamus: quamdiu velles, ô peccator, differre pœnitentiam tuam? ad unum alterumve mensẽ, vel certe usque ad Pascha? sed clamat contra te *Augustinus*: Quare non modo finis turpitudinis tuæ? quare non hoc momento? quid est quod te impedit vel detinet? forte una femella? forte prava societas? forte illecebræ voluptatum tuarum? Ergone fortiores sunt sordes illæ ut te detineant, quam misericordia Dei quæ te vocat, & vult ut sine dilatione pœnitentiam agas, ne subito moriaris in sceleribus tuis æternum damnandus?

Sed ponamus diutius vivas, semel equidem moriendum est, & putas te feliciter moriturum si sine pœnitentia vixeris, illamque distuleris usque ad mortem? Ego sane admodum vereor, quia, ut ait R. adm. *P. Paulus Oliva in Comment. select.* non nisi duos in Scriptura invenio, qui redierunt ad Deum cum morerentur. Primus fuit Rex *Ezechias*, qui jam jam moriturus dicitur ingemuisse, & fletu magno planxisse, & ideo vitam impetravit, ut nos Deus doceret ne hujus Regis exemplo non differremus pœnitentiam usque ad mortem, quando illum maluit vivere quam mori ut tempus haberet quo peccata amplius sua posset deslere, cum prius tempus quod habuerat, non bene impendisset; sed quid magis incertum, imo quid periculosius quam sperare quod Deus in morte, sicut fecit *Ezechia*, longiorem tibi vitam concedet ut pœnitentiam agas?

Alter fuit latro in Cruce, qui cum totam vitam sceleribus sine pœnitentia transgisset, in morte ingenuit, veniamque impetravit: Sed habebat *Christum* ad latus sibi præsentem, habebat ad manum, ipsummet medicum & Salvatorem corporaliter, qui tunc plenariam toti mundo Indulgentiam publicabat. At quam certitudinem habes tu quod *Christus* tali modo tibi sit adfuturus in morte? Privilegium illud boni latronis, nullam facit consequentiam pro aliis.

Ooo

Ergo

Quare ergo non potius conijcis oculos tuos in alium latronem, qui quamvis ipsum *Christum* haberet præsentem, desperatus tamen interiit, & periit? vidit hic patientiam Domini, poenitentiam socii, fugam solis, tremorem terræ: Audivit sana monita socii qui illi dicebat: Tu ergo non times Deum? omnia explosit. Audivit *Christum* alteri latroni condonantem peccata, promittentem caelum, nihil juvabat. Vidit milites præ dolore percutientes pectora sua, nihil movebatur. Ipse cum plurimi lacrymarentur, blasphemabat: Vixerat latro, & mortuus est blasphemus: Carnifices *Christi* dolière de morte Domini, ille dolere noluit, facilius conversi sunt qui *Christum* Crucifixère quam qui poenitentiam distulerat. Adeoque quasi portentum videtur tunc novam vitam inchoare cum vita desinit: Qua fiducia ergo putas tibi eventurum in morte quod bono latroni, & non potius times quod malo latroni evenit? cum in Scriptura tantum unicus reperitur qui se in morte converterit, & poenitens obierit, ubi in historiis innumeri reperiuntur quibus secus contigerit.

Possẽm hujus rei integrum catalogum texere: Unum aut alterum seligo ex multis.

1. Narrant D. *Antoninus* p. 2, *Sum. Tit. 9*, & *Bidermannus lib. 3 Antonamat*, fuisse adolescentem qui, se totum virtuti ac pietati dederit ex metu ne subita morte ex hac vita discederet, eamque ob causam multis precibus Deum rogabat ut mortis tempestive admoneretur ne imparatus discederet: Exaudita tandem est oratio ejus, nam adfuit illi Angelus, qui asseveravit se illum præmissis nuntiis monituum. Hoc nuntio accepto, coepit ubique relinquere signa lætitiæ, & ex optimo evasit in pessimum, nec jam parentes, nec propinqui, nec Magistratus poterant illum cohibere, hoc unum enim solitus erat dicere, ego prius quam mors me occupet, me emendabo: Evenit ut iter faceret, & incidens in latrones graviter vulneraretur. Hic erat primus mortis illius prænuntius, supervixit tamen, nec curavit. Vix dum vulnus coierat, quando navi conscensa, mari sereno cælo se committit, sed exorta tempestate ingenti, alii clamare, tendere manus, veniam peccatorum rogare, vitæque mutationem spondere: Solus ille adolescens nec salutis anxius, nec scelerum memor perstabat. Hic erat alter prænuntius mortis. Non multo post hoc periculo defunctus, coepit gravissima febris laborare, quæ sic illum confecit ut pro deposito conclamaretur.

tur: Nihilominus expectabat nuntium, qui mortem illi nuntiaret: Cum tandem adfuit Angelus qui illi dixit breue vitæ momentum superesse: adolescens perturbatus coepit exostulare quod se non prius & in tempore monuisset: Cui Angelus: Jam tertio te monui primo per vulnus lethale quod à latronibus accepisti, deinde per tempestatem, denique per hunc morbum qui aliquot diebus duravit, medicos instigavi qui mortem indicarent, contempstisti: Parentes subornavi qui monerent, reiecasti: Curionem submissi qui meliora suaderet, exclusisti. Hoc dicto evanuit: Vix hæc moribunda voce & brevissime circumstantibus narraverat adolescens, quando infelici morte sine pœnitentia discessit è vita.

Alterum narrat *Ianus Erishreus in Exempl. 6. 53*: Audivi, inquit, ipsemetin æde *D. Augustini*, concionatorem virum doctum ac piæm narrantem de cathedra, se paucis ante diebus, celebri quadam urbis via euntem, de fenestra cujusdam domus fuisse evocatum, rogatumque ut ascenderet, ut morienti cuidam assisteret, cumque accurrisset, invenisse virum jam morti proximum, cui concubina serviebat: Excepit Confessionem ægri, sed graviter illum admonuit, ut si salvus esse vellet, statim mulierem istam dimitteret: Nunquam, inquit æger, hoc faciam, quia maxime ejus operâ jam indigeo, nec volo tam ingratus esse ut eam dimittam. Petit ergo Confessarius ut saltem juraret, se, ubi convaluisset, mulierem dimissurum: Respondit se nihil in præsentia posse promittere, se deliberaturum ubi valetudinem recuperasset. Confessarius hoc audito, quasi desperatâ hominis salute, discessit, sed nondum limen domus attigerat, revocatur, lætus quod putaret ægro meliorem mentem à Deo injectam, sed invenit illum sine sensu ac mente & statim post expirantem.

Tertium contigit hic *Antverpiæ*, cuidam *P. Cornelio Danckaert*, qui dum viveret ageretque in Domo professa, notissimus erat toti urbi, propter zelum quo plurimas meretrices extraxerat è cæno libidinis. Erat inter alias una, quam per plures annos istis sordibus immerfam sæpius admonuerat fore ut æternum damnaretur nisi resipisceret, & sincera Confessione misericordiam Dei impetraret: Frustra erant omnia. Et ecce subito illa paroxismo opprimitur, vocatur *P. Cornelius*. sed ille à Janitore diu per domum quæsitus, tandem repertus est ad aram sacrificare, finito sacro statim ad extremam urbis partem, ubi ægra decumbebat, se contulit, invehit-

que illam passis crinibus, vultu ac oculis ungue dilaceratis, inftar furiaē desperabundam, subito expirasse. Quo spectaculo, aut potius spectro attonitus Pater, hoc domesticis ac vicinis saluberrimum monitum reliquit: Hic videtis verum esse quod ait *Christus*: *Quaeritis me, & non inuenietis, & in peccatis vestris moriemini, quare ergo Deum dum inveniri potest.*

Hoc est quod magna voce clamat *D. Paulus* Apostolus *Galar. cap. 6. Dum tempus habemus, operemur bonum*: Clarum est quod *Paulus* loquatur de tempore hujus vitæ, quia post hanc vitam, ut dicitur *Apoc. cap. 10*: *Tempus non erit amplius*. In hac vita prætervolant horæ, transeunt dies, effluunt menses, dilabuntur anni, vita tota semper in motu est, & ecce post primum momentum quo anima egreditur corpore, & æternitatem ingreditur, mox audit: *Tempus non erit amplius*: Nulla spes amplius obtinendi bravii, decursum est stadium; nec referendæ coronæ, confectum est bellum, nec comparandi merces, finitæ sunt nundinæ, nec intrandi in cælum, clausa est janua, *tempus non erit amplius*: Nunquam posthac orietur sol, ut quis pro salute possit negotiari, nulla amplius eluceſcet dies, qua pro æternitate laborari possit, nullum indulgebatur momentum, quo quis salutem operari possit: *Tempus non erit amplius*: Nullum amplius tempus quo expiari possit conscientia, quo delicti possint peccata, solvi debita, propitiari Dei justitia, agi poenitentia, augeri gratia. *Tempus non erit amplius* nec Jubilæi, nec pietatis, nec misericordiæ, nec favoris, nec amicitia cum Deo.

Non poterat hinc solidiorem consequentiam trahere *Paulus*, quam hanc: *Ergo dum tempus habemus, operemur bonum*: Est enim, inquit *S. Gregorius Nazianzenus in Sententiis*, vita nostra quasi mercatus, cujus dies cum abierit tempus non erit emendi quæ velis. Apud mortales in usu est certos dies nundinis præfigere. Quicumque igitur cogitat pecunia res necessarias sibi comparare, in tempore debet accedere, finitis enim nundinis, occasio emptionis præterit: Eandem cælo mercando legem posuit Deus, spatium scilicet vitæ præsentis, ubi hæc abierit, actum est, nulli amplius conceditur tempus mercandi, emendi, negotiandi.

Adeoque non potest esse magis legitima consequentia quam hæc: *Ergo dum tempus habemus, operemur bonum*, si enim modo non operemur, nunquam tota æternitate operabimur. Quisquis ergo totum hoc tempus sine poenitentia transigit, vult omnia perdere, qui

quia ne unicum quidem momentum habebit postea, quo possit vel micam lucrari. Adeoque qui hoc tempus non impendit ut operetur bonum, totus vult esse Malus, quia postea nullum poterit Malo remedium adhibere.

Hinc S. *Conradus* Episcopus *Hildefemiensis*, ut narrat *Cantipratanus* Lib. 1. *Apum* cap. 3 semper illud *D. Pauli* monitum repetebat in corde: *Dum tempus habemus operemur bonum*: Dederat illi occasionem ad hoc visio quædam quam habuerat. Surrexerat nocte ut studeret, sequenti die dicturus ad populum, cum in extasim raptus videre sibi visus est præfulem quemdam mitra insignem rapi ad Dei tribunal. Examinatur continuo causa ab assidentibus, & mox fertur in illum mortis sententia, exiit infula, annulo, cæterisque præfulis ornamentis, traditurque in manus carnificis. Tum qui iudicio aderant, loco surgentes, discedebant, dicentes ad invicem: *Ergo operemur bonum dum tempus habemus*. Hoc facto, rediit ad se *Conradus*, & cum totus tristis secum cogitaret quis ille esset quem viderat in visione damnatum, pulsat ad ostium servus qui Dominum suum vespere proxime elapso subita morte extinctum narrat: Vixerat hic non secundum dignitatem suam, sed infamis vitæ & moribus. Hac visione percussus *Conradus* Episcopus, assidue habebat præ oculis illud: *Ergo dum tempus habemus operemur bonum*. Et quidem instanter, non differendo de die in diem, ut inquit *Salomon*, quia, ut ait *Iob*, *breves dies hominis sunt*; Ergo dum negligimus unum, & alterum, & tertium, omnes effluerunt antequam adverterimus.

Concludo hunc discursum & dico: Videmus passim celo excludi qui instar corvi nihil aliud clamant, quam cras, cras, & illud cras durat usque ad mortem, quid mirum si Deus tales nullo modo velit admittere ad suum obsequium, sicuti olim corvos volebat sibi offerri in sacrificium.

DISCURSUS XII.

Deus prohibuit sibi offerri Bubones & noctuas.

Non oportet longe quærere, nec diu speculari quinam per hoc animalium genus significantur, notæ sunt illorum proprie-

0003

prie-

prietates. Primo enim non ferunt lucem solis, quia cæci sunt in luce. 2. Acute vident in tenebris, & ideo semper volant de nocte, & versantur in obscuro.

Invidi e-
jusque de-
scriptio.

Primo ergo hic designantur ii qui lucem alienam, hoc est, virtutes vel felicitatem non ferunt, hoc est, invidi, de quibus communi proverbio dicimus: Non possunt ferre quod sol luceat in aqua, quia tunc maximè ferit oculos.

2. Designantur ii qui assidue in obscuro versantur, & tenebras quærunt ut tanto liberius peccent.

Incipiamus à primis, de hisce sic loquitur *D. Antoninus Part. 3 Tit. 8 cap. 1.* Sicut aves nocturnæ non ferunt lucem diei, sed noctis tenebras amant, sic invidi non ferunt alienam felicitatem, sed bene adversitates.

Hoc vitium ita execratur Chrysostomus ut dicat *Hom. 46 in Genes.* Tale malum est invidia, ut suâ malitiâ reliqua omnia superet.

Vultis hoc probatum videre? 1. Nullum est vitium ex quo homo non accipiat aliquam voluptatem, veram vel fictam. Interroga furem quare diripiat aliena? respondebit cum *Livio Lib. 6.* Maxima dulcedo est ex alienis fortunis ditari: Vel cum *Salomone Prov. Cap. 9.* *Aque furtivæ dulciores sunt.*

Interroga avarum quid ita sordide vivat? respondebit cum *Poëta:* Omnis mea voluptas est spectare pecunias jacentes in arca, easque suo tempore numerare.

Interroga superbum, quid ita se extollat, aut jactet? respondebit cum *Persio Satyra 1.* *Pulchrum est digito monstrari & dicitur hic est.*

Interroga hominem gulosum aut temulentum, quid ita sit effusus in cibum & potum? respondebit cum *Davide Psal. 103.* *Vinum letificat cor hominis,* pellit curas, & melancholias.

Interroga hominem aspirantem ad magna officia & dignitates, quare terat limina aulæ, gratiam captet magnatum? respondebit cum *Ecclesiastico cap. 10.* Quid jucundius quam gloria divitum honoratorum? Vel cum *D. Thoma 2, 2 q. 103.* Nihil potest esse in rebus humanis vel corporalibus majus honore.

Interroga hominem libidinosum quid tantopere videat in luxuria? ille præ cæteris respondebit, voluptates.

Interroga hominem vindictivum quid spectet in hosti malefaciendo.

ciendo? respondebit: Potestne majus esse solatium quam defendere honorem suum?

Interroga hominem impium cur tam libere, & sine ullo fræno præcepta Dei, & Ecclesiæ transgrediatur? respondebit: *Non bene pro me libertas venditur auro.*

Denique enumera singillatim omnia quæ sunt in mundo peccata & mala, nullum prorsus inuenies, in quo homines non inueniant aliquam voluptatem vel emolumentum, præter solam inuidiam. Tantum enim abest ut inuidendo aliquam habeat voluptatem, ut è contrario dicat *Curtius Lib. 2* quod sit tormentum sui ipsius, & *Augustinus Serm. 83 de Temp.* Vocat *carnificem animi*. Jam vero quid ex invidia emolumentum? nihil, nec enim invidus unquam ditescet ex bonis alterius cui invidet. Ergo ex hac parte, ut ait *D. Chrysostomus* nullum malignius vitium quam Invidia.

Ex altera parte, omnia reliqua peccata habent pro objecto malum, unde non mirum si inde malum eliciant: Sed Invidia habet pro objecto virtutem & bonum; Et ex bono malum elicere, hoc, inquit idem *Chrysostomus*, diabolicum est: Propterea *Bellovacensis in Spec. morali Lib. 3 Part. 4 Distinct. 1.* Invidos comparat araneæ: Sicut, inquit, aranea, quidquid fugit è floribus, in venenum convertit, sic invidus omne bonum proximi capit in malam partem, ac corrumpit: Adeoque vere avis nocturna est quæ non fert lucem.

Exempla hanc veritatem clare ostendent. Scriptura non semel dicit Scribas & *Phariseos Christo* inuidisse: Unde hoc patet? ex eo præsertim quod nullum pœne opus bonum faceret *Christus* ex quo non traheret malum. Docebat in Synagogis, prædicabat in templo, at illi dicebant: Unde hæc illi scientia? filius fabri est, numquam studuit. Multos convertebat de plebe: At illi dicebant: Numquid aliquis ex principibus in illum credidit? Ejiciebat demones: At illi dicebant: Facit hoc in potestate diaboli. Ibat ad convivia ut peccatores converteret. At illi dicebant: Potator vini est: Sanabat ægros, at illi dicebant, illum esse peccatorem. Remittebat peccata, & dicebant illum esse blasphemum.

En meras noctuas quæ lucem virtutum in alio non ferunt, ideo vel illas conspurcant, vel conantur imminuere, vel tegere ne appareant.

Poteris hoc videre in illis aulicis de quibus loquitur Scriptura

Lib. 4.

Lib. 4. Reg. cap. 1. Ægrotabat rex *Ochozias*, dixitque ad aliquot nobiles sibi adstantes: *Ite, consulite Beelzebub Deum Accaron, utrum vivere queam de infirmitate hac.* Cum irent, occurrit illis in via *Elia*, dixitque ad eos: *Numquid non est Deus in Israël ut eatis ad consulendum Beelzebub Deum Accaron? redite, & dicite regi vestro. De leillo quem ascendisti, non descendes, sed morte morieris.* Illi reversi nararunt regi quid vir quidam sibi occurrens in via dixisset. *Cujus figura & habitus,* inquit rex, *est vir ille qui occurrit vobis?* responderunt: *Vir pilosus, & zona pellicea accinctus renibus.* Ergone in *Elia* aliud nihil eminebat nisi pellis & barba? nullus ergo in vultu pallor ex jejuniis? nullæ notæ Sanctitatis in oculis? nullus fervor in verbis? nulla gravitas in toto corpore? nulla in canâ cæsarie majestas? nulla singularis modestia in gestibus & actionibus? Quis dubitat? Sed isti nomines, ne regem turbarent, volebant contemptim agere de *Elia*, ut rex ipsius dicta non multum curaret. Propterea nihil de ipsius virtutibus, has tegunt, & hoc unum ajunt, vir est cum zona pellicea, & proluxa barba; sic faciunt invidi, dum virtutes aliorum non ferunt, quantum possunt invidiunt, vel conantur ita suppressere ut non appareant.

Itaque cum illi homines lucem non ferant sicut bubones & noctuæ, non vult Deus illas admittere ad suum obsequium, sed indignos & ineptos illos æstimat qui sibi offerantur in sacrificium.

Alterum genus hominum quod avibus nocturnis simile est, sunt illi qui assidue versantur in tenebris, vel ut tanto liberius peccent quasi Deus illos non videat, vel quia illos pudet *Christum*, ejusque virtutes coram hominibus profiteri.

Erubescensia in colendo Deo.

Ex postremo genere fuit *Nicodemus*. *Hic,* inquit *D. Joannes cap. 3.* *Venit ad Iesum nocte:* Quid veniebat facturus? ut veritatis viam disceret à *Christo*, tanquam cælesti magistro, sic enim incipiebat suum colloquium. *Rabbi, scimus quia à Deo venisti, nemo enim potest hæc signa facere que tu facis nisi fuerit Deus cum eo:* Profitebatur *Christi* divinitatem, & volebat ab illo doceri: Valde bene: Sed quare venit de nocte? quare hoc non facit pleno die ut omnes videant? Erat, inquit *Joannes*, *ex Phariseis, & princeps Judæorum.* Quid inde? pudebat tantum doctorem, ac principem, in conspectu aliorum ad *Christum* accedere, ab eoque doceri, quem plerique alii contemnebant ut hominem abjectum, nulliusque doctrinæ. Quid hoc ad illum? quid curabat aliorum judicia, quando ipse ja-

dicabat *Christum* venisse à Deo, Deum esse cum illo, eumque esse divinum doctorem, hominemque de cælo delapsum? an debebat illum pudere ad talem hominem accedere, & non curare quid alii dicerent? Turpiter ergo erravit *Nicodemus* quod ad *Iesum* veniret de nocte, in tenebris, & forte antequam intraret sapius circumspexit an nullus illum videret: Pessimus pudor in viro tam sapiente, quem aliqui putant propterea à *Christo* non fuisse adscitum inter Apostolos. Hunc tamen metum *Nicodemus* sua generositate postea emendavit, quando pleno die venit ad montem *Calvaria*, & adstantibus *Judeis Christum* de cruce deposuit, ejusque corpus pretiosissimis unguentis condidit, suisque manibus posuit in sepulchro.

Alioquin dicit *Christus Luca cap. 9. Qui me erubuerit, & meos sermones, hunc filius hominis erubescet coram Patre, & Sanctis angelis, cum venerit in majestate sua.*

Ex priore genere fuerunt illi de quibus *Salomon* agit *Prov. cap. 7 & Ecclesiast. cap. 23.* In primo loco dicit se aliquando prospexisse ex fenestra, & ex una parte vidisse juvenem stantem ad angulum plateæ, & ex alia parte meretricem egredientem è domo sua, mulierem, inquit, garrulam, & vagam, quietis impatientem, nec valentem in domo consistere, nunc foris, nunc in plateis, nunc juxta angulos insidiantem, denique totam ornatam atque compositam ad capiendas animas. Hæc involat in collum juvenis, osculatur, & suis sermonibus, inquit *Salomon*, & blanditiis ita seduxit juvenem, ut illam sequeretur in domum ad peccandum. Quandonam hæc fiebant? *ad vesperascente die*, inquit, *in noctis tenebris & caligine*, plane sicut hubones & noctuæ semper volant de nocte, sic peccatores, inquit *David, Psal. 81*, præsertim luxuriosi, *in tenebris ambulant, & nescierunt, neque intellexerunt, Deum ubique esse præsentem.*

In altero loco hujusmodi homines etiam describit *Salomon* hoc modo: Homo adulter, inquit, dicit: *Tenebrae me circumdant, & parietes cooperiunt me: Quis me videt? nemo circumspicit me, quem veror?* Itane vero? inquit *Salomon*, an ergo nescis quod oculus Domini omnia videat, & oculi ipsius lucidiores sint super solem, circumspicientes omnes vias hominum, & hominum corda intuentes in absconditas partes? quasi diceret: Tu fugis lucem, quæris tenebras, volas de nocte, ut pecces, quid tenebræ te juvabunt quando Deus omnia videt?

Præsentia
Dei.

Quænam est ista insania? exclamat *Ambrosius Apolog. de David cap. 10.* Hominum oculos fugimus, & in conspectu Dei, quæ sunt indigna, committimus, Deum arbitrum omnium esse scimus, & eo teste peccamus. Frustra clamamus, *tenebra nos circumdant*, Deus videt: *Parietes nos cooperiunt*, Deus videt: Nemo hominum nos circumspicit, Deus videt: Frustra petimus, *quis nos videt?* Deus videt: Sed tu, inquit *Ambrosius*, in *Psal. 118*, hoc non vis credere, ne debeas tibi cavere. Putas ergo quod Deus te adulterantem in tenebris non deprehendet, qui te etiam in corde videt adulterantem?

Quando *David* inter parietes cubiculi sui scribebat Epistolam illam letiferam *Vria*, nemo aderat, sed Deus videbat: Quando summo palatii sui spectabat *Bethsabeam*, eamque concupiebat in corde, istam cogitationem in corde videbat Deus? Quando cum illâ peccabat in tenebris, nemo aderat, sed Deus videbat: Quando duo senes in pomario sollicitabant *Susannam*, nemo aderat, sed Deus videbat: Sic quando tu adolescens solus in cubiculo tuo scribis amatorias litteras, Deus videt: Quando obscuro vespere liberius agis, alibi in angulo cum altero sexu; Deus videt: Et tu fave vel ancilla quando inter vos aliquid dicitis vel agitis minus honestum, Deus videt. Denique Deus, inquit *Augustinus Epist. 3*, totus oculus est: Si egrederis, vidêris; Si intras, vidêris; Si lucerna extincta est, videt te, aut ergo castus esto, aut si peccare vis, quære ubi te Deus non videat, & fac quod vis: Quam ergo stultum est quærere tenebras ut fugias oculos hominum, quando nusquam potes effugere oculos Dei?

Audi hominum Ethnicum de hac re loquentem, & stupe: hoc est Philosophus *Seneca Epist. 43.* Quid prodest, inquit, ab homine aliquid esse secretum? nihil Deo clausum est, interest animis nostris, & cogitationibus medius intervenit. Adeoque, inquit *D. Thomas, Opusc. 58 cap. 2.* Si Dominum præsentem & omnia videntem cogitaremus, vix, aut numquam peccaremus.

Patet hoc 1. in Patriarcha *Iosepho*: Erat uxor *Putipharis* sola cum illo in domo, dicit enim Scriptura: *Nullus erat in domo*: Intrat ille solus cubile suum nemine conscio, sollicitatur ad adulterium: Non alio clypeo, inquit *Basilius*, se armavit, & victor evasit quam præsentia Dei creatoris sui.

Susanna videbat ostia pomarii sui clausa, altos parietes, à nemine

ne mortalium se conspici posse: Dicunt illi Seniores: *Ecce ostia por-
maris clausa sunt, nemo nos videt.* Itane vero cogitabat secum *Susan-
na, nemo nos videt* ? ubi ergo est Deus ! Quapropter, inquit, no-
lo peccare *in conspectu Domini*: Ille nos videt.

Hinc cum olim magnus ille Philosophus Christianus *Athenago-
rus* vellet probare *M. Aurelio* Imperatori & filio ejus *Commodo*,
falsa esse scelera quæ Christianis Ethnici imputabant, hanc ra-
tionem adferebat: Christianos credere quod Deus illos vide-
ret noctu diuque, & omni loco, non modo dicta & facta, sed
etiam cogitationes, & animi sensus. Ergo necesse est, inquit, ut
in illis sit magnus timor peccandi, & reverentia tantæ majestatis
presentis.

Denique qui hæc non considerant, tenebras quærunt ut pec-
cent, volant de nocte, sicut aves nocturnæ, ideo merito tales
à Deo arcentur ab aris, expelluntur è templo tanquam prorsus
indigni qui Deo offerantur.

DISCURSUS XIII.

Vetuit Deus sibi offerri porcos.

Princeps Medicorum *Galenus Libel. de Animal.* ait: Bruta quæ-
dam, ut Simia, externis partibus hominem referunt; inter-
nis vero nullum animal homini tam simile quam Porcus; quamob-
rem, inquit, anatomiam in eo instituimus, & deprehendimus
eandem compositionem, numerum, & symmetriam omnium
partium in Porco quæ est in homine, unde recte per anagramma
corpus, dici potest *Porcus*.

Sed non minorem similitudinem habet homo impurus cum
Porco quoad vitam & mores. Enim numquam Porci cælum
aspiciunt, sed semper incedunt capite oculisque demissis in terram.
Nulla illis major voluptas quam volutari in luto, & sordibus,
& sordes comedere: Ita, inquit, *Origenes Hom. in Psal. 17.* Porcis
similes dicuntur ii, qui impuditiæ sordibus delectantur sicut
Porci, qui fœtorem omnem tanquam odorem suavissimum expe-
ctant. Hinc olim, etiam inter Ethnicos, teste *Horatio Lib. 1. Epist. 4.*
homines luxuriosi Porci vocabantur.

*Luxuriã
& forni-
catio.*

Ppp 2

Credo

Credo hoc ipsum *Christum* voluisse significare per parabolam sibi prodigi: Cum enim dixisset quod hic adolescens omnem substantiam suam dissipasset cum meretricibus, ait illum à Villico missum ut pasceret Porcos, eodemque cum illis cibo vesceretur in bara, quasi diceret, Porcus cum Porcis.

Notarunt etiam in hanc rem *D. Augustinus* & *Euthymius*, quod narrat *Matthens cap. 8*, videlicet, quod cum *Christus* daemones aliquot ex obsessio corpore vellet eicere, illi rogabant eum, ut sine- ret illos ingredi gregem porcorum qui prope erat, & dixit illis. Ite. Quod *Augustinus* hoc loco sic explicat: Permisit Dominus daemones ire in Porcos, ut ostendat diabolum in eis dominari qui vitam Porcorum gerunt, hoc est, toti immerfi sunt suis sordibus. *Euthymius* vero sic: Daemones ingrediuntur Porcos, eos scilicet, qui irrationabiliter converfantur, & in cœno voluptatum voluntantur.

Tandem quærit *Lactantius Lib. 4. de Relig. cap. 17*. Cur prohibuerit Deus *Iudæis*, non tantum sibi carnem Porcinam offerre, sed etiam comedere: Respondet: Ne vitam Porcorum imitarentur. Ergo sicut Deus Porcos rejiciebat à sacrificio, sic longissime à se arcet luxuriosos.

Interea, numquid verum est quod ait doctissimus quidam nostri sæculi scriptor, à multis, fornicationes præsertim, haberi pro ludo? Nescio, inquit, quo modo multis impudiciæ vitium ludus magis videatur esse quam scelus: Eo enim, inquit (loquitur de sua patria) ventum est, ut non uno in loco fornicatio, signum habeatur nobilitatis, adeo ut minoris jam pretii sit nobilitas si pudica sit. Quasi ornamentum juventutis petulantia est, isque splendorem familiæ suæ servat qui pudorem profigat. O mores! O tempora! Sic ille.

Tum ut ostendat quantum hoc vitium Deo displiceat, pergit hoc modo: Si, inquit, fornicationes, & adulteria lusus sunt, cur igne sulphureque de cælo impuræ urbes obruuntur? cur flammis regiones delentur? cur *Genes. cap. 6* dicitur de Deo: *Tactus dolore cordis intrinsecus, delebo, inquit, hominem*. Quare? quia caro est, & propter vitium carnis totum mundum aquis submersit. Vix Deus unam familiam delevit ob parricidium, & ob luxuriam totum mundum pro semel, *Sodomam* & *Gomorrhām* in perpetuum destruxit.

Quid

Quid peccaverant *Achab* & *David*, uterque Rex, uterque homicida, sed *Achab* occiderat innocentem *Naboth* ut vineam ejus possideret, *David* occiderat innocentem *Vriam* ut cum uxore ejus committeret adulterium. Quid fecit Deus? parcit *Achabo* ad primam capitis inflexionem, nec malum inducit dum *Achab* vivit, *Davidi* post multas lachrymas, & jejunia, & cilicia, pœnam non remittit, sed plectit illum in filio, & per filium; in filio quando moriebatur. infans quem *Bethsabea* ei pepererat; per filiam, quando *Absalon* illum expellebat è throno: Nondum vides quod Deus gravius puniat adulterium quam homicidium etiam innocentis?

Vide plura. Olim inter *Judeos* nihil habebatur scelestius Publicano, quia opprimebant viduas, vexabant pauperes, spoliabant divites, & tamen vocatur è telonio *Matthæus* Publicanus, *Iesum* convivio excipit, statimque ab usuris ac rapinis ad evulgandum Evangelium destinatur, ex Publicano repente Apostolus: *Magdalena* vero quæ plurimis annis sese in omne libidinis genus effuderat, irrumpit jam amore divino faucia in domum *Pharisei*, fundit unguenta, effundit lacrymas, osculatur pedes, patitur dicteria convivantium, nihilominus non dicitur illi quod *Matthæo*, *sequere me*, sed *Ecce*, pacem quidem illi concedit *Christus*, quia fleverat, sed non invitat ad se sequendum, quia meretrix fuerat.

Altius adhuc intonat *Paulus Hebr. cap. 13*: *Fornicatores*, inquit, & *adulteros* judicabit Deus: Quid hoc? numquid omnes alios peccatores judicabit Deus? plane. Sed magis severe adulteros & fornicatores, horum pœnam sibi soli quasi reservavit: Numquid idem Apostolus *Ephes. cap. 5*, dicit avaritiam esse servitutem Idolorum? quid abominabilius coram Deo quam idololatria? nihilominus tamen, in hac epistola non ita terret avaros sicut adulteros aut fornicatores, terret judicio Dei, de avaritia vero hoc unum dicit: *Sint mores sine avaritia*: Fornicatoribus & adulteris fulmen Dei intentat, & cum de avaritia agit, ne quidem Dei aut judicis meminit: *Sint mores*, inquit, *sine avaritia*: Ergone fornicatio & adulterium graviora scelera sunt apud Deum quam avaritia, quæ tamen à *Paulo* dicitur idolorum servitus? quid dicam? In Epistola ad *Ephesios* dicit & fornicatores & avaros excludendos è cælo, sed fornicatores præponit tanquam primo plectendos.

Si quis vero miretur Deum huic peccato præ cæteris tam esse infensum, non mirabitur quando viderit, tot aliorum scelerum esse

esse fontem. Quo enim non abducit humanam mentem? *Salomonem*, cui Deus ipse apparuerat, abduxit ad cultum non unius idoli: *Sampsonem* invictum hostibus, tradidit vincendum: *Davidem* gigantis domitorem ad quæ scelera non pertraxit: Jam peccaverat cum *Bethsabea* uxore *Vria*, quando hanc Epistolam scripsit ad *Ioab* exercitus sui ducem: *Ponite Vriam ex adverso belli, ubi fortissimum est praelium, & derelinquite eum ut percussus intereat.* Quot crimina in uno! Post adulterium, fit proditor, & homicida, & pœne universum exercitum peccare coëgit. Jussit enim omnes milites proditores esse fortissimi ducis, *relinquite illum, inquit, ut intereat:* Nec minus proditor fuit *David*, quando illam ipsam Epistolam tradidit in manus *Vria* ut propriam mortis sententiam deferret ad *Ioab*. Et quanta crudelitas erat talem hominem occidere? vultis videre qualis fuerit: Volebat *David* ut redux à bello aliquantulum quiesceret in domo sua, & cum uxore sua se recrearet: Noluit ire, diu laborarat in exercitu, domus erat in proximo, non deerant deliciae, sequebatur eum cibus Regius, uxor pulcherrima eum expectabat, Rex illum urgebat, non ivit tamen, sed dixit: *Arca Dei, & Israel, & Iuda habitant in papilionibus, & Dominus meus Ioab, & servi Domini mei super faciem terræ manent, & ego ingrediar domum meam ut comedam & bibam, & dormiam cum uxore mea? non faciam rem hanc.* Quid poterat sanctius, quid fortius, quid fidelius dici: Ex respectu & reverentia erga arcam Domini, ex desiderio pugnandi pro Rege, ne limen quidem attigit domus suæ, uxorem non salutavit, filios non vidit, maluitque cum servis ante portam domus Regiæ quam domi suæ dormire. Hunc tamen tam Religiosum, tam strenuum, tam studiosum gloriæ Regiæ, tam negligentem commodorum suorum militem jubet *David* occidi, & tam inopinato, & clam, ut *Vria* nihil minus quam de morte cogitaret, adeoque quamvis illi animus fuisset ad expianda scelera, tempus defuit: Bene quidem sperandum de homine tam probo, sed per *Davidem* non stetit, quin sicut corpore, etiam anima periret. Ecce ad quæ scelera adulteriū semel commissum *Davidem* adduxerit: Ubi *David* fuit factus adulter, pudorem, fidem, libertatem, sinceritatem, mansuetudinem, humanitatem, justitiam, & fidissimum è suis ducibus simul amisit.

Sed eamus in *Setim*, & videamus quid isthic agat libido. *Morabatur*, inquit Scriptura *Numeror. cap. 25, Israël in Setim, & fornicatus est populus cum filiabus Moab.* Quid inde consecutum est? sequitur: *Quæ vocaverunt eos ad Sacrificia sua.* Quid

Quid ad hæc *Israelite*, cum vocarentur? numquid horrebant ad iritamentum idololatriæ? erant adhuc memores quod ob erectum olim vitulum ad triginta millia jubente *Moyse* fuissent interfecta, numquid ergo vocati ad sacrificandum idolis exhorruere? Nihil minus: Vocati mox abiere cum suis meretricibus, & adoraverunt, inquit Scriptura, *Deos earum*.

Et ne quis putet illos semel tantum, brevique tempore ante idolâ procubuisse, addit Scriptura: *Initialus est Israel Beelphegor*, hoc est, ut habet textus *Hebraicus*, *adhaerunt ipsi Baalphegor*: Non tantum adoraverunt, sed ita affectu & corde inhæsero idolo ut avelli ab eo non possent, magistrique fierent & auctores novarum superstitionum, sicut enim ait *David Psal. 105*: *Irritaverunt Deum in adinventio-nibus suis, & multiplicata est in eis ruina*. Et quis hic rursus non videt quanta scelera pullulent ex una libidine? & quanta inde proclivitas ad peccandum tanquam si non esset Deus in cælo.

Expende verba Scripturæ: *Fornicatus est*, inquit, *populus cum filiis Moab*: Hic primus lapis fundamentalis: Quid deinde? *Vocaverunt eos ad Sacrificia sua*: Quid postea? *At illi comederunt*: Quid denique? & *adoraverunt Deos*.

Notabene. Primo fornicantur: Mox abducuntur non paulatim, primum in hortos, deinde in lucos, tum in domos, ut demum, quasi data occasione, in Tempa idolorum eos feminæ invitarent, non ut sacrificarent, sed spectarent tantum & aras, & idola & Tempa, totumque ornatum. Nihil horum: Meretrices invitant, & illi statim, & sine mora, non coacti, sed lubenti animo, sacrificant, & adorant idola. Sic præceptus agitur animus ad quævis scelera, ubi foedæ voluptati indulserit.

Hanc filiorum *Israel* fornicationem, inquit Scriptura, non tulit impunè Deus; sed iratus, mandavit *Moyse* ut maculam illam sanguine viginti quatuor millium elueret, *dixitque Moyse ad Indices Israel*: *Occidat unusquisque proximos suos*, & ita factum non sine maximo luctu & exploratione tot hominum qui cædebantur.

An propterea cessavit fornicatio? audite. *Et ecce*, inquit Scriptura, *unus de filiis Israel, intravit coram fratribus suis ad scortum Madianitidem vidente Moyse & omni turba filiorum Israel, qui stebant ante fores Tabernaculi*. O impudentiam libidinis, unus adhuc inter tot lacrymas, in luctu extremo, inter tot cæfos, in media morte, in tanti sanguinis fratrum suorum effusione, inter plagas divinas, intrare lupa-

lupanar, ut innocentiam tunc maximè violaret, quando miserrime jugulandus erat? quid denique faciet luxuria inter delicias, si tam petulans est in morte?

Quod si forte aliquis cogitet ex unius dumtaxat impudentia vel exemplo, consequentiam trahi non posse, audiat plura.

Mortua erat *Rachel* uxor *Jacob*, eodem quoque tempore mortua est *Debbora* nutrix *Jacob*, ipse utramque sepelivit summo cum luctu: Omnia adhuc erant in luctu recenter, sedebat *Jacob* cum filiis in tentorio suo aspersus cinere caput, indutus sacco, & dehebat mortem utriusque, quando *Ruben* ipsius primogenitus, illo ipso tempore, paucis post sepulturam *Rachelis* & *Debboræ*, diebus, egressus est, inquit Scriptura, ut peccaret cum *Bala* Concubina Patris sui, & ancilla *Rachelis*: Itane vero? tam sui impotens est libido in domo funeris, quid ergo faceret in domo ubi tripudiat, & ridetur, & resonant instrumenta?

Non minus absurdum est quod postea fecit *Iudas*, alter filius *Jacob*. Venditus erat *Ioseph* carissimus *Jacobi* filius, & abductus in *Aegyptum*: Hanc jacturam ita deplorabat *Jacob* ut diceret se moriturum præ mæore, nullum admittebat solatium, ibat accinctus cilio, nolebat vel hominem alloqui: In hoc tamen luctu egreditur *Iudas* ut voluptati operam det, & peccet cum muliere *Chananae*: Ubi tandem non flagrabit impurus amor, quando etiam ardet inter tot lachrymas?

Et miramur Deum severius plectere peccatum fornicationis & adulterii quam alia peccata? nisi forte velimus dicere quod ideo severius plectat quia tam raro aut nunquam inter homines plectitur. Desertores fidei exuruntur, blasphemis candenti ferro lingua perforatur, parricidis amputatur manus & membra franguntur, homicidæ capite plectuntur, fures suspenduntur. Sola fornicatio nec semel punitur in foro, adulterium vix unquam; sic ex decem præceptis decalogi nullum est, cui, si violetur, non sit destinatum supplicium, præter solam fornicationem, quæ tamen à Deo in decalogo bis prohibetur.

Hinc tanta inter homines in hoc genere peccandi licentia: Cum enim hoc peccatum omnem Dei timorem expellat ex animo, quid restat nisi ut quotidie multiplicetur quando etiam nullus est timor supplicij humani.

Longum esset describere licentiam juvenum aliquorum etiam in

in Templis. Hoc unum hic animadverto quod lego *Genes. cap. 24* de *Rebecca*: Erat hæc inquit Scriptura, aspectu pulcherrima, & mirabiliter gratiosa; & ibat quotidie è domo paterna extra civitatem, cum hydria in humeris ut hauriret aquam ad usum familiarum. & ibat sola, & quamvis admodum dives, nulla comitante pedissequa; nec tamen legitur ab ullo unquam juvene domum deducta, nullius excepta susurro, aut Sermonibus nescio quibus: Tanta erat illorum temporum & sanctitas & innocentia, etiam inter idola, adeo etiam qui Veneri sacrificia offerebant, virginitatem reverebantur.

Dubito sane an si inter Christianos hac nostra ætate *Rebecca* egrederetur ad fontem cum hydria, non plus ignis referret quam aquam, quid enim non facerent ruri qui nihil non audent in Templis?

Animadverto etiam quod lego de Principe *Sichem Genes. cap. 34*, seduxerat hic juvenis *Dinam*, innocentem, filiam *Jacob*: Sed in ipso scelere pudoris non immemor, mox illam à parente ac fratribus expetiit in connubium: Non mittit nuncios ad *Jacob* ut hoc petant, ipsemet domum illius adit hoc postulaturus: Nunquid *Jacob* Pastor erat, & *Sichem* Princeps? & tamen ipsemet vadit postulaturus filiam exulis, & sororem Pastorum, in conjugem? ubi tanti Principis supercilium & Majestas? Imo quod magis mirere, omnia promittit illis dare si possit istam filiam Pastoris quam corruerat, habere in uxorem: *Quicumque*, inquit, *statueritis, dabo: Augete dotem, & munera postulate, & libenter tribuam quod petieritis, tantum date mihi puellam hanc uxorem.* Quid poterat amplius? offert duplicem dotem, cymelia quanta velint, principatum & omnia quæ habet, tantum ut consulat honori puellæ & fidelitati suæ, quia non dubito quin illi antequam peccaret matrimonium promiserit. Et hic juvenis Princeps, si nescitis, homo Ethnicus erat.

Quo devenere Christiani quorum multos non pudet pellicere Virgines ad peccatum sub promisso conjugii, quas cum deceperint, postea, violatione fidei, jam miseris illudunt? tantum abest ut ipsimet illas sibi in uxores tanto molimine, ut fecit Ethnicus ille Princeps, ad servandum illarum honorem, postularent.

Innumera possem enumerare flagitia quæ in genere fornicationum & adulteriorum passim fiunt per orbem, sed præstat silere. Hoc unum dico quod clamat *Ioannes Apoc. cap. 22: Foris canes*, hoc est, ut habet alia lectio, *impudici*, vel ut loquitur *Paulus, fornicatores*

& adulteri, foris tales homines, non enim habebunt hereditatem in Regno Christi & Dei: Si ergo excluduntur à cælo, quid mirum si, ut olim porci, rejiciantur ab aris ac Sacrificiis.

DISCVRSVS XIV.

Prohibuit Deus offerri sibi Chamaleontem.

Quale animal sit *Chamaleon* docebit nos *Cornelius à Lapide* in cap. 11 *Levitici*. *Chamaleon*, inquit, colorem sæpe toto corpore mutat, nam ad colores quos videt, facillima conversione variatur.

Hinc *D. Gregorius Nazianzenus* per hoc animal ait significari hominem inconstantem; nam *Iulianum* Apostatam comparat *Chamaleonti*, sicuti enim, inquit, *Chamaleon*, facile variatur, omnesque colores assumit, ita & ille ex Christiano factus est Ethnicus.

2. Scribunt *Plinius* & alii Naturalistæ, *Chamaleontem* ex aëre vivere, nisi quod interdum captet aliquas muscas.

Tales, inquit *Cornelius*, *Chamaleontes* sunt qui se pascunt vento & aëre vanitatum, & laudis propriæ, & muscis honoris humani.

Adeoque sicut Deus per figuram exclusit *Chamaleontem* à Sacrificio, sic voluit reipsa excludi homines inconstantes.

Inconstan-
tia homi-
nis in ho-
mo,

Incipiamus à primis: Animus hominis est sicut terra, quæ ex eodem sinu, & flores profert & spinas, & herbas bene olentes, & fædos lumbricos: Ad omnia paratus est ager; seris frumenta proferet frumenta, sed simul cum frumento plerumque zizania. Talis est animus plurimorum: Eadem hora & maledicunt & benedicunt, lugent & rident, oderunt, & amant. *Saul* modo filiam in uxorem spondet *Davidi*, modo hastam in illum conjicit ut illum interficiat. *Petrus* una eademque nocte *Christum* defendit contra milites, & negat illum ex metu unius ancillæ: *Abalon* modo aëstus desiderio videndi faciem Patris, modo sitit ejus cruorem, & expellit è throno: Videmus aliquando homines incedentes inflexo capite, sese humiliantes, orationi vacantes, sicut olim faciebat Rex *Achab*: Sed iidem mox verbulo uno in coleram acti Prophetas expellunt, *Iezabelem* crudelissimam mulierem evehunt, & idolis suorum voluptatum sacrificant, Rex autem *Achab* post poenitentiam fecit: Ecce agrum qui modo flores, modo urticas & lumbricos producit.

Et

Et quia contraria juxta se posita magis elucescunt. Intuere *Iohannem* non minus constantem in fimo quam in throno. Specta *Paulum* ita exultantem in vinculis sicut in caelo quando eo fuerat raptus. Contemplare sponsam non minus amantem sponsum suum inter vulnera quam inter blanditias *Abraham* idem erat, sive uxor ipsius ei pareret filium, sive raperetur à Rege *Aegypti Abimelech*: Eundem servabat in vultu colorem, sive cum celebraret convivium cum filio eius *Isaac* ab lactaretur, sive cum filium ligaret in ara, ut propriâ manu illum occideret Deo offerendum. *David* æque læto animo fuit cum uno lapide prostravit gigantem, quam cum lapidaretur à *Semet*. Compara hosce viros cum illis qui in singulis horas mutantur, & vide quantum discrimen. Illi sunt instar cæli quod nec læditur, nec mutatur, nec deficit, sed semper stat incorruptum; hi vero non sunt nisi terra quæ profert quidquid illi injeceris.

Hanc hominis inconstantiam ac mutabilitatem variis coloribus descripsere Patres ac Philosophi.

Sic illam, loquens, de seipso, depingit *Bernardus, de Inter. domo cap. 62*: Facilius atomos mundi possem dinumerare quam motus cordis mei: Cogitationes meas non est qui possit comprehendere: Desideriorum meorum non est modus: Nunc illa, nunc ista cogito, & desidero, nec ista, nec illa habere possum. Dum corpore vaco, cogitationibus per diversa loca vagor, nulla hora, nullo temporis momento quiesco, sed in ictu oculi, novas creaturas creo, & iterum easdem eadem facilitate deleo, vel alio atque alio modo multipliciter vario: Modo me in fiduciam erigo, modo in diffidentiam cado: Nunc per constantiam figor, nunc subitaneo terrore concutior, modo me turbat ira, modo ingens furor exagitat. Nec illud adeo mirum quod variis qualitatibus, diversisque perturbationibus per singula momenta afficior, sed illud supra modum stupendum, quod sub eodem pœne momento sæpe contrariis affectionibus tangor, nunc odio, nunc amore, nunc gaudio, modo merore. Ita *Bernardus* de seipso.

Origenes vero sic in *cap. 2, lib. 1 Reg.* super illa verba. *Fuit vir unus*: Nos, inquit, qui adhuc peccatores sumus, non possumus illum titulum laudis acquirere: Quia unusquisque nostrum non est unus, sed multi: Jam enim irascimur, jam sumus tristes, paulo post gaudemus, & iterum turbati, & rursus lenes, adeoque

Q q q 2

tot

tot personæ in nobis videntur esse quot mores, tot affectiones, quot Passiones.

Denique uno verbo, inquit *Iob. cap. 14*: *Homo numquam in eodem statu permanet. Chamæleon est qui induit omnes colores.*

Sed nihil mutabilius hominis voluntate: Nesciunt homines, inquit *Seneca Epist. 20*, quid velint, nisi eo momento quo volunt: Multiformes sumus: Modo frugi sumus & graves, modo prodigi & vani: De aliquo quem vidisti heri merito dici potest, hic quis est: tanta mutatio est Quotidie iudicium variatur, & in contrariū vertitur. Nemo proponit sibi quid velit, nec si proposuerit, perseverat in eo: Hactenus *Seneca*; nec pluribus opus est, quod enim ipse & alii scribunt, hoc quotidiana experientia constat, & ubique habemus præ oculis. Ita ut *Iob* inter tot millia miseriarum quas homo patitur nullam magis communem, ac deteriorem existimet, magnique deploret quam illius instabilitatem. *Homo*, inquit *cap. 14, natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miseriis*. Verum est: Omnes enim creaturæ & elementa contra illum conspirant: Fortasse *Iob*, cum ait, *repletur multis miseriis*, ingentem nobis texet catalogum ærumnarum; non est opus, inquit, in una enim miseria comprehendam omnes scilicet *numquam in eodem statu permanet*; hic habes omnes ipsius miseriis quasi in unum coacervatas: Reliquæ enim omnes, ut frigus, æstus, paupertas, morbi, jactura bonorum, corpus præsertim spectant; instabilitas vero potissimum animam: Per illam enim factum est ut etiam maximi Sancti prolaberentur in scelera, & innumeri dum non perseverant in bono, æternum damnarentur: Plurimi vero ex fervidis ferent tepidi.

Nunquam melius videbimus instabilitatem hominis agentem partes suas, quam si omne genus hominum producamus in theatrum.

Quid à *Zachæo* non expectasses postridie illius diei qua *Christum* excepit? Si enim mensis nondum sublatis, tantum effudit pecuniæ, ut quæ furatus fuerat in quadruplum restitueret, quid non facturum putares quando audiverat jam *Christum* dicentem: *Hodie salus huic domui facta est, eo quod ipse*, dimidii erogatione patrimonii, *scelus sit filius Abrahæ*? Falleris: Ne quidem duo minuta postea misisse in gazophylacium legimus: Forte plus auri argentique in

arcam templi demisit, non tamen id ab Euangelistis scriptum, ad nostram fortassis instructionem, ut sciremus non esse certam bonorum perseverantiam, sed facile animi mobilitate deficere, etiam ubi exordia fuere præstantissimæ virtutis.

Videas *Zebedæi* filios prima *Christi* voce commotos, statim, relicto reti, ac patre ad Apostolatam convolasse: Postea ita superbie re ut primas sedes in regno *Christi* sibi deberi existimarent.

Intuere nunc *Gedeonem* prodeuntem in scenam, & Vide illum primo pugnantem pro Deo contra idola, dicit enim Scriptura *Judic. cap. 6* quod destruxerit aram *Baal* idoli, lucumque ejus, in quo colebatur, radicitus extirparit: Quid generosius? hic vir tamen paulo post ita defecit, & in contrarium mutatus est, ut Scriptura dicat *Judic. cap. 8* quod eadem manu qua idola destruxerat, idolum construxerit & posuerit illud in civitate sua *Ephra*, & omnis *Israël* illud adoraverit; quid magis impium?

Prodeant nunc simul in theatrum turmatim ii quorum sanctitatem mundus aliquando suspexit, & exhibeant nobis inconstantiam animi humani. Quid religiosus *Moyse*? dubitavit ille an potestate divina aquam elicere posset de petra: Quid sanctius *Asrone*? factus est non idololatra tantum Dei Sacerdos, sed etiam dux idololatrarum, & Sacerdos idoli. Quid fortius *Sampson*? factus est mancipium meretricis: Quid zelosius *Elia*? ille tamen qui audacter resistit regibus, timuit crudelitatem unius mulieris, & fugit. Sic *David* sanctissimus regum ad unius feminae aspectum factus est adulter: Sic *Petrus* qui dixerat se moriturum cum *Christo*, ad unius vocem ancillæ factus est perjurus. Sic tandem *Thomas* qui cæteris Apostolis dixerat: *Eamus & moriamur cum Christo*, factus est infidelis.

Quis hic non exclamet cum *Iob*, tanta est animi humani mobilitas ut homo nunquam in eodem statu permaneat?

Plurima sunt in natura cui animus iste comparari possit. Dico esse instar aëris, qui modo rorem pluit, modo fulmina jaculatur: Idem non raro vapor qui solis lumine variè coloratur, & fit iris, signum serenitatis, si alterius vaporis vi divellatur, mox erumpit in tonitru.

Dico esse instar maris quo nihil est blandius dum malacia est, nihil ferocius eodem sæpe momento dum ventis agitatur & fluctibus.

Dico esse instar terræ quæ dum suis floribus nos recreavit, paulo post urticas profert & spinas quæ pungant.

Dico esse instar rotæ figuli quæ ex eadem massa luti, modo phialam fingit ad ornamentum altaris, modo vas quod destinatur ad fordes culinæ.

Dico tamen animum humanum similem esse præ cæteris *Chamaleonti* qui omnium, quæ illi apponuntur, colores induit si niger color, fit niger; si flavus, fit flavus, si cæruleus, fit cæruleus.

An non similes homines videre licet ubique, quorum animus prius candidus per virtutem, si paulo post illi objiciatur peccatum, totus fit niger? qui prius per charitatem rubicundus ut rosa, colorem purpureum induit per odium? Denique ita mutantur, ut qui prius malebant mori quam fœdari, jam sponte irruant in peccata ut malint potius non vivere quam non fœdari.

Non ago de illis Sanctis qui semel lapsi etiam turpiter, ex casu tantas resumpserunt vires, ut postea ferventiores in sanctitate perstiterint; sed ago de iis qui in horas mutantur, & alternatim jam virtutis dant operam, jam peccatis, in neutro stabiles & ideo magis vitiosi quam virtuosi. Tales ego homines, inquit Deus, nolo habere in sacrificiis, quia *Chamaleontes* sunt, quos olim nolui mihi offerri ad aras. Hoc primum.

Vanitas
mundi.

Alterum est quod *Chamaleon* vivat passim ex vento vel aëre, interdum ex parvulis muscis: Nihil inanius vento, nihil ad nutrimentum ineptius quam aër, nihil poene vilius muscis. *Iob cap. 7* dicit: *Ventus est vita mea*, alii vertunt, nihil est vita mea. De aëre vero communi proverbio dicimus, ridendo: *Vivit ex aëre*, hoc est, nullum accipit nutrimentum, quamvis enim respiret ex aëre, non potest tamen ex eo nutriri.

Quidquid mundus magnificat nihil aliud est quam aër & ventus, hoc est, unum magnum NIHIL: Clara sunt verba *Salomonis Ecclesiasticis cap. 1*, *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas*: Ergo honores vanitas, divitiæ vanitas, voluptates vanitas, laus & gloria vanitas, denique si omnia vanitas, omnia NIHIL.

Ad summas honores ascenderat *Amman* secundus princeps à rege *Persarum*, poterat ergo facile scire quid essent honores; quid ait cum *hec omnia habeam, nihil habeo*. Non minor *Amano*, honoribus ac dignitate, fuit *Eutropius* secundus ab Imperatore *Arcadio* princeps:

ceps: De illo audio exclamantem *Chrysoſtomum Serm. de Eutropio*:
Omnia illa nihil.

Non fuit in mundo ditior *Salomone*, dicat ergo nobis quid ſentiat de divitiis: Ego, inquit *Sap. cap. 7*, judico *divitias eſſe nihil*. Sic etiam ait *Prov. cap. 13*. *Dives nihil habet*: Quomodo poteſt eſſe dives cum nihil habeat? quia divitiæ, quas habet, nihil ſunt.

Propheta *Amos cap. 6* agens de voluptuoſis hominibus, præſertim impuris, *delectantur*, inquit, *in nihilo*: Ergo & voluptates nihil ſunt. Quid multis? omnia nihil ſunt; ergo & laus hominum, & gloria mundana nihil ſunt, adeo ut ipſemet *Chriſtus* dixerit de gloria ſua; *Gloria mea nihil eſt*. Si omnia nihil, omnia ventus & ær: Poteſt quidem illis homo veſci, ſicut *Chameleon* veſcitur ventre & ære, ſed homo ex illis non poteſt vivere, quia non poteſt inde nutriri.

Et tamen quis hominum multitudinem numeret qui ſe paſcant iſtis vanitatibus mundi? non dico qui illas affectant, qui illas quaerunt, qui illas poſſident, hoc humanum eſt quamdiu malum non eſt, ſed illis ſe velle paſcere, in illis vivere, ſicut *Chameleon*, ſtultum eſt, quia non poteſt humanus animus illis ſatiare appetitum.

Propterea ut ſtultos ridet *Chriſtus* præ cæteris Scribas & Phariſæos, qui oſtentabant opera ſua ut ſe paſcerent inani gloria & laude humana: *Exterminant*, inquit, *Matth. cap. 6* *facies ſuas ut appareant hominibus jejunantes*, & *Matth. cap. 23*. *Omnia opera ſua faciunt ut videantur ab hominibus*, adeo tam magnum eſt videri ab hominibus, quorum oculi plerumque aliorum opera vident non ſine invidia, & cum nos laudant, ſæpe rident in animo; ſic nos mero vento, & ære paſcimur, & delectamur in nihilo. Quid magis inſanum quam ipſa bona opera, quibus mercari debebamus æternam gloriam, vendere pro inani gloriola?

Nefcio an hanc in rem bene adverterit magnus & egregius quidam noſtri ſæculi ſcriptor, ſcribens in *Caput 3 Lib. 1 Eſdræ*, ubi narrat Scriptura quod quidam *Judei* principes è captivitate *Perſica* venerint *Ieroſolymam*, ubi *edificaverunt*, inquit Scriptura, *altare Dei Iſrael*. Bene eſt: Sed cur tantum laboris inſumpſere? forte ut inſignia ſuæ familiæ columnis inciderent? Vel ut in annalibus ſcriberetur, extructam iſtam aram à ſe? Nequaquam; Sed *ut offerrent*, inquit Scriptura, *ſuper ea holocaustomata*. Video, inquit prædictus ſcriptor, à multis aras ſtrui, & ornari templa marmoribus: Si ve-

ro inquiram qua mente, forte deprehendam vix ullam esse curam de holocaustis illic offerendis, sed præ cæteris hoc unum intendere ut insignia sua & nomina sculpantur in marmore, & posteri videant, ac legant quis ille fuerit qui tantum opus extruxerit, non tam Deo, quam sibi, & gloriæ suæ. Hæc ille. Ego vero judico, aut raro isthuc contingere, aut si forte contingat, homines illos esse vere *Chameleontes* qui vivunt ex vento & aëre, & dum altaria struunt à sacrificiis Dei excludi.

Tunc Scriptor ille idem invehitur in vanitatem sepulchrorum, ac Titulorum, magnorumque nominum. Numquid videmus, inquit, sepulchra, interdum ipsis altaribus augustiora? aliquando in templis aræ constructæ sunt ex latere vel alio simplici lapide dum sepulchra radiant metallo, marmore, & lapide pario: Atque ita vilis requiescit Deus in monte *Sion*, quam jaceat pulvis in tumulo, & plus defertur vermium diversorio quam domui Dei, ejusque altaribus. O vanitatem ambitionemque mortalium! qui mortem, commune generis humani supplicium, vertunt in suarum vanitatum triumphum, & dum se vento & aëre inanis gloriæ pascunt, in medio triumphorum à morte rapiuntur è vita.

Ducamus, inquit ulterius, ejusmodi homines ad sepulchrum *Moyfis*, quod licet *Moabitis* incognitum manserit, dicit tamen Scriptura: *Mortuus est*, inquit, *Moyfes in terra Moab*: Et quid rogo insculpsere tanti principis monumento? Poterant illi inscribere pro Epitaphio, divisum ab illo mare, cæsam *Aegyptum*, devictos reges, fugatos exercitus, expressos è rupe torrentes, extractum tabernaculum, destructum vitulum, idololatrias trucidatos, acceptam è Dei manibus legem, colloquia cum Deo inter ignes & fulmina, radiantem ex illis colloquiis vultum, & innumera talia: Sed nihil horum: Hoc unum inscripsere: *Mortuus est Moyfes servus Domini*: Nempe judicavit is qui hæc scripsit reliquos omnes titulos compositos cum hoc uno, *Servus Domini* non esse nisi vanitates, & fumos, & ventum.

Non latuit hoc *Davidem*: Propterea omnes illas nugas detestabatur: Numquam *Sauli* se persequenti objecit prostratum à se *Goliathum*, sed vilissimum sibi nomen imposuit, dicens: *Quem persequeris rex Israël? quem persequeris? canem mortuum persequeris, & pulicem unum*. Hæc erant magna illa nomina *Davidis* tanti principis electi à Deo. Imo cum in funda & lapide Gigantem trucidasset,

num-

namquam exinde ad ostentationem usus illa funda describitur, non eam aureis filis intextam gestavit è collo pendentem, non eam suspendit in tabernaculo, non cum illa contra *Saul* pugnavit, ne dum hostes debellaret ab inani gloria vinceretur.

Quid in hac eadem materia non narrant Evangelistæ de *Christo*, quasi hoc unum in omnibus egerit ut infanas illas hominum vanitates pedibus proculcaret, & hominibus exemplum foret & doctor.

1. Inquit *Matthæus*, cap. 9. Quadam vice ascendens in navim, transfretavit. Quid hoc? *Petrus* ambulat super aquas, & *Christus* ascendit in navim ut transfretet? audi *Chrysostomum Hom. 30 in Matth.* Cum pedes posset transire super aquas, navigio conscenso trajecit, ut hominem se esse ostenderet; noluit tunc se Deum ostendere ne inani hominum gloriæ locum daret.

2. *Ioannes* cap. 2 narrat quomodo in *Cana Galilee* verterit aquam in vinum: Poterat facere ut vacuæ hydriæ vino implerentur, sed eas prius implendas aquis curavit ut miraculum minus emineret, majus enim erat creare vinum in poculis, quam ex aqua fieri vinum.

3. Cum ivisset ad domum *Jairi* principis Synagogæ cujus filia mortua erat, ut illam suscitaret, cum domum intraret, voluit omnes qui erant in cubiculo defunctæ exesse, ut solus esset, dicens: *Non est mortua puella, sed dormit.* Detraxit de miraculo quantum potuit, ne quidquam de humilitate ejus detraheretur.

Hinc cum venissent milites ad hortum ut illum comprehenderent, dixit ad illos. *Tanquam ad latronem existis cum gladiis & fustibus comprehendere me, quotidie apud vos eram docens in templo, & non me tenuistis.* An forte timebat mortem? patet quod non, quin imo volebat ut *Petrus* stricto gladio illum defenderet, & morti eriperet: Quid ergo timebat? gloriam suam. Maluisset in templo comprehendi sine vi, quam in horto ab armatis, quia in templo comprehendi poterat sine miraculo, in horto vero non sine gloria, quando tot armati ad unicum vocem *ego sum*, cecidère retrorsum; tædebat illum quasi miraculorum, ne videretur captare gloriam ab hominibus: Ideo voluisset ligari, sed noluit eminere.

Denique tota ejus vita ejusmodi fuit, ut doceret nos quantum ficta rebus mundi inane, & indignum prorsus homine esse se pas-

cere vento & aëre, cujus animus capax est divinitatis, & creatus ad caeleste in regno Dei convivium.

Hanc in *Davide* vanitatem durius castigavit Deus, cum enim ex mera gloriola jussisset numerari toto regno subditos suos, caetero septuaginta hominum millibus luit. Et cum *Nabuchodonosor* superbe se jactaret de tam magnifice extructa à se *Babylone* , ad bestias amandatus est, victurus inter illas in sylvis. Nemo ergo miretur vanos illos homines excludi à sacrificiis, & non admitti ad aras Dei qui instar *Chamaleontis* vivunt ex vento.

DISCURSUS XV.

Voluit sibi Deus offerri oves & agnos.

Nemo est qui novit præcipuam ovium agnorumque proprietatem esse mansuetudinem. Hinc quando Scriptura agit de mansuetudine passim utitur similitudine agni vel ovis.

Isaias cap. 53 agit de mansuetudine *Christi* in passione, & ait: *Quasi agnus coram tondente se, obmutescet.* Eodem Capite, ait: *Sicut ovis ad occisionem ducetur.*

Christus Matth. cap. 10, & Luc. cap. 10, agens de mansuetudine quam volebat habere suos Apostolos in prædicatione Evangelii: *Ecce, inquit, ego mitto vos sicut oves & agnos in medio luporum.*

Tota etiam corporis dispositio agnorum & ovium mansuetudinem indicat: Non enim habent cornua ut feriant, sicut tauri; non habent dentes acutos ut mordeant, sicut leones, non habent ungues ut lacerent, sicut Ursi, non habent pinnas quibus pungant, sicut herinacii, omnia ita in corpore composita ut nihil appareat nisi mansuetudo, nulla ferocia: Ergo per oves & agnos significantur homines mansueti, adeoque sicut Deus voluit sibi oves & agnos offerri, sic gratissimum illi sacrificium sunt homines mansueti: Quod clare ostendit *Christus* quando dixit: *Beati mites quoniam ipsi possidebunt terram.* Imo quando dixit *Matth. cap. 11. Discite à me quia mitis sum.*

Bone *Iesu,* inquit *Augustinus, Lib. 6 de S. Virginit. cap. 32.* Hucce ne redacti sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ in te absconditi, ut hoc pro magno discamus à te, quoniam mitis es? ubi et-
go

go manent tot alia præstantissimæ virtutes tuæ? Respondet *D. Bernardus Epist. 425.* Hæc summa ejus doctrinæ, ac virtutum, *discite à me quia mitis sum.*

Videamus ergo 1. Quid sit mansuetudo. Si hoc petam à *Spemio* homine Ethnico, respondet: Mansuetudo est immobilis constantia, & moderata temperantia animi contra vim iracundiæ. Mansuetudo ejusque descriptio.

Si petam ab *Augustino*; respondet *Lib. 1 de Serm. Dom. cap. 11.* Mansueti sunt qui non cedunt iniquitatibus, nec resistunt Malo, sed vincunt in bono Malum.

Si petam à *Clemente Alexandrino*; respondet *Lib. 4 Strom.* Mansueti sunt qui iracundiam superavère.

Ex his patet præcipuam mansuetudinis vim consistere ut vires iracundiæ frænet ac frangat: Ex quo ulterius sequitur, quod mansuetus non murmurabit contra Deum, si quid adversi illi acciderit, non irascetur proximo, si aliquid ipsi damni intulerit, blandis verbis componet iratos &c.

Exemplis res fiet clarior. Duo milites proximè stabant ad tentorium regis *Antigoni* & dicebant fanda ac nefanda de rege, audivit è tentorio suo *Antigonus*: Quid expectatis? ut illos vel in colera acrius objurget, vel plectat? nihil aliud fecit aut dixit, quam, abite, inquit, hinc paulo longius ne rex vos audiat. Habebat rex ille iram sub pedibus, & hinc stupenda illa mansuetudo.

2. Fregerant aliqui nebulones statuam *Constantini* Imperatoris stantem in foro, volebant aulici ut reos pro tanta injuria plecteret, at ille, palpans frontem suam, nullum, inquit, vulnus hic sentio, & reis pepercit.

3. *Philippus II* rex *Hispaniæ* cum ad duodecimam noctis litteras scripsisset Pontifici, easque dedisset Secretario suo ut arena inspergeret, hic somno gravatus, atramento insperfit, quid ad hæc *Philippus*? hoc unum: Tradas mihi aliam chartam, & litteras rescribam. Nescio profecto an quis minimæ conditionis non fuisset actus in furias, & Secretario mille verba injuriosa dixisset. Quanta ergo mansuetudo in rege!

Si vero Scripturam consulamus, in primis occurret nobis *Job*, qui cum ab uxore multis impeteretur injuriis propter amissa omnia bona, hoc unum suaviter ei respondit: *Si bona de manu Dei accepimus, mala quare non suscipiamus?* Hic tantus princeps conjugatos mansuetudinem docet.

2. Occurret *Moses* de quo dicit Scriptura dicit quod esset mitissimus omnium hominum. Dux ille, inquit *Hieronymus*, *Epist. ad Theophil. Israelitici exercitus*, qui decem plagis affecerat *Aegyptum*, & ad cuius imperium cælum & terra, & maria, serviebant, inter cunctos homines, quos tunc terra generavit, mansuetissimus prædicatur, & ideo per quadraginta annos obtinuit principatum (in sexies centena millia virorum pugnatorum) quia potestatis superbiam mansuetudine temperabat; alioquin tantam multitudinem toties rebellem, & pervicacem numquam regere potuisset. Hic ergo Superiores mansuetudinem docet.

Interea invenies plurimos qui mansuetudinem imbecillitatem animi, ac pusillanimitatem existiment. Quid, inquiunt aliqui: Egone patiar mihi dici injurias, & non rependam? quid hoc est aliud quam alteri cedere? hoc volo, dum enim cedis, vicisti. Quia non es victus ab ira. 2. Quia cedendo fregisti iram alterius, juxta *Salomonis* doctrinam, *Responsio mollis frangit iram*. Si autem Mala verba reddas pro Malis, victus es ab ira propria, & non superasti iram alterius, sed magis accendisti, sicuti contrariis ventis magis accenditur ignis. Ergo mansuetudo non est signum pusillanimitatis, sed ira, quia non eras tam generosus ut illam superares.

2. Dicunt alii: Parvi animi est sese non vindicare de hostibus qui vel honorem nostrum læsere, vel nos persequuntur: Si hoc verum est: Ergo *Christus* qui & pro inimicis oravit, & mortuus est, & qui docuit inimicis ignoscere, exemplo & verbo nos docuit pusillanimes esse, hoc est, ipsa sanctitas nos docuit vitia. Non vides hinc, impium esse dicere, mansuetudinem esse pusillanimitatem.

Sed alii dicunt: An ego semper filebo? uxor vel maritus durioribus in me verbis invehitur? alius improperat mihi defectus meos, alius me explodit, an ego semper filebo? hoc non dico: Sed peto, quid lucratus eris si in colera asperioribus verbis responderis? nihil aliud quam quod alium magis irritabis, & graviora inde sequentur, quod non contigisset si vel mansuetè responderisses, vel filuisses.

Vis audire quid ad hæc dicat *Ambrosius*? Quando, inquit, aliquis injuriosis verbis aggreditur, vel provocat ad rixas, præstat filere quam loqui: Si enim files, videbit se contemni, & non esse

esse dignum responso. Si files, dicetur quod ille sit calumniator: Si loqueris, dicetur quod & tu calumniator sis. Præstat ergo dissimulare, & magis curare iudicium hominum proborum, qui te laudabunt ut hominem prudentem, si files, quam insolentiam tui calumniatoris, qui à nemine laudabitur nisi à sui similibus.

Denique stultus error est hominum qui divina non sapiunt, dicere, quod mansuetudo sit imbecillitas animi: Ego vero dico mansuetudinem reponendam esse inter generosissimas virtutes; & probo.

Estne in mundo aliquid ferocius irâ? nulla bellua, inquit *Chrysostomus Serm. de ira*, tam crudelis, nec furibunda sicut homo iratus. Si videas, inquit *Seneca lib. 1 de ira*, ruinas urbium, excidia nationum, incendia domorum, totas regiones vastatas, hoc ira fecit: Si videas nobilissimas civitates ita destructas ut vix fundamenta appareant, ira destruxit: Si videas vastas solitudines sine habitatoribus ira illas fecit. Aspice tot magnos Principes ac duces, hunc trucidavit ira in lecto, illum ad mensam, istum in curia, ille interfectus à filio, hic à mancipio.

Quis tanti monstri, ac ferocis belluæ potestati resistat? sola mansuetudo; hæc cum ira congreditur & domat. Quid enim clarus ac verius dicto *Salomonis: Responsio mollis frangit iram?*

Quid insolentius aut petulantius carne nostra? non habet homo hostem capitaliorem, mansuetudo tamen triumphat de carne, quam nec *Hilarionis* vigiliæ, nec *Antonii* assiduæ preces, nec *Hieronymi* jejunia, nec *Dominici* disciplinæ, nec *Francisci* cilicia penitus edomuerunt. Dicit enim *Christus: Beati mites quoniam ipsi possidebunt terram*: Per terram autem multi carnem intelligunt quæ ex terra creata est, quam mansueti, Passionum tumultu compresso, debellant, debellatamque ut Domini possident.

Denique Prophetarat olim *David* futurum ut Apostoli terrarum orbicum summo imperio præficerentur: *Constitues eos, inquit, Principes super omnem terram*: Arduum opus piscatores mundo præfesse: Quo tandem armorum genere orbem subjugarunt? mansuetudine: Dixit enim illis *Christus: Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum*. Viden? inermes, imbelles, indocti, ovina dumtaxat armati mansuetudine mundum domuere. Debebant adire homines sanguinarios, crudelesque tyrannos, percurrere nationes barbaras

& in humanas, trahi ad tribunalia Regum & præfidum, mancipari carceribus, flagellari in Synagogis, produci in publica theatra, lacerari inauditis tormentis. Hæc omnia mansuetudine superaverunt: patiebantur enim & non irascebantur, audiebant mille injurias, nec tamen de vindictâ cogitabant: Hæc summa, inquit *Seneca lib. 2 de Ira cap. 2*, fortitudo est contemnere injurias, sicut molossus non curat latratus minorum canum.

Quid dicam de *Christo*? Venerat ut diabolum, quem ipse hujus mundi Principem vocat, ejiceret, ejecit, suumque proprium principatum ac Regnum ejus loco invexit ac stabilivit: Quibus armis audite quid dicat *Mattheus cap. 21 ad Jerusalem*; *Ecce*, inquit, *Rex tuus venit mansuetus*. Mirum mysterium! Veniebat ut pateretur & moreretur, & dicitur: *Ecce Rex tuus*, veniebat ergo ut regeret; quomodo hæc simul consistunt, Regem esse & pati: Procedere ad pugnam contra diabolum, & mansuetum esse? Non mirum, quia non venerat pugnaturus ut civitates destrueret, regiones vastaret, sed suâ morte destructurus eum, qui mortis principatum habebat: Ideo, ut ait *Petrus, Epist. 1 cap. 2*, cum malediceretur, non maledicebat, cum pateretur non comminabatur; hac mansuetudine, tanquam potentissimis armis pugnavit in Cruce contra diabolum, illoque devicto, regnavit, inquit Ecclesia, per Crucem, quam tanta mansuetudine sustinuit.

Jam discamus ab Ethnico homine, quomodo virtutem hanc exercere passim possimus, ut simus oves dignæ quæ Deo offerantur. Audiamus *Senecam lib. 2 de Ira cap. 36 &c.* Mansuetus est, qui secum dispicit à quo patiatur. Puer est? ætati donetur, nescit an peccet: Pater est? an hoc meritum ejus est quo offendimur? mulier est? errat: Jussus est? quis necessitati, nisi iniquus, succenset? læsus est? non est injuria, pati quod prior feceris: Judex est? plus illius credas sententiæ quam tuæ: Rex est? si nocentem punit, cede justitiæ, si innocentem, cede fortunæ; Morbus est, aut calamitas? levius transiliet sustinentem: Deus est? perdis operam si illi irasceris: Bonus vir est qui injuriam fecit? noli credere: Malus? noli mirari, jam sibi dedit poenas qui peccavit: Ergo ira abstinendum est, sive par est qui nos laceffit, sive superior, sive inferior: Nam cum pare contendere, anceps est an vincere possis: Si cum superiore, furiosum, (quia vinci debes). Cum inferiore, sordidum (quia vincere inglorium). Non est magnus animus quem incurvat

injuria: Nullum est argumentum magnitudinis certius quam animo esse composito ac mansueto. Pars superior mundi ac propinqua syderibus nec in nubem cogitur, nec in tempestatem impellitur, nec versatur in turbinē, omni tumultu caret, inferiora verò fulminant: Eodem modo sublimis animus quietus semper, & in statione tranquilla collocatus, intra se premens quibus ira contrahitur, modestus, & venerabilis est, & compositus &c.

Addamus huic Magistro Ethnico Doctorem Catholicum *D. Ioannem Chrysostomum in Epist. ad Thessal.* Convitiatus, inquit, est quisquam te, vel vituperavit? tu claude os tuum, si enim illud aperueris, excitabis magis ventum hunc; non vides in ædibus, quando è regione duarum januarum (seu fenestrarum) oppositarum sunt, & flatus vehemens irruerit, si alteram clauderis, nihil valeat efficere flatus? ita & hic duae sunt januae, os tuum, & os illius qui te vituperat, si tuam occluseris, omnem istum flatum extinguēs.

Denique ut quis habeat mansuetudinem ovis non potest habere cornua quibus alium feriat, ut illum irriter, non potest habere dentes ut illum mordeat, non potest habere unguēs ut illum propter leves injurias laceret; Christianum enim, inquit *Paulus 2. Timoth. cap. 2.*, oportet mansuetum esse ad omnes. Tales vult sibi Deus offerri in Sacrificiū, sicuti olim oves in veteri Testamento: *Mansuetorum*, inquit *Judith cap. 9.*, semper Deo placuit deprecatio, & mansuetos, inquit *David Psal. 146.*, suscipit Dominus: Denique mansuetis, ait *Salomon Prov. cap. 3.* dabit gratiam: In quæ verba sic exclamat *Chrysostomus*: Mirabile *Salomonis* promissum! an iis nihil dabit gratiæ, qui jejuniis, qui castimoniâ, qui eleemosynis, qui virtutibus aliis sui conditori se commendarint? Imo vero dabit, sed mites erunt primi, qui optimam partem auferent in præmium.

Audiant ergo, inquit *David, Psal. 33.* audiant mansueti, & latentur, quid audient? quod præ cæteris apti sint ad obsequium Dei & digni qui illi offerantur in Sacrificiū.

DISCURSUS XVI.

Voluit Deus sibi Boves offerri.

BOs animal est natum ad labores præsertim ad aratrum; hinc toto passim terrarum orbe nationes fere omnes, præterquam in aliquibus *Europa* partibus, isto animali utuntur ad arandum, ut videre est toto pæne Oriente, usque ad extremos *Sinas* & *Japones*.

Eodem modo, inquit *Iob cap. 5*: *Homo nascitur ad laborem*: Non poterat clarius hoc ostendere Deus quam statim initio mundi, quando sexto creationis die primum hominem, vix dimidia hora postquam illum creaverat, posuit in *Paradiso* ut operaretur, quemadmodum dicitur *Genes. cap. 3*, & rursus postea: *In sudore vultus tui vesceris pane, & in laboribus comedes de fructibus terræ cunctis diebus vite tue*. Viden' ut ad laborem natus sit homo?

Et quid voluit aliud significare sponsus in *Canticis cap. 2*, quando dixit sponsæ: *Surge, propera, & veni, jam enim hyems transit, & tempus putationis advenit*. Ad labores sponsa mea, culter stringi debet in palmites, putandæ arbores, aranda & ferenda tellus, surge ergo & veni, & adhibe operi manus: Propterea *excamus in agros, & commoremur in villis*.

Denique tot parabolæ quas *Christus* nobis proposuit, hoc unum significant ac docent, homini in hac vita esse laborandum. Huc spectat 1. Parabola de Patre familias, qui uno die sexies exivit, ut conduceret operarios, qui laborarent in vinea sua. 2. Parabola ista de homine qui plantavit vineam, & fodit in ea torcular, & locavit eam agricolis, ut laborarent in torculari, uvasque exprimerent. 3. De Rege qui dedit pecunias servis suis, ut operarentur in eis, ut ait *Mattheus cap. 25*.

Hoc clamat Apostolus: *Operemur dum tempus habemus*: Hoc clamat *Christus* dum ait: *Nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro, aptus est Regno Dei*.

Propterea, ut ego existimo, in illo curru gloriæ Dei, quem vidit *Ezechiel cap. 1*, junxerat Deus hominem cum bove, ut ostenderet hominem non minus natum ad labores, quam bovem.

Et hæc quidem omnia non ad litteram de labore manuum corporali intelligenda sunt, sed in sensu mystico de labore, quem in
hac

hac vita subire debemus in faciendis bonis operibus, quantumvis difficillimis, quibus lucremur vitam æternam.

Non ignoro, quod si totum mundum velimus percurrere, invenimus quidem omnia ubique plena laboribus, sed vanis. & inutilibus, quibus homines conantur satisfacere cupiditatibus suis, sed non qui fatient animam, non malis semper, sed qui animam meliorem non reddant, sed sæpe deteriorem.

Si liceret, inquit *Seneca*, totum mundum ex altissima turri despicere, videremus ubique homines discurrere sicut agmina formicarum, laborantes. Hic spectaremus undique tecta navibus maria & vectores innumeros, qui per tot tempestates atque pericula ad extremos mundi limites navigant, ut divitias sibi comparent: Ex alia parte aulas Regum & Principum plenas prætentibus & aspirantibus ad honores ac dignitates: Ubique ingentes exercitus, quorum vita non est nisi continuus labor, & plena omni genere molestiarum: Denique, ut ait *Innocentius III, lib. 1. de contemptu mundi cap. 15*, Currunt & discurrunt mortales per sepes & semitas, ascendunt montes, transcendunt colles, transvolant rupes, pervolant alpes, ingrediuntur cavernas & foveas, rimantur viscera terræ, profunda maris, interiora fluminum, in via solitudinum: Exponunt se ventis & imbris, tonitruis & fulminibus, fluctibus & procellis, ruinis & præcipitiis: Ubique toto mundo labores, ubique sudores, sed post omnia, inquit *Isaias Propheta cap. 59: Telas Araneæ texuerunt, opera eorum inutilia*

Labores
hominum
vani.

Quid magis laboriosum in tela texenda quam aranea? quoties ascendit ac descendit à filo ut extendat & simul connectat fila, è quibus ut fundamentis pen leat tela? quoties circumit in gyrum ut disponat extrema fila & aliquam rudem formam ponat operis sui? quot gyros non facit ut circumducatur fila minora quæ totam telam conficiunt, denique tota viscera impendit ut opus illud perficiat? Non minorem laborem subeunt illi, qui se totos impendunt in temporalibus bonis: Nam, ut inquit *Origenes Hom. 2, in Psal. 38*: Quantum texuerunt illi divites, qui ante nos fuerunt, qui divitias variis artibus & callidis adinventionibus congregabant? qui Magistratus, qui consulatus, qui honores ambitione quærebant? isti omnes, inquit, telas araneæ texuerunt.

Quare hoc? quia sicut aranea toto labore suo nullum alium fructum refert, quam unam alteramve muscam, vel culicem, & post

Sss

tot

tot labores, simul cum tela sua una scopa abripitur, sic laboriosi illi in rebus sæcularibus per divitias nihil aliud referunt quam ventum, per honores quam fumum, per voluptates quam vanitatem, quia quando mors veniet cum scopa sua, ipsi abripiuntur è mundo, & omnia illa in ictu oculi evanescent; tunc enim, inquit *David*: *Omnes viri divitiarum nihil invenient in manibus suis, & nihil auferent secum*, inquit *Iob*: Tunc & voluptates omnes & honores transferint sicut umbra, & sicut spuma gracilis quæ dispergitur in ventum, inquit *Salomon*: Ergo omnia opera quæ tanto consistere labore, inutilia & vana.

Scio bona temporalia homini necessaria esse ut vivat simpliciter, vel ut inter cæteros honestius, aut eminentius vivat, ad alios compescendos? fateor ex illa parte non omnino esse vituperanda, propterea tamen non desinunt esse labores inutiles quos magna pars hominum pro illis sustinet, quando nihil profus inde fructus referunt in morte, cum vacuis manibus, & nihil inde sibi retinentes, discedunt è mundo. Audiamus *Gregorium* in cap. 11 *Job*, super hæc verba: *Ambulabunt in vacuum, & peribunt*: In vacuum ambulat, inquit *Gregorius*, qui nihil secum de fructu laboris sui portant, alius enim adipiscendis honoribus defudat, alius multiplicandis facultatibus æstuat, alius promerendis laudibus anhelat, sed quia cuncta hæc quisque moriens deserit, labores in vacuum perdit, quia secum ante iudicem nihil tulit.

Labourandum in sale.

Hinc concludit *D. Chrysostomus Serm. de vanit. hujus vita*. His ergo rebus incumbendum est, in quibus nihil inane, sed omnia vera, & certa, & stabilia sunt.

Quænam illa? quæ nos in morte non deserunt, sed manent etiam post mortem, & nos sequuntur: Quænam illa sint docet *D. Ioannes Apoc. cap. 14* cum ait: *Beati mortui qui in Domino moriuntur, opera enim illorum sequuntur illos*: Et *Isaias cap. 3*: *Dicite iusto quoniam bene, quoniam fructum adinventionum suarum comedet*: Et *David Psal. 127*: *Euntes ibant & flebant mittentes semina sua, venientes autem venient portantes manipulos suos*.

Similitudinem sumit *David* ab agricolis qui per anni decursum laborant, arant, fodiunt, serunt, metunt, frigore & ardore afflicti, sed in fine anni, colligunt copiosos fructus laboris sui, eosque vehunt in horrea, sic iusti postquam vitæ tempore laboraverint, in fine vitæ portabunt manipulos, seu fructus laborum suorum in

in humeris, & cum illis procedent in æternitatem.

Hæc omnia dici non possunt de temporalibus bonis, quia nec obolus, nec gleba terræ, nec punctum honoris, nec stilla voluptatis, nec lapillus ædificiorum nostrorum, nobis superest post mortem; ergo necessario intelligi debent de bonis spiritualibus, sive operibus meritoriis, de quibus dicit *David* quod fructus illorum post mortem in humeris portabimus ad alteram vitam, & de quibus ait *Iuanes* quod nos sequentur post mortem, & *Isaias* quod comedemus fructus laborum nostrorum: Adeoque labores quos pro illis sustinemus vani non sunt & inutiles: Ad tales labores natus est homo: Cum enim, ut inquit S. P. noster *Ignatius*, ad hunc unicum finem creatus sit homo, ut Deo seruiat, & saluus fiat, ad hoc solum natus est ut in hac vita strenuè laboret pro vita æterna.

Petit *David* *Psal.* 33: *Quis ascendet in montem Domini, aut quis sedet in loco Sancto eius*: Mons, & locus ille Sanctus, de quo hic loquitur *David*, inquit *Basilius* & *Theodoretus*, non est aliud nisi cælestis gloria: Quis ergo, petit *David*, intrabit in istam gloriam? respondet: *Qui non accepit in vano animam suam*: In vanum dicitur aliquid, quando non pertingit ad finem suum, V. G. fecisti domum aliquam ad habitandū, si semper maneat sine habitatore, dicemus in vanum esse constructam: Fecisti vestem ad induendum, si numquam induis, sed finis comedi à tincis, in vanum est ista vestis: In quem finem facta est anima nostra? ad nullum alium, inquit S. *Ignatius*, nisi ut bonis operibus in hac vita factis, perveniat ad æternam gloriam: Ergo qui in hac vita non laborat in faciendis bonis operibus, in vano accepit animam suam; sicuti enim domus quæ facta est ad inhabitandum, si nullus illam unquam inhabitet, & vestis quæ facta est ad induendum, si nullus illam unquam induat, in vanum sunt, sic anima, quæ facta est ad laborandum in hac vita pro vita æterna, in vanum est, nisi strenue pro illa vita laboret.

Hoc est quod justis, & strenuè laborantibus, voluit dici Deus per *Isaiam* Prophetam: *Dicite, inquit, iusto quoniam bene, quoniam fructum adinventionum suarum comedet*. Habent, iusti adinventiones suas mirabiles quibus laborant pro cælo: *D. Paulinus* Episcopus *Nolanus* se mancipium fecit ut filium pauperis viduæ liberaret, inventio mirabilis! *S. Paulus* primus Eremita nonaginta annis ab omni hominum tumultu separatus in antro vastæ solitudinis se inclusit, ubi

nunquam hominem vidit, nisi postremo vitæ die quando accessit ad illum D. *Antonius*; mirabilis inventio! *S. Alexius* prima nuptiarum nocte excessit è Patriâ, tum reversus, septem annis sub gradibus ædis paternæ habitavit ignotus instar mendici: Numquid mirabilis ista inventio? *S. Ignatius* se ad collum usque posuit in glacie ut hominem impurum converteret, mirabilis inventio! *S. Bernardus* se projecit in nives, *S. Benedictus* se volutavit in spinis, *S. Martinianus* ambulavit super carbones, ut libidinis æstum extinguerent, mirabiles Inventiones, *S. Theresia* puella septem annorum cum fraterculo fugit è domo paternæ, navigatura in *Barbariam* ut illic moreretur pro *Christo*, mirabilis inventio! *Paulus Salus*, se stultum finxit ut mundi stultitiam irrideret: Dies me deficeret si singulas tales Sanctorum inventiones recenserem: Harum inventionum, inquit *Isaia* fructum comedent in alio sæculo, non fructus eorum quæ à parentibus hæditarunt, neque illa quæ armis, vel honoribus, vel alicui arte, aut favore hominum acquisierunt, sed fructum ad inventionum suarum, quas excogitarunt ut laborarent pro cælo.

Denique quocumque modo aspicias hominem, sicut bos natus est ad laborandum in agro, sic homo natus est ad laborandum pro cælo. Si illum aspicias ut militem, dicit enim *Iob cap. 7: Militia est vita hominis super terram*; quanto labore opus est ut incommoda quæque perfringat, ut munimenta hosti objiciat, ut vigilet nocte inter nives & grandinem, vel inter fulmina & tonitrua, ut procedat in campum inter torridos solis ardores, ut pugnet, ut stipendia mereatur? si non laborat inquit *Paulus*, non coronabitur.

Si hominem aspicias quatenus agricola est ut agrum animæ suæ colat, prout non semel à *Christo* describitur, debet arare in sudore vultus sui, debet fodere, debet ferere, debet triticum flagellare, & quidquid seminaverit, inquit *Paulus*, hoc & metet, & secum vehet in horrea cæli, & cum exultatione portabit manipulos suos in humeris suis.

Si aspicias hominem ut peregrinum, laborandum est: luctandum vel contra fluctus maris, si naviget, vel contra innumeras difficultates itinerum, vel contra tempestates æris, si pedes incedat, ut post mortem, inquit *Ioannes Apoc. cap. 14*, requiescat à laboribus suis: Unusquisque, inquit *Augustinus Serm. 32 de verb. Dom.* hic in domo etiam sua peregrinus & hospes est, nam si peregrinus non est quomodo inde transit? numquid dimittet domum suam filiis suis, hospes

hospes hospitibus? cessit tibi locum pater tuus, cessurus es tu locum filiis tuis. Quod si omnes transimus, aliquid operemur quod à nobis transire non possit, ut cum transferimus, & illuc venerimus, ubi amplius transire non possumus, opera nostra bona permaneat.

Si hominem aspicias ut mercatorem, cui cælum venale proponitur, dicit enim *Christus* omnibus: *Negotiamini dum venio*: Ergo laborandum est: Quanto enim labore congregat sibi mercator divitias, quantâ sollicitudine illas jam congregatas custodit: *Thesaurizate vobis*, inquit *Christus*, *Matth. cap. 6*, *thesauros in cælo*: Si in cælo? quomodo ergo thesaurus ille pro nobis, vel noster est? quia nostro labore illum nostrum fecimus, quæ autem vere & proprie nostra sunt, nobiscum ferre possumus, quocumque pergimus, propterea thesauros, quos hic in terra nostro labore propter Deum collegimus, nobiscum feremus in cælum.

Ergo laborandum est in hac vita pro cælo, labores enim quos subimus pro mundo, quamvis pleni que necessarii sint sive ad statum sustentandum, sive ad vitam, inutiles tamen sunt, quia in morte nil profunt, alii vero noxii, quia illiciti.

Ergo inter mundi labores qui necessarii sunt, hoc unum spectandum est, ut laboremus pro cælo, in quocumque simus statu.

In matrimonio præsertim innumeri sunt labores ac curæ mundanæ, sed omnia nihil, nisi præ cæteris omnibus, & super omnia, laboretur pro cælo. Maritus & uxor, conjuges vocantur, hoc est, quia unum idemque jugum ferunt, sunt igitur sicut boves qui juncti sunt in aratro.

Audi modo quid dicat Scriptura de bobus arantibus. Prohibuit Deus *Judæis Deut. cap. 22*, arare simul in bove & asino: Ratio est, quia eorum vires sunt inæquales, adeoque si asinus jungeretur bovi, plus æquo gravaretur.

In matrimonio, simul & uxori & marito sub uno jugo laborandum pro cælo est, sed utrimque æqualibus viribus, ita ut totum onus non conjiciatur in alterutrum tantum: Proles educandæ sunt in virtute, docendæ bonos mores, instituendæ in timore Domini, invigilandum in illorum defectus, si maritus totum illud onus ac laborem relinquat uxori, ipse vero vel penitus non collaboret vel parum, non fert jugum cum uxore æqualiter, adeoque non meretur nomen mariti: Propterea nolebat Deus duo a-

nimalia inæqualium virium jungi in aratro, ne unum nimium gravaretur.

2. Sicuti boves juncti in aratro concorditer procedere debent, si enim unus incipiat excutere jugum, alter ferire cornibus, vel pedibus recalcitrare, aratrum evertent, & omnis illorum labor erit frustraneus: Sic oportet conjuges super omnia laborare ut mutuum habeant concordiam & amorem, sine hoc enim non possunt laborare pro cælo, jugum autem matrimonii excutit qui ferit discordias.

Concludo hanc materiam verbis *D. Prosperi Lib. de Contempt.* Non provenit, inquit, regnum cælorum dormientibus aut otiosis, sed laborantibus.

Audio *Christum* clamantem: Vestrum est regnum cælorum, posui illud in manibus vestris: Similiter audio Deum dicentem ad *Iosue Ios. cap. 6.* Ecce dedi in manu tua *Iericho*, & regem ejus, omnesque fortes viros. Vadat ergo *Iosue*, & urbem ingrediatur, quandoquidem Deus illam dedit in manu ejus. Verum est, urbs est in manu ejus, sed non ita ingrediendum nisi prius laboret: Circumeat prius urbem septem diebus cum toto exercitu, præeat arca, clangant sacerdotes buccinis, septimo die septies urbem circumeant, & fatigent se, tunc faciet Deus miraculum, & muri *Iericho* corruent. Sic clamat *Christus* ad omnes, posui in manibus vestris regnum cælorum, sed manus illæ prius admovendæ sunt operi. Hoc voluit Deus significare quando voluit boves sibi offerri, dignosque existimavit sacrificio, quia animal laboriosum est. Quasi diceret: Quisquis vult dignus esse ut offeratur Deo in sacrificium in templo Dei cælesti, laboret ut bos.

DISCURSUS XVII:

Voluit Deus sibi offerri turtures.

Duo potissimum habet turtur. 1. Quod sit avis quæ sola inter omnes non canit, sed gemit. 2. Quod tunc maximè gemat quando par suum amisit. De utroque ait *Bernardus Serm. 10 de modo bene vivendi*: Turtur gemitum habet pro cantu, & significat ploratum Sanctorum.

Hic

Hic ploratus tam gratus est Deo, ut *Cant. cap. 1* numquam pulchrior sponsa apparuerit sponso, quam cum instar turturis gemit ac ploraret, tunc enim dixit illi: *Pulchra sunt gena tua sicut turturis*, quando nempe genæ illæ lacrymis rigabantur. Hoc rursum ostendit sponso *Cant. cap. 2*, cum diceret sponsæ: *Surge, propera amica mea, jam enim hyems transit, imber abiit, & recessit, flores apparuerunt, & vox turturis audita est in terra nostra*. Invitat illam ut veniat foras & se tantisper recreet, ut autem illam ad hoc moveat, quatuor rationes adfert. 1. *Hyems*, inquit, *jam transit*.

Jam arbores non stant rigidæ pruina, jam campi non amplius nivibus tecti sunt, jam non habes quod timeas à frigore & borealibus ventis. Hoc bene, quia in hyeme, nulla est recreatio. 2. Inquit sponso: *Imber abiit & recessit*, totum cælum sudum est sine nebulis, sed suo grato calore reficit animos; & hoc bene: Quænam enim voluptas discurrere per agros nebulas inter & imbres, vel torridos solis calores? 3. Inquit sponso, veradvenit: *Flores apparuerunt*, & hoc etiam bene, quia nihil gratius vere, nihil amoenius floribus: Hæc omnia bene; optimæ rationes ut sponsa urbe egrediatur & veniat foras ut se recreet: Sed de quarta ratione nescio quid dicam: *Vox*, inquit, *turturis audita est in terra nostra*. Quid enim? adeone tam raro audiebatur in *Palestina* vox turturis, ut miraculo proximum esset si semel audiretur? Aut tam dulcis vox turturis est quæ potius gemit quam canit, ut sponsa invitetur ad se illo gemitu recreandam? dicam quid sit: Turtur plorat absentiam Paris sui, & suo gemitu testatur quantum doleat de ejus amissione. Hoc tandem illud est quod rarum erat in terra, & sponso charum, & super omnia gratum: *Sonet*, inquit, *vox tua in auribus meis*: Quæ vox? vox turturis, vox quæ deploret se derelictam à sponso: *Sonet vox illa: Num quem diligit anima mea, vidisti?*

Denique ut ait *Bernardus*: Gemitus turturis significat ploratum Sanctorum, & ideo voluit Deus Turtures sibi offerri in sacrificium, ut ostenderet gemitum illum sibi esse gratissimum sacrificium: Juxta illud *Christi*: *Beati qui lugent*.

Distinguere tamen oportet inter luctum & luctum, non enim omnis luctus est bonus aut gratus Deo. Alii enim lugent quia non possunt se ulcisci de hostibus suis: Alii, quia non possunt explere impuros suos amores: Alii, quia invident proximo bona: Primus *Differen-
tia luctus,
& quanta
desidera.*
dolor

dolor oritur vel ex ira, vel odio: Secundus ex lascivia: Tertius ex amore proprio: Hæc omnia Mala sunt: Tales ergo luctus non faciunt homines beatos.

2. Est luctus qui nec Malus nec bonus est, sed indifferens: Si tamen nimius est, fit Malus, quia inordinatus est: Si vero dirigatur ad Deum, fit bonus: E. G. dolemus propter mortem alicujus amici, vel ob jacturam alicujus boni naturalis, sanitatis, officii, &c. Naturale est homini de illis dolere, amici enim sunt nobis solatio, bona, sunt adjumenta vitæ, sanitas corporis etiam animi levamentum est: Quis non doleat si illis privetur?

Idcirco barbarus est qui prohibet matri deslere filium mortuum, vel qui alium reprehendit quod sentiat jacturam bonorum vel sanitatis: Sicut enim naturale est homini horrere quiddam naturæ contrarium est, sic naturaliter desiderat quiddam illam potest servare: Talis ergo dolor naturaliter bonus est, si desiderium istud non excedat limites suos.

Quomodo autem nos illum intra limites continere possimus, docet Philosophus *Seneca Lib. de Remed. Fortuitor. sive in Excerptis*. An doles, inquit, quia pecuniam amisisti? fortasse illa te perdidisset, quam multos enim illa perdidit? eris nunc in via expeditior, domi tutior: O te felicem, si simul cum pecunia avaritiam perdidisti! damnum putas? remedium est: Non tam moleste ferres, si tanquam perditurus habuisses.

An doles qui male de te loquuntur homines? quinam illi sunt, nisi Mali? Malis autem displicere, laudari est: Non potest ullam habere auctoritatem sententia ubi qui damnandus est, damnat: Male de te loquuntur? quid inde? moverer si judicio hoc facerent, nunc morbo faciunt, non de te loquuntur, sed de se: Faciunt non quod mereris, sed quod solent: Quibusdam enim canibus sic innatum est ut non pro feritate, sed pro consuetudine latent.

An doles quia ægrotas? Venit tempus ut tui experimentum capias: Non in mari tantum, aut in prælio vir fortis apparere: Exhibetur etiam in lectulo virtus: Non potes toto sæculo ægrotare, aut enim tu febrim relinques moriendo, aut ipsa te, cedendo.

Doles quia pauper es? non te gravat paupertas, sed tu gravis es paupertati: Vitium in paupertate non est, sed in te, quia putas tibi

bi deesse quod aliis superest: Tibi vero nihil deest nisi peccata & Mala quæ divitiæ secum vehunt.

Doles quia liberos amisisti? quid istud aut novum aut mirum est? Quam rara est sine isto casu domus? nemo extra ictum vulneris positus est. Ducuntur ex plebeia domo funera, ducuntur & ex regia. Quid contra expectationem tuam evenit? periëre perituri. Sed tu illos superstites optabas, verum hoc tibi nemo promiserat.

Doles quia multos inimicos habes? arma te contra illos sicut contra serpentes aut feras; optimum est illos placare.

Denique quis cumque nos dolor invaserit, feramus, si exiguus est, levis est patientia, feramus, si gravis est, non levis est gloria. Pauci, inquit, dolorem ferre potuerunt, simus ex paucis: Imbecilles, inquit, natura sumus, nolite infamare naturam, illa nos fortes genuit &c.

Hactenus *Seneca*, ut doceat nos qua ratione moderari possimus naturales dolores ne mensuram excedant & limites, atque ita inordinati fiant ac Mali: De illis tamen ait *Salomon Prov. cap. 17. Spiritus tristis exsiccat ossa*, sicut tinea vestes & vermis exedit lignum: legitur nec hi hominem possunt facere beatum, neque de illis dici potest illud *Christi: Beati qui lugent.*

Ad extremum est luctus, qui in se bonus est, de quo ait *Salomon Ecclesiasticus cap. 3. Est tempus flendi*: Ergo non omnis dolor est Malus, alioquin nullo tempore liceret dolere, quia numquam licet Male facere.

Prima ergo species doloris boni est illa, quæ procedit ex amore erga proximum quando videmus illum peccantem: Sumus enim, inquit *Paulus*, omnes ejusdem corporis membra in *Christo*, sicuti ergo in corpore nostro, uno membro dolente, cætera omnia dolent ac compatiuntur, sic & nos dolere oportet propter miserum statum peccantis, quia per illum Deus offenditur. Sic flebat *Christus* propter peccata *Ierusalem*: Sic *Samuel* totâ vitâ suâ deflebat inobedientiam & crudelitatem *Saulis*: *David* præ dolore tabescebat, cum videret peccatores legem Dei transgredientes: Et nos quocumque convertimus oculos, quantam ubique habemus flendi materiam? ex una parte tot hæreses, quæ vastant Ecclesiam Dei; ex alia tot Ethnicos, qui verum Deum non agnoscunt, demonem adorant; Ex alia *Judaos* qui *Christum* execrantur & ne-

Ttt gant:

gant. Hinc Malam vitam quorundam Ecclesiasticorum qui & Catholicos & hæreticos scandalizant: Inde bella inter principes à quibus tantum sanguinis Christiani propter unum punctum honoris effunditur. Denique tot homicidia, adulteria, fornicationes, iniustitiæ, blasphemix, inimicitix, aliaque peccata innumera, quibus mundus scatet: Illi veri turtures sunt & beati, qui sic lugent. Sed nulli magis quam parentes, qui liberos habent qui nec Dei leges curant, nec diætã parentum, qualis inter alios fuit *Augustinus*, pessimus filius sanctissimæ viduæ. Quot illa lacrymas fudit pro isto filio! ipse *Augustinus* hoc testetur præsertim *Lib. 5 Confess. cap. 7.* Ego, inquit, volutabar in luto peccatorum, effusus in ebrietates, in fornicationes, in adulteria, homo sine lege, sine fræno, & præ cæteris pessimus hæreticus: Illa deshebat impiam vitam meam, quocumque loco oraret, rigabat illum lacrymis suis, numquam prætermittebat diem quo non interesset sacrificio Missæ, & deshebat mortem animæ meæ. Cumque semel accessisset *D. Ambrosium* amare flens, dixit illi *Ambrosius*: Vade, Mater, non potest filius tantarum lacrymarum perire.

Utinam, inquit *Augustinus*, omnes parentes sic flerent, sed sæpe, inquit in *Psal. 37*, contrarium accidit, si enim filius moriatur, mortem ejus deplorant, si peccet, non plorant, & tunc tamen debebat desheri, tunc enim pejus mortuus erat cum male viveret, quam cum corpore moreretur: Quando peccabat in domo tua, non solum mortuus erat, sed etiam fœtebat. Hoc deshendum est.

Probe hoc noverat vir quidam valde honestus in *Hollandia* quod *Augustinus* hic docet. Deprehenderat filiam suam peccantem cum juvene, habuit illam pro mortuâ, & ut talem deshevit: Jussit omnes suæ domus parietes atro panno vestiri, feretrum cum sarcophago statui in atrio, invitari omnes propinquos ad exequias, cumque assiderent mensæ, post tristem discursum, coram Notario ac testibus filiam suam exhæredavit, & bona omnia sua legavit propinquis. O verum ac beatum dolorem, qui sic gemit, ac deplorat jacturam animæ, sicut turtur gemit ac plorat, dum amisit Par suum.

Nullum ad nullum dū finē datus est natura nisi & peccata desherantur.

Altera species beati doloris oritur ex amore erga Deum, & animam nostram, quando propria peccata deshemus.

Putat *Chrysostomus Hom. 13 ad Popul.* dolorem ad nullum alium finem à natura homini datum, quam ad deshenda nostra peccata.

Audi

Audi quomodo hoc probet. Si, inquit, doleamus in morbo, vel morte, aliisve molestiis, tantum abest ut inde aliquid solatii capiamus, ut è contrario nos magis gravemus, & molestias augeamus: Si vero doleamus de peccatis, minuimus illorum magnitudinem, & sæpe totum destruimus. 2. Per lacrymas nostras mortuo vitam dare non possumus, sed animæ quæ peccato mortua erat, possumus vitam restituere. Tristitia peccatum tollit, non alias agritudines: Pecunia quis multatus est, doluit, non recuperavit: Filium amisit, doluit, non resuscitavit: Contumeliis affectus est, doluit, famam non revocavit: Infirmatur, doler, morbum non aufert: at peccavit quis, tristatus est, peccatum delet: Ergo tristitia tantum facta est propter peccatum ex quo nata est. Præstantissimus dolor deslere peccat. Quare merito de peccatore lachrymante dici potest quod sponsus de sponsa: *Pulchra sunt geneta sicut turturis: Alio lectio habet, sicut margarite.* Hinc de Davide ait *Chrysostomus Hom. 36 in Gen.* quid illis oculis Davidis formosius perpetuo lachrymarum imbre quasi margaritarum decore ornatis? quid generis illis pulchrius per quas tales margaritæ defluebant?

Vultis scire quanti pretii hæ margaritæ sint? audite eundem *Augustinum Serm. 12 ad Frat.* Omnes aquæ non extinguunt unam scintillam inferni, una lachryma, si de corde contrito processerit, totum ignem inferni extinguit.

Rigabat David singulis noctibus stratum suum lachrymis suis, & desiebat peccata juventutis suæ: Tales lachrymæ, inquit *Chrysostomus, Hom. 1 de Lazaro*, quales erant Davidis, ipsum gehennæ incendium norunt extinguere.

Tam copiosas fundebat lachrymas *Magdalena* ut iis pedes *Christi* rigaret. & mox audivit omnia peccata sua esse remissa. O quanta vis, exclamat *Chrysologus Serm. 93 in lachrymis peccatorum!* extinguunt gehennam, delent omne peccatum, & latam divina promulgatione sententiam.

Non possum hic præterire animadversionem quam habet Scriptor quidam egregius quoad vim lacrymarum: Postquam enim exclamavit: O felices lacrymæ, victoriæ seminarium, & semen triumphi; adducit illa verba quæ Deus olim dixit *Lib. 4 Reg. cap. 20 ad Ezechiam regem jam morti proximum: Vidi, inquit, lacry-*

Vid lacry-
marum.

mam tuam, & ecce sanavi te. Adverte robur lachrymarum: *lactantur Ezechie* lachrymæ cum Domini ira, & vicere: Solo lachrymarum aspectu passus est Deus se vinci. Tam facilis victoria est ubi lachrymis decertatur.

Quid dico lachrymis? Vix prima fluxit lachryma ex oculis *Ezechie*, cum ira Dei non expectavit secundam; non enim dicit Deus: Vidi lachrymas tuas, sed *vidi lacrymam tuam*, aspectus unius dumtaxat lacrymæ sufficiebat Deo ut iram deponeret, una lacryma potuit triumphare de Deo: Adeo verum est quod ait *Ambrosius*: Una lachryma vincit invincibilem, & ligat omnipotentem.

Dignum etiam animadversione est quod idem Scriptor in *Davide* reflexit: Adiit, inquit, quadam die ad Deum Propheta, & rerum à se gestarum Catalogum Domino obtulit, dicit enim *Psalm.* 55. *Deus, vitam meam annuntiavi tibi*: quam præclara habebat *David* quæ Deo poterat annuntiare. Hic poterat proponere gladium quo fuderat *Philisthaos*, lapidem quo vicerat superbientem gigantem, fortitudinem qua laceraverat leones & ursos, mansuetudinem qua pepercerat *Semei* se maledicenti, patientiam qua *Saulem* pertulerat, religionem qua, non obstante irrisione uxoris suæ, ante arcam saltaverat, cineres quibus caput asperferat, jejunium quo se maceraverat, cilicium quod induerat cum poenitentiam de homicidio & adulterio ageret, linguam qua tot laudes divinas cecinerat, manus quibus altaria struxerat, animum quo Deum dilexerat, denique lacrymas quas fuderat: Et ecce è tot præclaris factis, solas sibi lacrymas, quibus oblectaretur, Deus elegit. Dicit enim *David*, quasi Deus omnia reliqua præteriiisset: *Posuisti lacrymas meas in conspectu tuo.* Omnia quæ *David* recitaverat grata erant Deo, sed nihil gratius lachrymis deflentis peccata, quod enim nobis præ cæteris placet, assidue versatur nobis ob oculos, & quod cor præcipue amat, hoc oculus libentissimè videt. Posuit Deus lacrymas *Davidis* in conspectu suo, non item reliqua, ut assidue ei versarentur ob oculos, signum, quod nihil illi gratius esset quam lacrymæ poenitentis.

Confirmor in hoc ex versione *Pagnini*, qui pro eo quod habet textus communis, *posuisti lacrymas meas in conspectu tuo*, ipse vertit: *Posuisti lacrymas meas in libro tuo*: Hoc est, tam grata sunt sibi lacrymæ peccatoris, ut eas quasi rem maximi momenti, inter

inter notabilia magna, annotaveris in Annalibus tuis, ut futuris sæculis innotescat, quod talis vel talis peccator, in amaritudine animæ suæ peccata desieverit, & tu quasi gloriari possis ac dicere: Tot tantisque lacrymis, tali hora ac die, clamavit ad me talis peccator.

Amplius dico. Invitavit nos Deus per *Isaiam cap. 55* dicens: *Omnes sitientes venite ad aquas, & venite absque argento*: His vocibus ad sacrum convivium nos Deus invitat, & quasi supereffluerent ferula, etiam sine pretio advocat convivas ad bibendum. Sed rogo te, Domine, quid sitientibus propinabis? *Inebriabo te lacryma mea*, inquit *Isaiæ cap. 46*. Audin? hæ sunt deliciae quas præbet Dominus invitatis, calices lacrymis plenos: Imo & panem præbet ex lacrymis, sic enim ait *David Psal. 79*. *Cibabis nos pane lacrymarum & potum dabis nobis à lacrymis*. Ecce cibum & potum quem Deus pro deliciis, suis apponit in mensa; nil nisi lacrymas: Quid dicam illas esse? Vinum, vel panem, vel aquam? nescio quo nomine appello: Hoc scio, tantæ esse virtutis, ut, si aqua sint, ignem eructent, si ignis sunt, flammam extinguant: lis fax charitatis accenditur, is flamma vitiorum sopitur. Vide ignes à lacrymis: *Exitus aquarum*, inquit *David Psal. 118*, *deduxerunt oculi mei*: Quid tum? *ignitum eloquium tuum vehementer*. Ignescit verbum Domini ad fletum Regis. Vide jam restinctam per lacrymas flammam: *Magdalena*, Quæ Christi pedes rigavit lacrymis, in suis fletibus impuram libidinis facem sensit extinctam.

Denique gratiores Deo sunt lacrymæ pœnitentis quam innocentis. Deus, inquit *D. Chrysologus Serm. 93*, delinquentium gemitus elurit, sicut lacrymas peccatorum. Ideo dicit *David*: *Posuisti Domine, lacrymas meas in conspectu tuo*, annotasti eas in libro tuo, vel ut habet textus *Hebraus*: Collegisti eas, & servasti quasi in particulari quadam laguncula ut pretiosissimum vinum.

Sed cur potius tuas, *O David*, lacrymas servavit, quam *Samuelis*, vel *Mosis*, vel *Aaronis* vel *Iosue*? quia illi casti erant, & ego adulter, magnus peccator, & plus Deo sapiunt lacrymæ pœnitentium, quam innocentium: Numquid hoc clare patet ex verbis Christi dicentis: *Majus erit gaudium coram Angelis Dei, super uno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonaginta novem justis qui non indigent pœnitentiâ?*

Quid plura? peccatores gementes & flentes veræ turtures sunt, quarum gemitus, ut supra audivimus, tam gratus erat sponso, ut

sponsam invitaret foras ad illum audiendum tanquam nobilissimam musicam qua se oblectaret. *Vox inquit, turturis gementis, audita est in terra nostra, veni ergo & recrea te.*

Peccator ingemuit, venit ergo Angeli Dei, & gaudete, & voluptatem ex illo gemitu capite: Gemitus ipsius suavissimus cantus est, offeratur ergo Deo talis turtur in sacrificium, tanquam illi gratissimum.

Restat adhuc una species doloris, eaque Sanctorum qui gemunt propter absentiam sponsi, sicut turtur gemit propter absentiam Paris.

Hic dolor oritur partim ex nausea hujus vitæ ac rerum terrenarum, partim ex desiderio cælestis patriæ, partim ex amore erga Deum & Christum ut illorum visione fruantur, sive illi qui mundo renunciarunt & corpore & animo, sive qui corpore vivunt in mundo, animo tamen extra mundum.

Ex postremis fuit Patriarcha *Abraham*, de quo dicit *D. Paulus* Apostolus, quod in hujus vitæ peregrinatione anhelabat ad patriam æternam: De quo etiam *Augustinus* ait: Invenimus qui existens in mundo, civis cæli erat, contemnebat enim in quibus erat, & aspicebat ad illa, in quibus non erat.

Talis etiam fuit *David*, sæcularis homo, quoties tamen ille in Psalmis suis ostendit tædium quod hujus vitæ habebat, & ardens desiderium quo flagrabat ad alteram modo clamabat *Psal. 41: Quando veniam & apparebo ante faciem Domini? fuerunt mihi lacryma panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie: Vbi est Deus tuus?* hoc est, inquit *Hugo* Cardinalis: Flebo quia abest quod desidero, flebo quia adest quod non amo: Modo audis illum clamantem *Psal. 119. Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est, multum incola fuit anima mea.*

Heu mihi, inquit *Hieronymus*, interjectio gementis est, & cur quæso, inquit, gemit *David*? an quia illum persequitur *Saul*? an quia *Absalon* contra illum rebellat? an quia uxor illi erepta est? nequam, sed quia incolatus ejus prolongatus, quia nimis diu manebat in vita, non poterat diutius ferre absentiam Dei, & carentiam visionis illius, patriam desiderabat, & ideo turturis instar gemebat, quia tædebat illum exilii, & peregrinationis tam diuturnæ.

Modo audias illum clamantem: *Psal. 41: Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus: Modo Psal. 38: Domine Deus virtutum, quam dilecta Tabernacula tua! concupiscit & Quod deficit anima mea in atria Domini.*

Quod si homines in medio sæcularis vitæ, ac felicitatis tam amare gemebant propter absentiam Dei, quid ergo fecerunt illi qui sæculo renuntiarant.

Audite Paulum Apostolum. *Desiderium habeo*, inquit *Rom. cap. 7, dissolvi, & esse cum Christo*: Volebat liberari quia vi quasi cogebatur hic tamdiu vivere: dolebat se tamdiu separari à *Christo*, ex amore quo illum amabat.

Veniant libere omnes illæ gementes turtures, sive illi qui desunt peccata aliena, seu propria, sive qui gemunt propter dilatam Lei præsentiam fruendam in cælo, veniant libere ut se præsentent ad altare, tales potissimum vult Deus sibi offerri in Sacrificium, sicut olim turtures in veteri Testamento.

DISCVRSVS XVIII.

Voluit sibi Deus offerri columbas.

DUAS habet qualitates columba, propter quas, ut existimo, Deus sibi voluit illam offerri, dignamque existimavit Sacrificio divino.

Prima qualitas est, quod sit animal valde pacificum, dicunt enim Naturalistæ quod careat felle, hinc raro aut numquam videmus columbas inter se pugnantes, sicut hoc passim videmus in aliis avibus. Quid ergo mirum quod Deus hoc animali præ cæteris voluerit ad denuntiandam pacem *Noë* existenti in Arca? delituerat Sanctus hic vir multis mensibus conclusus in Arca, quando aquæ quæ totam terram inundaverant, cœperunt decrefcere; & Arca conscendit in sicco supra montes *Armenia*, quod ubi *Noë* advertit, corvum emisit ex Arca, ut videret an aquæ penitus cessassent, sed corvus non est reversus, verosimile quod cadaveribus infederit ut ea dilaceraret. Emisit ergo *Noë* post corvum duas columbas unam post alteram, quarum postrema inquit Scriptura, reversa est, *portans ramum Olivæ virentibus foliis in ore suo*: Oliva autem, etiam apud Ethnicos, semper fuit Symbolum pacis: Hujus ergo columbæ ministerio usus est Deus ut nuntiaret pacem *Noë*, & suo ramo Olivæ ostenderet jam Deum placatum, interque illum & homines pacem esse conclusam. Numquid *Noë* prius emiserat corvum? cur ergo hoc animali Deus non est usus ad pacem ferendam?

dam ꝑ quia animal ferox est, & carnivorum: Melius ergo ad hoc elegit columbam, quæ quia naturâ pacifica, aptior erat ad pacem annuntiandam.

Altera qualitas columbæ est velocitas in volando: Hinc optat Propheta *David Psal. 54* sibi dari pennas columbæ, ut quam citissimè volaret ad Deum.

Quisquis ergo has qualitates habuerit, pacificus fuerit, & velox in agendo, aptissimus est ut offeratur Deo in Sacrificium, sicuti enim ipse est Deus pacis, sic nihil magis amat quam pacem. Hoc punctum primo assumamus.

Maximam esse oportet excellentiam pacis, cum Deus ipse hoc nomine gloriari voluerit, dicente *Paulo*, qui illum sæpius vocat in suis epistolis, *Deum pacis*; & quando *Isaias cap. 9* Prophetat *Christi* adventum in mundum, *vocabitur*, inquit, *Princeps pacis*: Hinc cum nasceretur in *Bethlehem*, hoc primum & unicum Angeli cecinerunt; *Pax hominibus*, quia jam venit *Princeps pacis*, imo ipsa pax: Sed sicuti quando veniebat in mundum, prima virtus quam commendavit hominibus, pax fuit, sic cum è mundo discederet, eadem virtus postrema fuit quam pro Testamento reliquit Apostolis, dicens: *Pacem relinquo vobis, pacem meam de vobis*. Hinc necessario sequitur excellentissimam hanc esse virtutem, quam *Christus* voluit esse initium & finem totius vitæ Christianæ.

2. Ejus excellentia patet ex hisce duobus capitibus. 1. Quod nihil sine illa possit esse perfectum. 2. Quod ipsa natura sine illa non possit subsistere.

De primo ait *D. Augustinus lib. 19 de Civit.* Pax, inquit, omnis ordinis tranquillitas est: Sed ubi ordo deficit, ibi non est perfectio; Ergo ubi pax non est, ibi non est perfectio; deest enim aliquid quod ad perfectionem rei requiritur.

Exemplis manifestum hoc fiet. Pax corporis nostri, est bonum temperamentum inter humores vel membra, si unus tantum humor extra mensuram vel ordinem est, aut unum membrum læsum, corpus ægrotat.

2. Pax inter corpus & animam, est bene ordinata concordia inter utrumque, ita ut corpus subjectum sit animæ, & Passiones rationi: Si ordo ille frangatur, continua lucta est inter corpus & animam, ubi autem lucta, ibi tranquillitas esse non potest.

3. Pax inter homines, est quidam consensus communis ad
omnia

omnia quæ decent, tolle hunc consensum; tota hominum societas nihil est aliud quam confusio, & tumultus, & bella.

4. Pax inter Deum & homines, est subiectio hominis Deo, eique voluntati ac legi, tolle hanc subiectionem, inimicitia: insurgunt Deum inter & homines.

Atqui ubi morbi sunt, & inquietudines, & tumultus, & bella, & inimicitia: ibi non est perfectio: Ergo ubi non est pax, aliquid deest perfectioni quam res requirit, consequenter nulla res sine pace potest esse perfecta.

Dixi 2. ne quidem aliquid in ipsa natura sine pace posse subsistere. Concordia enim vinculum est totius naturæ, rerumque prorsus inter se dissimilium, imo & sibi invicem repugnantium consensio.

1. Quanta differentia inter motum Solis, Lunæ, & aliarum Planetarum, in tanta tamen dissimilitudine tanta concordia est, ut illos *Iob* comparaverit musicæ: Sicuti ergo in musica voces maxime dissonantes, una altior, alia submissa, alia subtilis, alia crassa, maximam ac suavem concordiam faciunt, sic est in motibus Planetarum. Verumtamen sicut in musica, si unicuique tantum tonus cum altero non convenit, musica non valet, eodem modo si in motu celorum minimum quid deesset, tota natura mox pateretur, ergo natura non potest sine concordia ac pace subsistere.

Quis nescit quanta sit repugnantia inter quatuor Elementa? ignis est calidus, aqua est frigida, aër est humidus, terra est sicca: Sed divina providentia hæc ita disposuit ut aër esset inter ignem & aquam, aqua vero inter terram & aërem, hinc fit ut vivant in pace: Aër enim temperat calorem ignis & frigus aquæ sua humiditate, & aqua temperat siccitatem terræ, atque ita ex tali discordia qualitatum oritur tanta concordia, ut in ea natura tota consistat.

Hinc concludo. Si tanta pax & concordia necessaria sit in rebus sensu carentibus & ratione, quam necessaria erit creaturis rationalibus? Hæc enim inter se agunt & vivunt, ergo animo concordem esse oportet, alioquin non est societas hominum, sed confusio belliciarum. Quot enim Republicæ periire, per discordias? maximæ res fracta pace dispereunt.

Nati sunt homines ut sibi mutuo opem ferant; hinc omnia sic natura disposuit ut uni abundet quod alteri deest: Dotes enim tam corporis quam animæ non sunt æquales in omnibus: Unus bono

ingenio est, alter meliori iudicio. Hi excellunt in animositate, illi industria, isti in scientia, alii experientia, alii eloquentia, alii in dando consilio. Adeoque quod ille vel isto exequi non potest, adutus ab aliis potest. Verum quando discordia interuenit, & alter separatur ab altero, quisque in particulari non sufficit, vel ut se defendat, vel seruet, atque ita pereunt non tantum familia, sed etiam totæ respublicæ & Regna. Hæc spectant politicum statum.

Quod vero attinet ad moralia; tres sunt species pacis sine quibus homines nec moraliter, nec honestè vivere possunt. Primo enim pacem habere debent cum Deo. 2. Cum seipsis. 3. Cum proximo. Hæc à se invicem ita dependent, ut nemo secum pacem habere possit, qui non habet cum Deo, nemo cum Deo, qui non habeat pacem cum proximo.

Ac primum quidem certum est peccatores non habere pacem cum Deo, ait enim *Iob cap. 9*: *Quis Deo restitit, & pacem habuit?* Ac qui peccatores, violando Dei præcepta illi resistunt, dicunt enim, ut olim *Iudæi*: Non seruiemus tibi: Ergo peccatores non habent pacem cum Deo, sed sunt capitales ipsius hostes & transfugæ ad castra diaboli.

In hoc ergo consistit pax cum Deo ut omnes ipsius voluntates adimpleamus, illi obsequamur ut probi filii, & seruiamus ut milites fidi. Aut si aliquando rebelles fuerimus, aut transfugæ; abijciamus arma quibus Deum oppugnauimus, & reconciliemus nos illi, ut deinceps militemus sub Crucis vexillo.

Jam vero in quo pax cum nobis ipsis consistat, docet *Augustinus lib. 1, de Serm. Dom*: Hæc pax, inquit, in eo sita est, ut homo omnes suas potentias habeat ritè ordinatas, nempe ut inferior pars subjiciatur superiori, hoc est, corpus spiritui.

Est enim continua lucta inter carnè, quæ est pars inferior hominis & inter spiritum qui pars superior est, *Caro*, inquit *Paulus, concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnè*: Neuter vult cedere. Caro suo pondere conatur spiritum deprimere ad ea quæ terrena sunt, spiritus contra carnem elevare ad cælestia. Deinde semper trahunt sensus nostri ad ea quæ corporeas voluptates spectant, potentia vero animæ, ingenium quæ & ratio, ad spiritualia: Quis modus ut quis in tanta ac continua lucta secum habeat pacem?

In hac vita, inquit *Augustinus lib. 1 Retract. cap. 19*, nemo liber esse

potest à lucta inter carnem & spiritum, sed nemo est qui per gratiam Dei, resistendo, luctam illam non possit superare, & pugnando victor evadere, si carnem subjiciat spiritui. quantum patitur humana infirmitas. Quisquis hoc facit, pacem habet secum.

Quemadmodum enim Rex aliquis, qui bella gerit, pacem habere non potest, nisi vires hostium pugnando & vincendo penitus frangat, & sub potestatem redigat, sic nullus homo pacem secum habere potest nisi carnem, hostem suum capitalem, subjiciat animæ, & cupiditates rationi, quantum, ut modo dixi, patitur humana infirmitas. Quamvis enim aliqui motus inordinati vel à carne, vel à diabolo, vel à corrupta natura excitentur, ideo tamen dici non potest quod homo non habeat secum pacem, modo præcipue animæ nostræ potentiæ, intellectus & voluntas, iis non succumbant, sed resistent.

Sic dici non potest civitatem aliquã gerere bellum adversus Regem quando unus dumtaxat aut alter civis tumultuatur; sed quando Magistratus, aliique rectores civitatis cum illis conspirant: Ut aliquando in homine non tumultuetur una alterave concupiscentia, fieri, inquit *Augustinus*, in hac vita non potest, non ideo tamen animi pacem amisit, quamdiu bonam ac fortem retinet voluntatem: Et hoc est quod nato *Christo* caneabant Angeli.

Pax hominibus bonæ voluntatis. Hanc ergo pacem eripere non potest diabolus, nec caro, nec mundus, quamdiu voluntatem captivam non ducunt. Illa si supereminet, extra ictum est, frustra laborat diabolus, frustra tumultuatur caro, frustra vociferatur mundus, turbare animi pacem non possunt dum voluntas supra illos est. Plane sicuti vertex montis *Olympi* ubi tanta quies, ut quod inscribitur arenæ, etiam post annum deprehendatur ita perstitisse, ut ne arenula quidem fuerit mota: Reboant tamen circa montem tonitrua, micant fulgura, cadunt imbres, perflant venti, nihil efficiunt, quia vertex montis supra omnia ista est, & supereminet. Voluntas hominis suprema facultas est, ubi gratia Dei accesserit, turbari non potest, lædi non potest, nisi seipsam infra diaboli pedes abjecerit.

Videamus modo in quo pax cum proximo nostro consistat. Dico verbo uno, sitam esse in hoc ut dissimules illius defectus quando ad te non pertinet illos carpere. 2. Ut numquam male loquaris de eo. 3. Ut molli responso illius iracundiam frangas.

V V V 2

4. Ut

Pax cum
Deo &
proximo.

4. Ut amorem illi exhibeas quando in necessitate est. Denique ut inimicis tuis non noceas. Hæc breviter.

Jam ostendo quod una pax sine altera non possit subsistere. 1. Nihil est quod pacem hominis magis turbet quam peccatum; hinc enim timores vel æternarum vel temporalium poenarum, hinc remorsus conscientia, anxietates de die, terrores de nocte, & sæpius desperatio. Sed qui peccat non habet pacem cum Deo, quia hostis est Dei: Ergo qui ratione peccati secum pacem non habet, non potest habere pacem cum Deo.

2. Qui non habet pacem cum Deo, non potest etiam pacem habere cum proximo hæc enim pax in amore consistit: Atqui *D. Ioannes* dicit, quod qui non diligit fratrem suum, non diligit Deum: Ergo qui non habet pacem cum Deo, non habet pacem cum Proximo.

Hisce positis ille solus mansuetus dicendus est qui & secum, & cum Deo, & cum proximo pacem habet: Voluit ergo Deus columbas, mansuetum animal offerri sibi in veteri Testamento, ut significaret mansuetos homines sibi gratissimum fore Sacrificium in novo. Singulariter enim amat Deus pacificos & mansuetos quia Deus pacis est.

DISCURSUS XIX.

Voluit sibi Deus offerri capreas:

INter cætera animalia capream, præsertim sylvestrem, velocitate præstare ex pluribus Scripturæ locis colligere licet; ac primum quidem ex *Cant. 2*, ubi sponsa dicit de sponso: *Similis est dilectus meus caprea, saliens in montibus, transiliens colles*: Caprea, inquit *Rapertus*, celerrima est in montibus, uno enim saltu ex uno colle transilit in alium, quamvis ab alio aliquot passus, aliquando sexagenos pedes, ut ait, *Marcus Varro lib. 2 de re rustica*, distantem. Hanc quoque celeritatem explicans *Ecclesiasticus cap. 27*: *Effugit, inquit, quasi caprea de laqueo*. Denique ut Scriptura *lib. 2 Reg. cap. 2*, explicet quam velox fuerit *Asael* unus ex fortissimis *Israëlitis*: *Asael*, inquit, *cursor velocissimus fuit, quasi unus de capreis qua morantur in sylvis*.

Hoc

Hoc ergo animal voluit sibi Deus offerri in Sacrificium ut ostenderet non sufficere ut sibi seruiatur quoquo modo, sed ut ei seruiamus expedite & celeriter.

Quam hoc genus fit Deo docet nos Scriptura variis locis *Prov. cap. 13. Qui d' operari potest manus tua, instanter operare. Prov. cap. 22. Vidisti virum velocem in opere suo, coram regibus stabit. Eccles. cap. 31. In omnibus operibus tuis esto velox. 2 Cor. cap. 9. Hilarem datorem diligit Deus.* Nam ut habet commune proverbium: *Qui cito dat, bis dat.* Servi vel ancillæ veloces in opere, plus conficient operis unâ horâ, quam tardi duabus aut tribus: Non facile dici potest, quantum velocitas operibus ornamentis & momenti adiciat: Non enim, inquit *Ambrosius, Lib. 1 de Cain cap. 5,* satis est rectè facere, nisi etiam maturare quod facias: Uberiores fructus habet celerata devotio. Quis enim nescit rectè facta tanto majorem laudem ac mercedem mereri quo majori cum velocitate fiunt?

Ambulabat Christus, inquit Matthæus, cap. 4 juxta mare Galilee, & vidit duos fratres Petrum & Andream mittentes rete in mare, & ait illis: Venite post me & secuti sunt eum: Procedens inde, vidit alios duos fratres Iacobum & Ioannem, & vocavit eos, & secuti sunt eum. Ingens erat opus sequi Christum vocantem, sed ideo longe præstantius, quod, ut ait Scriptura, *continuo ac statim,* relictis retibus ac navibus, & ut putat *Abulensis,* ne quidem domum reversi ut domesticis valedicerent, Christum sequerentur: Tanta velocitas procul dubio reddebat opus longè præstantius, & laudabilius.

Idem videre licuit in *Matthæo;* cum enim, ut ipse met narrat *cap. 9,* federet in telonio, transibat illac *Christus,* & non plura dicebat quam duo verba: *Sequere me,* & addit Scriptura, *surgens secutus est eum,* & hoc mirabile: Sed longè mirabilius quod homo tam dives, tot implicatus negotiis, pecuniæ tam avidus, statim ac sine mora, relictis omnibus, sequeretur: Operi tanto magnum ornamentum addebat velocitas.

Denique mirabile opus erat quod præstabat *Zacheus,* quando restituebat non tantum bona quæ injustè lucratus fuerat, sed etiam in quadruplum; hominem tam avarum hoc facere, pœne miraculum erat, sed hoc facere uti narrat Scriptura, verum miraculum erat: Videbat illum *Christus* sedentem in arbore & ait: *Zachee festinans descende,* at ille, inquit *Lucas, cap. 19 festinans descendit,*

cedit, & excepit illum gaudens. Placuit Christo restitutio *Zachari*, sed super omnia placuit velocitas restituendi, hinc statim audiuit: *Hodie huic domui salus facta est*, non dicit tibi tantum salus facta est, sed toti domui tuæ, ut ostenderet tanto majus beneficium illi præstitisse, quanto magis ille festinaverat, & velocior fuerat in bono opere exequendo.

Hanc præ cæteris velocitatem animadverterunt ac laudant in *Abrahamo D. Chrysostomus & Origenes.*

Sic loquitur primus in *cap. 28 Genes.* Videbat *Abraham* advenientes de longe tres peregrinos, statim, inquit, currit & volat *Abraham*: Vidit enim prædam quam venabatur: Non vocavit famulos, sed cogitabat magna hæc est negotiatio, magnus thesaurus, per memetipsum hanc mercem inferre debeo, ne elabatur tantum lucrum. Similitudinem capit *Chrysostomus* vel ab aquila quæ prædam, vel à cane qui leporem infectatur, uterque volat & currit velocissime ut prædam assequatur: Sciebat *Abraham* maximum esse opus misericordiæ ac charitatis, & magnum animæ lucrum peregrinos excipere, ideo currit quam potest citissime ut tam egregium opus exequatur, ne si lentè procederet fortassis fervor vel hærendo, vel cunctando, paulatim flaccesceret.

Postquam autem eos in ædes suas induxerat, quidquid erat in domo æque velox fuit: Dicit enim Scriptura: *Festinavit Abraham; dixitque Sara uxori suæ, accelera; tria Sara simile commisce, & fac subcinericeos panes.* Ipse vero ad armentum cucurrit, & tulit inde vitulum tenerimum, deditque puero, qui festinavit & coxit.

Ecce, inquit *Origenes*, in *Genes.* *Abraham* currit, uxor festinat, puer accelerat: Hinc verissimum est quod inde concludit: Nullus piger est in domo sapientis, seu justii.

Domus enim justii habitaculum est Spiritus sanctii, ubi autem spiritus ille, ibi summa velocitas in omni opere bono: Nescit enim, inquit *Ambrosius*, *Lib. 2 in Luc. cap. 1.* Tarda molimina Spiritus sanctii gratia.

B. V. Maria dixerat *Angelus*: *Spiritus sanctus superveniet in te, & mox Spiritu sancto plena perrexit in montana, & summa cum festinatione iter illud peregit ut visitaret Elisabeth; ibat eo factura opus charitatis, nempe ut serviret Elisabeth in puerperio, impellebat illam ad hoc Spiritus sanctus: Ideo, ut inquit *Lucas*, abiat cum festinatione.*

Vide.

Videbat *Ezechiel cap. 1* currum divinæ majestatis quem trahebant quatuor animalia, bos, leo, aquila, & homo, & *spiritus vite*, inquit Scriptura, *erat in rotis, & ubi erat impetus spiritus, illic gradiebantur*: Sed quomodo? *Ibant & revertebantur in similitudinem fulguris coruscantis*, nihil velocius fulmine, & unde tanta velocitas? ex spiritu vitæ.

Denique quotquot spiritum Dei habuere, promptos & alacres sese exhibuere. *David Psal. 118* dicit se non ambulasse, sed cucurrisse per viam mandatorum Dei, & ut adhuc velocior foret, optabat sibi dari pennas columbæ ut volaret. *Samuel* vix vocem Dei audiverat noctu cum dormiret, statim surrexit, ut audiret quid vellet: *Tobias* sedebat ad mensam inter amicos, intelligit aliquem ex filiis *Israël* occisum jacere in platea, statim relicto convivio surrexit ut eum sepeliret.

Nato *Christo* custodiebant gregem pastores, intelligunt *Christum* jacere in præsepio, & *venerunt*, inquit Scriptura, *festinantes*, ut natum puerum viderent.

Hanc etiam velocitatem in omnibus quæ ad Deum spectant, semper exigit Deus à servis suis. Cum vellet *Lothum* educere è *Sodomis*: *Festina*, inquit, & *salvare*: Cum vellet *Petrum* educere è carcere, *surge*, inquit, *velociter*: Cum vellet mittere *Jeremiam* ad prædicandum: Statim, inquit, *accinge lumbos tuos, & surge*: Cum invitaret sponsam ut veniret ad se: *Surge*, inquit, *propera amica mea, & veni*: Et ut omnes quotquot vellent Deo bene servire, haberent exemplar quo ad velocitatem excitarentur, proposuit illis filium suum, jussitque proclamari per *Isaiam* Prophetam *cap. 8* quod nomen illius filii, esset, *accelera, festina prædari*, quasi diceret, erit celerrimus prædator, qui animas è misera diaboli servitute eripiet, & ad hoc exequendum descendet de cælis in terram instar avis volantis: Dicit enim *Malachias cap. 4*. *Sanitas in pennis ejus*, non dixit *Propheta*, *in pedibus*, quamvis *Christus* pedibus ad diversa loca discurreret ut ægros sanaret, vel mortuos suscitaret, sicuti quando ivit ad domum centurionis, *Archisynagogi*, *Lazari* &c. Non dixit etiam *sanitas in manibus ejus*, quamvis *Christus* per tactum vel impositionem manuum multos sanitati restituerit: Non dixit *in ore ejus*, quamvis solo verbo multos curaverit; sed dixit: *Sanitas in pennis ejus* ut velocitatem ejus expr-

primeret qua descendit de cælo ut totum genus humanum curaret.

Hic habetis primum & supremum exemplar velocitatis in agendis iis quæ spectant ad Deum, hoc secuti sunt quotquot placere Deo præ cæteris cupierunt; nos ergo, si Deo servire velimus perfectius, illorum vestigiis insistamus.

Sed hæc est humana miseria ut, vel plerique velociore sint ad temporalia & caduca, quam ad spiritualia & æterna. Summa festinatione & summa velocitate currimus ad dignitates, munia, beneficia Ecclesiastica, aut sæcularia, morte cuiusdam interveniente, non expectamus donec mortuus sit, sed ipso adhuc vivente, movemus cælum & terram: Tunc scribuntur litteræ, & inscribitur illis cito, cito, cito, & mittuntur citatis equis, vel ipse met sollicitans equum ascendit, & quamvis sero vespere, egreditur urbe, & totâ nocte celerrimè iter conficit ut præveniat alios, & sic ait *Thomas à Kempis: Pro modica præbenda longa via curritur, Parisios, usque, inde Madritum vel Romam.* Nemo quidem hoc passim reprehendat, quisque enim potest seipsum juvare, & sibi providere: Sed in hoc latet malum, inquit *Thomas, quod pro vita æterna vix pes à terra levatur.* Si avo, avunculo, propinquo, subito è vivis sublato, pinguis hæreditas adeunda est, volatur: Sed quam lentis passibus aditur hæreditas filiorum Dei: Si lucrum sese offert aliquot florenorum, quantâ celeritate accurritur? si cælum lucrandum aliquando expectatur in annos: Quanto impetu curritur ad convivia, symposia, choreas, comædias? quam languide ad divina officia?

Sancta *Elisabetha*, filia regis *Hungariae*, ita indies properabat ad templum ut missæ Sacrificio interesset, quasi multarum leucarum iter aggredere, unde pedisequæ illam vix assequi poterant. Jam vero non festinatur, sed differtur ad ultimum sacrum, ubi ære campano signum datur, mora trahitur, & lucro reputatur si sub Evangelium advenerint, tamdiu spiritus vanitatis in comendo & poliendo ad speculum detinet, donec plenè satisfecerint mundo, priusquam satisfaciant Deo.

Tales victimæ sunt quæ mundo offerantur, non Deo, vult enim Deus capreas sibi offerri, hoc est eos qui sint veloces non tantum ad faciendum bonum, sed etiam ad patiendum; ideo spon-

sponsum suum esse similem Capreae quae salit in montibus, & transiit colles.

Per montes & colles intelligit *D. Gregorius*, ea quae patimur, seu graves difficultates, quae nobis in hac vita occurrunt: Tunc applicat *Gregorius* illa verba: *Saliens in montibus, transiit colles*, difficultatibus quas *Christus* sine difficultate, quasi saltando cum velocitate sustinuit. Ingens mons erat pasci in stabulo, reclinari in praesepio majestatem illam, quam adorant angeli, & coram qua tremunt potestates caelestes: Ingentes montes erant circumcidi ut peccatorem, qui erat summa puritas, & sanctitas infinita: Fugere in *Aegyptum* à facie hominis persequentis, qui omnipotens erat; duci in eremum, ut tentaretur à diabolo Deum qui venerat diabolum oppugnaturus: Jejunare quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, eum qui dat escam esurientibus; Ingens mons erat blasphemari ab hominibus qui eum dicebant esse *Samaritanum*, & dæmonium habere, & in principe dæmoniorum ejicere dæmonia, quem in caelis laudabant omnes angeli, ac benedicebant: Denique quam ardui montes erant, capi, vinciri, alapis caedi, flagellari, conspui, coronari spinis, morti addici, per vicos & plateas *Jerusalem* incedere cruce onustum, crucifigi inter duos latrones, qui ipsa innocentia erat? Omnes illos montes *Christus* capreae instar tantâ agilitate transiit atque percurrit, quasi per amoenissima prata, aut hortos floribus vernantes discurreret. Nihil enim tam grave est quod non sit leve, nihil tam molestum quod non sit jucundum amori.

Nos omnes, inquit *D. Petrus*, *Epist. 1 cap 2*, sumus lapides vivi ex quibus aedificatur caeleste palatium: Lapidés praesertim quadrati ex quibus domus struuntur, secari debent, & ictus mallei, ac scalpri subire ut aptam melioremque formam accipiant, sic multa pati debent ii ex quibus strui debet aedificium caeleste: Sed quia lapides vivi sumus, ut ait *Petrus*, intus spiritu agimur; ergo non sumus sicut lapides qui vitâ carent & sensu, adeoque se non movent nisi manibus fabrorum suis locis ponantur; sed lapides vivi, quando malleis tunduntur, & scalpuntur, & secantur, sponte volant in altum spiritu amoris, & transiliunt omnes difficultatum montes & colles, & per se summâ velocitate festinant, inquit *Hieronymus*, *in cap. 3 Zachar.* ut suo loco in aedificio caelesti ponantur: Graves quidem, quia lapides, sed velocissimi inter

X x x

ictus

ictus & vulnera, quia lapides vivi, qui spiritu Dei aguntur. Hos amat Deus, & dignos estimat qui sibi in sacrificium offerantur, sicuti olim sibi offerri volebat capreas, quia agile & velocissimum animal.

P A R S V.

In Librum Numerorum.

DISCURSUS I.

Filii Israël à monte Sinai proficiscuntur in desertum Pharan.

CUrrebát jam annus secundus quo filii *Israël* egressi fuerant de *Aegypto*, & annum integrum commorati fuerant in deserto *Sinai*, juxta montem ejusdem nominis, quando mens se secundo illius anni, vigesimâ die mensis, ut ait Scriptura, movit se nubes (quæ hætenus fuerat dux itineris) signumque dedit proficiscendi, & mox etiam cœperunt castra movere filii *Israël*, ut præeuntem se nubem sequerentur, quocumque illos duceret. *Profectiq; sunt*, inquit Scriptura, *per turmas suas de deserto Sinai, & duxit illos nubes in solitudinem Pharan*, quæ à monte *Sinai* distabat undecim dierum itinere. Solitudinem, ut referunt ii qui illam lustrarunt, inviam, & inaquosam, sterilem, & inarabilem, nullis hominibus nec bestiis habitatam, præruptis rupibus ac montibus asperam, & ardentissimam ob solis æstum, denique molestissimam pedibus propter præaltas arenas.

Hinc discimus in prosperis non insolescere, nec abuti beneficiâ Dei; omnia *Israëlitis* apud montem *Sinai* ex voto successerant, multo tempore illic quieverant, & in otio vixerant, securi ab hostibus, recreati præsentia Dei, qui illis in monte *Sinai* sub igne & nubibus, pœne duobus mensibus, apparuerat, vicerant hostes suos *Amalecitas*, quotidie pluebat illis panis de caelo absque ullo labore, non arabant, non ferebant, non merebant: Denique in plenis deliciis; unde tam insolentes facti erant ut vitulum aureum fabricarent ad adorandum, & surgerent, inquit Scrip-